140. Tiistaina 3 päivänä marraskuuta 1992

kello 14

Päiväjärjestys S.

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

tehdään päätös talousvaliokunnan ehdotuksesta eduskunnan lausunnoksi valtioneuvoston energiapoliittisesta selonteosta 4201

Valtioneuvoston selonteko n:o 1
Talousvaliokunnan mietintö n:o 27

Kolmas käsittely:

1) Ehdotukset laeiksi lääkelain muuttamisesta ja sairausvakuutuslain 5 a ja 9 §:n muuttamisesta 4203

Hallituksen esitys n:o 118
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 30
Suuren valiokunnan mietintö n:o 5

2) Ehdotukset vakuutuskassalaiksi ja laiksi sairausvakuutuslain 61 §:n muuttamisesta 4204

Hallituksen esitys n:o 93
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 35

3) Ehdotus laiksi maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun lain muuttamisesta 4205

Hallituksen esitys n:o 156
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 36

Toinen käsittely: S.

4) Ehdotus laiksi maataloustulolain eräiden säännösten soveltamisesta vuonna 1992 annetun lain muuttamisesta 4205

Hallituksen esitys n:o 225
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 16

5) Ehdotus laiksi eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain 1 §:n muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys n:o 212
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 9

6) Ehdotus laiksi rahalain 2 §:n muuttamisesta ..... ,,

Hallituksen esitys n:o 186
Talousvaliokunnan mietintö n:o 38

7) Ehdotukset laiksi julkisista hankinnoista ja laiksi kilpailuneuvostosta annetun lain muuttamisesta 4223

Hallituksen esitys n:o 154
Talousvaliokunnan mietintö n:o 39

8) Ehdotus laiksi ammatinvalinnanohjauksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta 4224

Hallituksen esitys n:o 157
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 5

9) Ehdotukset laeiksi työturvallisuuslain muuttamisesta ja työsuojelun valvon-

S.

nasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain muuttamisesta 4224

Hallituksen esitys n:o 113
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 6

10) Ehdotus laiksi siirtolaisvälityksestä annetun lain kumoamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 229
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 7

11) Ehdotus laiksi työnvälityslain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 230
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 8

Ainoa käsittely:

12) Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 1991 4225

Kertomus n:o 10
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 11

13) Hallituksen kehitysyhteistyökertomus eduskunnalle vuodelta 1990 4227

Kertomus n:o 12/1991 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 17

Esitellään:

14) Hallituksen esitys n:o 258 laiksi sähkölain muuttamisesta 4244

15) Ed. O. Ojalan ym. lakialoite n:o 39 laiksi sähkölain 12 §:n muuttamisesta ..... „

Pöydällepanoa varten esitellään:

16) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 51 hallituksen esityksen johdosta laiksi kiinteistöjen myynnistä Vapolle (HE 221) „

17) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 52 hallituksen esityksen johdosta laiksi eräiden kiinteistöjen vaihdosta valtion sekä Oulun Rakennus Oy:n ja Kiinteistö Oy Lyötynparkin välillä (HE 243) ..... „

S.

18) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 11 hallituksen esityksestä laiksi valtion pelastusoppilaitoksista annetun lain 4 §:n muuttamisesta (HE 132) 4244

19) Liikennevaliokunnan mietintö n:o 5 hallituksen esityksestä laiksi kaapelilähetystoiminnasta annetun lain muuttamisesta (HE 150) ..... „

20) Liikennevaliokunnan mietintö n:o 6 hallituksen esityksestä laiksi telehallinnosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (HE 151) ..... „

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Andersson, Astala, Gustafsson, Hacklin, Kalliomäki, Karhunen, Kääriäinen, Laakso, Miettinen, Moilanen, Morri, Paasio, Pietikäinen S., Pura, Rusanen, Suhola, Törnqvist ja Urpilainen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Suhola, tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien vuoksi ed. Pura, tämän kuun 5 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Rusanen, 6 päivään sairauden vuoksi ed. Astala, virkatehtävien vuoksi edustajat Andersson, Kalliomäki, Kääriäinen, Laakso, Miettinen, Paasio ja S. Pietikäinen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Gustafsson ja Urpilainen sekä 11 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Moilanen.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 396, 405, 408, 410, 416, 422, 423, 428, 429, 432, 436, 438 ja 448. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Valtioneuvoston energiapoliittinen selonteko

P u h e m i e s : Ulkopuolella päiväjärjestyksen tehdään päätös talousvaliokunnan ehdotuksesta eduskunnan lausunnoksi valtioneuvoston energiapoliittisesta selonteosta. Keskustelu asiasta julistettiin viime keskiviikkona pidetyssä istunnossa päättyneeksi.

Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietinnössään n:o 27 ehdottama lausunto, jonka lopullisesta sisällöstä valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 3 momentin mukaan eduskunnan on nyt päätettävä, minkä jälkeen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen.

Keskustelussa on ed. Ranta ed. Ukkolan kannattamana ehdottanut seuraavaa lausumaa lausuntoon otettavaksi: "Eduskunta edellyttää, että Suomen energiapolitiikan keskeiseksi tavoitteeksi asetetaan energian säästäminen sen käyttöä ja tuotantoa tehostamalla tavoitteena energian ominaiskulutuksen alentaminen,

tuen voimakasta lisäämistä tutkimukseen ja uuden tekniikan käyttöönottoon uusiutuvien ja ympäristöä säästävien energialähteiden osuuden lisäämiseksi energiantuotannossa,

ydinvoiman tuottajan taloudellisen vastuun lisäämistä edistyneimmälle kansainväliselle tasolle korvaamaan laitoksen purku-, säilömis- ja vahinkotilanteesta aiheutuvat kustannukset,

käytetyn polttoaineen ja korkea-aktiivisen ydinjätteen loppusijoituksen ratkaisemista parhaimmalla käytettävissä olevalla tekniikalla,

ydinvoiman turvallisuuden olennaista parantamista käytön, ydinjätteen varastoinnin ja jälleenkäsittelyn osalta sekä uhkien eliminoimista.

Kun eduskunnalle ei ole vielä esitetty energiahuollon kokonaissuunnitelmaa eikä edellä olevien näkökohtien huomioon ottamisen lisäksi konkreettista energiansäästöohjelmaa kestävän kehityksen ja Rio de Janeiron ilmastosopimuksen toteuttamiseksi, eduskunta toteaa, ettei nyt ole edellytyksiä ottaa kantaa mahdolliseen uuteen suurvoimalaan eikä sen käyttämään polttoaineeseen."

Ed. Korhonen ed. Rimmin kannattamana on ehdottanut seuraavaa lausumaa: "Todeten, että parhaillaan neuvotellaan ydinvoimaloiden vastuun rajoittamista koskevista kansainvälisistä sopimuksista, eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että Suomen edustajan ensisijaisena tavoitteena on täyden vastuun asettaminen ydinvoimaloille ja mikäli tämä ei ole mahdollista, mahdollisimman korkean, vähintään noin 150 miljardin markan suuruisen vastuun asettaminen niille."

Ed. Vanhanen ed. Rimmin kannattamana on ehdottanut seuraavaa lausumaa: "Hyväksyessään talousvaliokunnan mietinnön n:o 27 valtioneuvoston energiapoliittisesta selonteosta eduskunnalle eduskunta edellyttää, että ydinvoiman lisärakentaminen ei sisälly Suomen energiastrategiaan."

Ed. Paloheimo ed. Hautalan kannattamana on ehdottanut seuraavia viittä lausumaa:

1) "Eduskunta edellyttää, että hallitus luopuu Vuotoksen altaan rakentamisesta energiakäyttöön."

2) "Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy lainsäädännöllisiin toimiin vähintään 2 prosentin vuotuisen energiansäästön saavuttamiseksi".

3) "Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarpeellisiin toimiin maakaasuverkon lisärakentamiseksi."

4) "Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy tarpeellisiin toimiin jätepuun ja muun biomassan energiakäytön lisäämiseksi sekä maalämmön hyödyntämiseksi."

5) "Eduskunta edellyttää, että hallitus panostaa nykyistä enemmän uusien, teknisesti kehittyneiden aurinkopohjaisten energiamuotojen kehittämiseen."

Ed. Vuoristo on ehdottanut seuraavaa lausumaa:

"Eduskunta katsoo, että viidennen ydinvoimalan rakentaminen on maamme energiahuollolle tarpeellinen ja yhteiskunnan kokonaisedun mukaista.

Samalla eduskunta edellyttää, että rakentamista koskevaan valtioneuvoston periaatepäätökseen sisällytetään ydinvoimayritykselle selkeä velvoite ydinjätehuollon hyväksyttävästä järjestämisestä.

Vielä eduskunta edellyttää, että laitokselle ei saa antaa käyttölupaa ennen kuin ydinjätteen loppusijoitus on todistettavasti ja hyväksyttävästi järjestetty."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s : Ed. Vuoriston ehdotusta ei ole kannatettu, joten se raukeaa.

Ed. Rannan ja ed. Vanhasen ehdotukset ovat vastakkaisia, joten ensin äänestetään niiden välillä ja sen jälkeen voittaneesta mietintöä vastaan. Muista ehdotuksista äänestetään kustakin erikseen mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätökset:

1) Äänestys ed. Rannan ja ed. Vanhasen ehdotusten välillä.

Ed. Rannan ehdotus "jaa", ed. Vanhasen ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 69 jaa- ja 96 ei-ääntä, 17 tyhjää; poissa 17. (Koneään. 1)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Vanhasen ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Vanhasen ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ed. Vanhasen ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 78 jaa- ja 96 ei-ääntä, 5 tyhjää; poissa 20. (Koneään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Vanhasen ehdotuksen.

Äänestys ed. Korhosen ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Korhosen ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 111 jaa- ja 56 ei-ääntä, 9 tyhjää; poissa 23. (Koneään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Paloheimon 1) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Paloheimon 1) ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 110 jaa- ja 55 ei-ääntä, 15 tyhjää; poissa 19. (Koneään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Paloheimon 2) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Paloheimon 2) ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 113 jaa- ja 58 ei-ääntä, 9 tyhjää; poissa 19. (Koneään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Paloheimon 3) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Paloheimon 3) ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 100 jaa- ja 75 ei-ääntä, 7 tyhjää; poissa 17. (Koneään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Paloheimon 4) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Paloheimon 4) ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 104 jaa- ja 69 ei-ääntä, 6 tyhjää; poissa 20. (Koneään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Paloheimon 5) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Paloheimon 5) ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 104 jaa- ja 73 ei-ääntä, 5 tyhjää; poissa 17. (Koneään. 8)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

P u h e m i e s : Eduskunta on näin ollen hyväksynyt selonteon johdosta talousvaliokunnan mietinnön mukaisen lausunnon täydennettynä ed. Vanhasen hyväksytyllä ehdotuksella.

Talousvaliokunnan mietinnön ponteen sisältyvä ehdotus lausunnon lähettämisestä valtioneuvostolle tiedoksi hyväksytään.

Eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen.

Asia on loppuun käsitelty.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laeiksi lääkelain muuttamisesta ja sairausvakuutuslain 5 a ja 9 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 118
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 30
Suuren valiokunnan mietintö n:o 5

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys sairausvakuutuslain ja lääkelain muuttamisesta. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä esitti toisessa käsittelyssä, että käsikauppalääkkeiden korvausjärjestelmä olisi palautettu aikaisempaan muotoonsa eli ennen 1. syyskuuta vallinneeseen muotoon, jolloin kun lääkäri määräsi reseptillä apteekista ilman reseptiäkin saatavan lääkkeen sairauden hoitoon, niin potilas sai tästä ns. käsikauppalääkkeestä korvauksen. Syyskuun alussa lakia muutettiin niin, että vain sosiaali- ja terveysministeriön luettelossa olevista käsikauppalääkkeistä määrätään korvaus.

Meidän mielestämme tämä ei ole oikea järjestelmä, vaan silloin kun lääke on tarkoitettu sairauden hoitoon ja lääkäri sen siihen tarkoitukseen määrää, sen on oltava edelleen korvauksen piirissä. Kuten viime käsittelyssä sanoin, jos lääkärit määräävät urheilijoille jotain voidetta urheilutarkoituksiin eikä sairauden hoitoon, niin se asia on korjattava lääkäreiden toimintaa paremmin valvomalla eikä niin, että lääkkeiden käyttäjille asetetaan 20—30 miljoonan markan lisäkustannukset. Vasemmistoliiton ryhmällä on selvä kanta, että me emme hyväksy tätä muutosta.

Esitykseen sisältyy myöskin ehdotus siitä, että lääkkeille ei enää määrätä kohtuullista hintaa, vaan sairausvakuutuskorvaus määräytyy sillä perusteella, että lääkkeelle on vahvistettu kohtuullinen korvausperusteeksi hyväksyttävä tukkuhinta. Tätä kautta voidaan nämä korvaukset säilyttää nykyisellä tasolla.

Järjestelmän muutos ei tarkoita sitä, että lääkekorvaukset välttämättä heikkenevät nykyisestä. Muutos on tehty sen vuoksi, että Eta-sopimus sitä edellyttää. Mutta jos me katsomme muiden Euroopan maiden lääkekorvauksia, niin ei tämä muutos, että korvauksen perusteena on kohtuullinen tukkuhinta, välttämättä edellytä sitä, että lääkekorvaukset pienenevät. Tämän osoittaa vertailu eri Euroopan maiden lääkekorvausten kesken.

Suomessa lääkkeiden hinnat ovat keskitasoa eurooppalaisessa vertailussa, mutta tällä hetkellä potilaan saamat korvaukset lääkemenoista ovat toiseksi alhaisimmat. Vain Kreikassa on pienemmät korvaukset lääkekustannuksista kuin Suomessa. Tanskassa viime vuonna oli alhaisemmat kustannukset, mutta kun Suomessa tänä vuonna lääkekorvauksia on selvästi jo leikattu, Suomi on saanut toiseksi heikoimman sijan tässä vertailussa. Heikennykset ovat tapahtuneet nimenomaan sen kautta, että korvausprosentteja on alennettu. Sen lisäksi, niin kuin äsken mainitsin, käsikauppalääkkeet on suurelta osin poistettu korvauksen piiristä.

Kun vielä sen lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön linja on ollut nimenomaan se, että aikaisemmin reseptiä vaatineita lääkkeitä on siirretty käsikauppaan, niin sitä kautta on tarkoituksella haluttu pienentää suomalaisten saamia lääkekorvauksia. Tämä on erittäin valitettava suunta. Tätä suuntaa ei tule jatkaa, vaan tämä suunta tulee kääntää. Se on vasemmistoliiton eduskuntaryhmän selkeä kanta, joka on täällä tuotu useassa yhteydessä jo aikaisemmin esille.

Mutta hallitus aikoo edelleen jatkaa leikkauslinjaa. Hallituksen viimeiseen säästöpäätökseen liittyy kannanotto, jonka mukaan Suomessa tulisi 1.4.93 lukien siirtyä ns. viitehintajärjestelmään, jonka mukaan potilaalle maksettava korvaus määräytyy halvimman rinnakkaisvalmisteen hinnan mukaan. Tällä on arvioitu saavutettavan 100 miljoonan markan säästö ensi vuonna ja jatkossa yhä kasvavat säästösummat. Näin yksioikoista kannanottoa ei sosiaalivaliokunnan käsittely edellytä. Sosiaalivaliokunta on 8 päivänä lokakuuta ottanut tähän asiaan kantaa, ja hallitus ei varmasti ole perehtynyt valiokunnan kannanottoon, kun se on tehnyt oman päätöksensä 14.10. Haluan vielä toistaa sen, mitä sosiaalivaliokunta on todennut tästä asiasta. Valiokunta toteaa:

"Lääkekorvausjärjestelmää tulee kehittää. Lääkekustannusten hillitsemiseksi ja lääkehoidon ohjaamiseksi terveydenhuollon kannalta tarkoituksenmukaisempaan ja halvempaan suuntaan tulee selvittää lääkehuollon kokonaiskulujen syntytapa ja sen eri osiin vaikuttavat

tekijät muun muassa avohoidon laajentuessa. Tämäkään ei saa tapahtua potilaalle tarpeellista lääkehoitoa heikentämällä. Pikaisesti tulee selvittää mahdollisimman laajapohjaisesti eräissä Euroopan maissa käytössä olevan niin sanotun viitehintajärjestelmän edut ja haitat potilaiden, terveydenhuollon ja kansantalouden kannalta. Ulkomaisista malleista saatua kokemusta hyväksi käyttäen voitaisiin lääkekustannusten vähentämiseksi kehittää Suomen oloihin sopiva järjestelmä, joka voitaisiin ottaa käyttöön ehkä vuoden 1994 alusta."

Tietysti lääkekustannusten nopean kasvun johdosta on syytä seurata sitä, mikä on syynä, ja pyrkiä löytämään malli, jolla kustannuksia voitaisiin alentaa. Mutta tällainen oikopäinen ryntääminen viitehintajärjestelmään ei vastaa sosiaalivaliokunnan kantaa.

Kun äsken ministeri Huuhtaselta kävin kysymässä asiaa, ministeri tässä vaiheessa totesi toteutettavan sellaista järjestelmää, että lääkäri vapaaehtoisesti tulisi merkitsemään reseptiin, että voitaisiin myös hänen määräämänsä lääkkeen sijasta käyttää halvinta rinnakkaista valmistetta. Näin tämän ymmärsin. Jos tämä perustuu lääkärin ja potilaan vapaaehtoiseen hyväksyntään, sitä kautta saatavat säästöt ovat varmaan paikallaan, mutta yksioikoiseen viitehintajärjestelmään siirtymistä emme kannata, vaan vasemmistoliiton ryhmä yhtyy valiokunnan kannanottoon. Tämä asia on kokonaisuudessaan perusteellisesti ja laajapohjaisesti selvitettävä, ja sen jälkeen Suomen oloihin sopiva uusi järjestelmä tulee kehittää.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotukset vakuutuskassalaiksi ja laiksi sairausvakuutuslain 61 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 93
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 35

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n : Herra puhemies! Vakuutuskassalain muutoksessa on kysymys varsin merkittävästä lainsäädännön muutosesityksestä. Vakuutuskassatoiminnalla, joka on siis lähinnä sairaskassa- ja eläkekassatoimintaa, on varsin pitkät perinteet. Kehitys lähtee liikkeelle jo ihan 1700-luvun alkupuoliskolta. Kuten jo viimeksikin totesin, vanhin toiminnassa oleva kassa on Finlaysonin Tampereen tehtaiden sairaskassa, joka on perustettu jo 1800-luvun puolivälissä. Tampereen seudulla tällaisena teollisuusalueena sairaskassoja on varsin paljon, ja sairauskassojen edustajat ovat hyvin aktiivisesti olleet valiokuntaan yhteydessä ja tehneet muutosesityksiä.

Nyt, kun yrityksiä usein yhtiöitetään ja pilkotaan, se merkitsee, että kassojen jäsenmäärät ovat paremminkin pienenemään kuin kasvamaan päin. Nyt lakiehdotus mahdollistaa sen, että jos toiminnallinen yhteys on olemassa, vaikka ollaankin eri työnantajien palveluksessa, voidaan olla yhteisessä sairaskassassa. Mutta valiokunta muutti voimaantulosäännöstä niin, että kassan jäsenmäärän vähimmäisedellytyksiä ei toiminnassa olevilta kassoilta edellytetä, koska ne ovat nykyisellään pystyneet toimimaan, vaikka ovat olleet hyvinkin pieniä. On aiheellista antaa kassoille mahdollisuus jatkaa, kun ne itse arvioivat, että toimintamahdollisuudet ovat olemassa. Samaa koskee pakollista jäsenyyttä. Nimenomaan työnantajat ja työntekijät yhdessä voivat päättää siitä, onko kassassa oltava pakollinen jäsenyys koskien kaikkia työpaikan työntekijöitä.

Nämä muutokset valiokunnassa tehtiin sitä kautta, että vakuutuskassat itse esittivät muutoksia ja työnantajapuoli niihin yhtyi. Tältä kannalta voi todeta, että kun asianosaiset niitä esittivät, ei ollut mitään syytä olla hyväksymättä ehdotusta. Olen tyytyväinen, että nämä on lakiehdotuksessa nyt hyväksytty.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 156
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 36

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus laiksi maataloustulolain eräiden säännösten soveltamisesta vuonna 1992 annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 225
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 16

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 16. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 3 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus laiksi eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 212
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 9

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 9. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotus laiksi rahalain 2 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 186
Talousvaliokunnan mietintö n:o 38

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 38. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. K o r h o n e n : Arvoisa puhemies! Vuonna 1991 tehdyllä rahalain muutoksella Suomen markan ulkoinen arvo sidottiin yksipuolisesti Euroopan yhteisön valuuttojen kurssiin. Siinä yhteydessä ei sen sijaan muutettu päätöksentekomekanismia, jolla päätetään markan ulkoisen arvon laskentaperusteista ja sen vaihtelualueen rajoista. Niinpä valtioneuvosto vahvistaa Suomen Pankin esityksestä markan ulkoisen arvon. Valtioneuvosto on rahalain 2 §:n 2 ja 4 momentin mukaan sidottu Suomen Pankin ja eduskunnan valitsemien pankkivaltuusmiesten esitykseen. Se voi ainoastaan hylätä tai hyväksyä esityksen.

Voimassa olevan rahalain 2 §:n 3 momenttiin sisältyy myös säännös siitä, miten menetellä, jos valuuttamarkkinoilla ilmenee vakava häiriötila. Siinä Suomen Pankki saa olla tilapäisesti noudattamatta vaihtelualueen rajoja. Voimassa olevassa säännöksessä asia on kuitenkin niin pian kuin mahdollista saatettava valtioneuvoston käsiteltäväksi, ja tällöin menettely valtioneuvostossa on kuin vaihtelualueen rajoista päätettäessä eli valtioneuvosto on sidottu esitykseen.

Tilapäisenä häiriötilana on pidetty aikaa, joka kestoltaan on pikemminkin 2—3 vuorokautta kuin useita viikkoja tai kuukausia. Tilapäisen häiriön takia kellutus siis voisi kestää vain sangen lyhyen ajan, mikä nykytilanteessa on ilmeisen riittämätöntä. Yksinkertaisin ratkaisu olisi ollut muuttaa sana "tilapäisesti" vaikka sitten sanaksi "toistaiseksi", josta kylläkin on taas

monta tulkintaa. Esimerkiksi työlainsäädännössä sanan "toistaiseksi" yleinen tulkinta on pysyvän työsuhteen merkitys. "Määräajaksi", "väliaikaisesti" tai jopa "toistaiseksi" olisi käynyt sanana, kunhan perusteluissa olisi voinut selvästi sanoa, mitä sillä tarkoitetaan.

Valiokunnassa olen ehdottanut kellutuksen enimmäisajaksi häiriön kestoa. Minusta se olisi ollut riittävä, enkä pidä sitäkään ongelmana, että häiriön päättymisen toteaisi Suomen Pankki. Hallitus ei sen sijaan ole tyytynyt esittämään vain uutta aikamäärittelyä kelluttamisen kestolle vaan myös selvää muutosta toimivaltasuhteisiin. Toisin kuin viime torstaina puhunut ed. Louekoski näen hallituksen esityksessä myös toimivaltamuutoksen, erityisesti kun ajatellaan tilannetta, jossa hallitus valtuuttaan käyttäisi.

Arvoisa puhemies! Kun hallitus ei ole pystynyt hoitamaan talouspolitiikkaa niin, että olisi mahdollisuudet kiinteään valuuttakurssiin, se on joutunut esittämään rahalain muuttamista. Valiokunnan mietinnössä esitetään, että rahalain 2 §:n 3 momentti muutettaisiin niin, että valtioneuvosto voisi Suomen Pankin esityksestä pysyttää pankin oikeuden olla noudattamatta toistaiseksi vaihtelualueen rajoja. Tältä osin esitetään menettelyksi samaa kuin noudatetaan itse vaihtelualueen rajoista päätettäessä eli 2 §:n 2 momentin mukaista menettelyä.

Valiokunnan mietinnössä 2 §:n 4 momentti tuo uuden elementin koko rahalain sisältöön ja käytäntöön. Siinä valtioneuvostolle annettaisiin itsenäinen oikeus lopettaa markan kelluttaminen. Tämä oikeus laajentaisi valtioneuvoston toimivaltaa suhteessa eduskuntaan ja Suomen Pankkiin.

Kellutuksen lopettamispäätös on raha- ja valuuttamarkkinoita koskeva päätös, jolle pohjan luo oikein hoidettu talouspolitiikka. Lopettamispäätöksen tekemistapaa ei kuitenkaan pidä muovata sellaiseksi, että markan kelluttamisesta tulee poliittisen spekulaation ja pahimmillaan kaupankäynnin kohde. Sitä voidaan esimerkiksi käyttää hallituksen valttikorttina tulopoliittisessa pelissä, jossa hallitus on jo ennestään ladannut kovia piippuun ay-liikkeen taivuttamiseksi.

Tuntuu siltä, että kellutuksen lopettamisen antaminen hallitukselle on nykytilanteeseen sovitettu taktinen veto eikä sen yhteydessä ole alkuunkaan harkittu, millainen valtioneuvoston ja Suomen Pankin suhteen tulisi olla.

Hallitus on korostanut useassa eri tilanteessa Suomen Pankin asemaa itsenäisenä osana, joka vastaa rahapolitiikan hoitamisesta. Kun lisäksi eduskunta on ottanut kantaa mm. pankkivaltuusmiesten kertomusta käsitellessään suuntaan, jossa nähdään, että Suomen Pankin itsenäisyys tulee lisääntymään, on hallituksen esitys täysin ristiriitainen pyrkimyksien ja tekojen suhteen. On myös syytä huomauttaa, että Euroopan yhteisön hahmottelema yhteinen keskuspankki olisi itsenäisessä suhteessa yhteisön päätöselimiin ja kansallisiin hallituksiin. Tässä kohden hallitus, joka on viimeisen päälle luvannut täyttää Maastrichtin sopimuksen ehdot, on siis valinnut täysin toisen linjan.

Arvoisat valtioneuvoston jäsenet! Julkisuudessa on väitetty, että tasavallan presidentti vaikuttanee hallituksen esityksen sisältöön. Tätä valtioneuvosto ja tasavallan presidentti eivät kuitenkaan ole virallisesti myöntäneet tai tunnustaneet. Me törmäämme jälleen mielenkiintoiseen kysymykseen tasavallan presidentin vallasta ja sen vallan käyttämisestä.

Kansanvallan kannalta on hankalinta juuri sellainen tilanne, että presidentillä on erittäin laajat sisä- ja ulkopoliittiset valtaoikeudet mutta viran kulloisellakin haltijalla on sangen hyvät mahdollisuudet käyttää tuota julkista valtaa julkisuudelta piilossa. Viran kulloinenkin haltija voi käytännössä aina valita, tullako esiin ratkaisussa, jonka sisältöön hän on merkittävästi vaikuttanut, vai jättäytyä taustalle. Lisäksi viran kulloinenkin haltija voi käytännössä valita myös tapansa, millä esiintyy julkisuudessa.

Samalla, kun olemme puuttuneet itse valtaoikeuksiin, olemme myös vaatineet päätöksenteon ja presidentillisen vaikuttamisen avoimuutta, velvollisuutta antautua myös arvostelun kohteeksi. Avoimuuden takia olisi hyvä, mikäli edes valtioneuvoston jäsenet tässä keskustelussa tai esityksen kolmannessa käsittelyssä kertovat, puuttuiko tasavallan presidentti millään tavalla hallituksen esityksen muotoiluun.

Arvoisa puhemies! Mikäli Suomen Pankin ja valtioneuvoston välistä toimivallan jakoa halutaan muuttaa niin, että markan kelluttamisen aloittamisen ja lopettamisen päättämistavat poikkeavat toisistaan, tällainen muutos tulee kytkeä muihin valtiosäännön uudistuskaavailuihin. Tällaiseksi tästä hallituksen esityksestä ei ole.

Esityksessä tehtäväjakoon halutaan puuttua akuutin häiriötilan perusteella ilman laajempaa harkintaa. Kysymys eduskunnan valitsemien pankkivaltuusmiesten asemasta ja laajemmin eduskunnan, Suomen Pankin ja valtioneuvoston suhteista, rahapolitiikasta, on merkittävä valta-

kysymys. Se kytkeytyy mm. siihen, miten eduskunnan valvontavaltaa suhteessa toimeenpanovaltaan voidaan ennakkoluulottomasti kehittää ja vahvistaa.

Edellä sanotusta johtuen on oikea menettelytapa kellutuksen lopettamisessa se sama, millä kellutus aloitettiinkin, sekä selvästi päättämisen sitominen häiriötilanteen loppumiseen turhien spekulaatioiden välttämiseksi, niin että kummassakin niin lopettamisessa kuin aloittamisessa on päätöksentekojärjestelmä 2 momentin mukainen.

Edellä olevan perusteella tulen esittämään lain yksityiskohtaisessa käsittelyssä, että lain 2 § saa vastalauseessa esittämäni muodon.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Korhonen liitti kellutuksen määrällisen ajan häiriötilan jatkuvuuteen. Haluan huomauttaa, että kun menemme Euroopan talousalueen jäseneksi ja jos joudumme vielä Euroopan yhteisön jäseneksi, meillä on jatkuva pysyvä häiriötila valuuttamarkkinoilla. Tämä on otettava huomioon. Näin ollen tämä menettää tietyllä tavalla merkityksensä.

Toisena asiana haluan todeta, että eduskunnassa on vaadittu niin kauan kuin minä olen ollut mukana, jos olen oikein kuullut, että Suomen Pankki on saatava parlamentaariseen valvontaan. Tämän lain mukaan sitä ei saada parlamentaariseen valvontaan, koska toistaiseksi kelluminen jää riippuvaiseksi Suomen Pankin aloitteesta. Jos sitä aloitetta ei tule, myöskään kellumiseen nähden ei ole parlamentaarista voimaa sen läpiviemiseksi suuntaan tai toiseen.

Ed. Louekoski (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Viime torstaina asiaa ensimmäisessä käsittelyssä käsiteltäessä jo kerroin valiokunnan puheenjohtajana, kuinka valiokunnan muut jäsenet olivat eri mieltä ed. Korhosen kanssa siitä, lisääntyykö tällä hallituksen esityksellä valtioneuvoston päätösvalta Suomen Pankkiin nähden vai ei. (Ed. Laine: Ed. Korhonen voi silti olla oikeassa!)

Ed. Korhonen on sitä mieltä, että se lisääntyy, ja muu valiokunta on eri mieltä. Rohkenen tässä sanoa, että ed. Korhonen on erehtynyt siitä syystä, että kellutus tapahtuu ikään kuin valtioneuvoston antamien valtuuksien puitteissa. Silloin on luonnollista, että jos kellutusaikaa jatketaan, valtioneuvostolle päätösvallan tasapainon säilyttämiseksi annetaan oikeus myös omasta aloitteestaan katkaista kellutus eli ikään kuin peruuttaa ne valtuudet, joilla kellutus tapahtuu.

Tässä nimenomaisessa asiassa säilyy aika pitkälle valtioneuvoston ja Suomen Pankin nykyinen voimatasapaino. Se ei muutu miksikään sillä, että sitä epäillään.

Ed. Korhonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Louekoski viime torstaina puheenvuorossaan toi ilmi saman ajatuksen, että valtasuhteissa ei tapahdu muutosta. Mutta kyllä aivan selvä valtasuhteiden muuttaminen tapahtuu uuden elementin kautta eli kellutuksen yksipuolisella lopettamisoikeudella, jonka valtioneuvosto tässä tapauksessa saa. Jos oikein ymmärsin, myös ed. Louekoski totesi tämän puheenvuorossaan, ei aivan näillä sanoilla, mutta toi esille, että on mahdollista syntyä täysin selvä ristiriitainen tilanne, jossa Suomen Pankki ja valtioneuvosto ovat täysin eri mieltä asiasta ja Suomen Pankki voi yksipuolisella päätöksenteolla silloin lopettaa kellutuksen. Ed. Louekoski totesi torstaina, että se on täysin mahdollista, ei suinkaan toivottavaa. Olen täysin samaa mieltä, että se ei ole toivottava tilanne. Esimerkit siitä olivat liian karmeita ja kalliita Suomen maksettavaksi. Mutta miksi luoda tällainen elementti, millä tämä voi tapahtua, jos siihen ei välttämätöntä pakkoa ole?

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan vastata ed. Korhoselle vain sen, että valiokunnan esityksessähän Suomen Pankki normaalisti tekee esityksen kellutuksen lopettamisesta eikä valtioneuvosto.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä puolestani tuen ed. Korhosta ja olen niitä näkemyksiä vastaan, joita ed. Louekoski ja ed. Paloheimo esittävät. Kyllä tässä muuttuvat valtasuhteet selvästi. Tulen perustelemaan tätä asiaa hetken kuluttua varsinaisessa puheenvuorossani.

Ed. Louekoski (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Jos valtasuhteet jonkin verran muuttuvat, ne ehkä muuttuvat hivenen Suomen Pankin suuntaan siitä syystä, että kellutus, jonka Suomen Pankki voi aloittaa, kestää nyt "toistaiseksi", käyttääkseni lain sanamuotoa, kun kellutusaika tähän saakka on voinut olla vain "tilapäinen". Tällä tavalla ikään kuin valtasuhde muuttuu Suomen Pankin, ei valtioneuvoston, eduksi.

Eri asia on sitten se, että mielestäni mieluummin pitäisikin kehittää lainsäädäntöä siihen suuntaan, että Suomen Pankilla olisi aikaisempaa itsenäisempi asema raha- ja valuuttamarkkinoiden valvonnassa. Mutta siitä ei tässä esityksessä ole kysymys.

Ed. Korhonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Nyt ed. Louekoski unohtaa aivan täysin, että uudenkin version rahalain sisällössä Suomen Pankille jää edelleen tilapäinen mahdollisuus, joka on, kuten äsken totesin, 2—3 vuorokautta. Valtioneuvostolle tulee uutena elementtinä "toistaiseksi" ja myös kelluttamisen lopettamispäätös. Jos oikein tarkkoja ollaan, voidaan puhua kahdesta uudesta asiasta: Toistaiseksi valtioneuvosto voi jatkaa kelluttamista, ja se voi yksipuolisella päätöksenteolla sen lopettaa. Kyllä kai se on aivan selkeä uusi elementti, ja jos sieltä halutaan erikseen hakea, niin myös sieltä löytyy kaksi uutta valtasuhteiden muuttamisen mahdollistavaa mahdollisuutta.

Ed. Luukkainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Louekosken tulkinta siitä, että kun kellutus muutetaan toistaiseksi tapahtuvaksi, olisi Suomen Pankille jotenkin vallan siirtoa, on minusta aika erikoinen, koska Suomen Pankin tavoitehan on pitää valuutta eli markka vakaana eikä suinkaan kellutella sitä. Suomen Pankki joutuu kelluttamaan markkaa sen takia, että finanssipolitiikka on ollut niin onnetonta ja heikkoa, ja tätä en suinkaan voi tulkita sellaiseksi, minä ed. Louekoski sen näki.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Tällä hetkellä maassa on vain yksi oikea oppi, jota saarnaa laman politbyroo, Koiviston nukkehallitus ja Suomen Pankin johtokunta. Helsingin Sanomien mukaan presidentti Mauno Henrik Koivisto on meidän puolestamme jo heittänyt pyyhkeen kehään. Me olemme enemmän EY:läisiä kuin bryssät itse. Me hyväksymme Maastrichtin sopimuksen ja EU:n perustamisen toisin kuin Tanska. Me olemme tosiasiallisesti valmiita liittymään Länsi-Euroopan puolustusliiton Weu:n jäseneksi, mikä saattaa olla vielä ongelmallisempi asia kuin Suomen Nato-jäsenyys.

Mitä maamme talouteen tulee, me hyväksymme myös Euroopan rahaunionin Emun toisin kuin Tanska. Ongelmallisempaa kuin se, että me menetämme markan, on Emun rahapolitiikka. Meille se näyttäytyy jo nyt virallisen Suomen talousoppina: deflaationa. Korot ja työttömyys tappavat sekä fyysisesti että henkisesti.

Kuuliaisena eurokandidaattina virallinen Suomi ei uskalla tehdä edes sitä, mitä EY-maat jo tekevät. Valuuttakriisin aikana Espanja, Irlanti ja Portugali ottivat käyttöön valuuttojen säännöstelytoimia, kun taas Suomi puolusti markan arvoa keinottelijoita vastaan polttamalla yhteistä rahaa. Se on kaikkein kallein tapa toimia varsinkin silloin, kun rahaa ei ole.

Valuuttakriisin jälkeen EY:n jäsenmaa Englanti on luopumassa siitä deflaatiopolitiikasta, jolla myös Suomi on ajettu suohon. Englanti ei enää yritä päästä suosta pois vetämällä itse itseään tukasta, vaan on siirtymässä elvytyspolitiikkaan. Myös Japani elvyttää kansantaloutta sadoilla miljardeilla markoilla. Lamaa vastaan taistellaan panemalla rahaa kiertämään sen sijaan, että se otetaan pois kierrosta. Eikö Suomen pitäisi olla Pohjolan Japani? Me olemme mitä suurimmassa määrin sen EY:lle jättämämme jäsenanomuksen vankeja, johon jäsenanomukseen Suomi perustaa nykyisen talouspolitiikkansa.

Mutta on yksi asia, jossa Suomi on jostakin syystä lähtenyt täysin toiselle linjalle kuin siihen nähden mihin EY:n rahapolitiikka kehittyy. Suomi on vähentämässä keskuspankin valtaa rahapolitiikassa samaan aikaan, kun EY:ssä ollaan antamassa keskuspankeille itsenäisempi mahdollisuus vaikuttaa rahapolitiikkaan. Tässä mielessä ed. Louekoski käytti hämmästyttävän puheenvuoron, kun hän ilmoitti täällä olevansa keskuspankin itsenäisemmän rahapolitiikan ja toimintamahdollisuuden kannalla, mutta samaan aikaan ilmoitti puolustavansa sitä käsillä olevaa rahalain muutosta, joka kaventaa keskuspankin vaikutusmahdollisuuksia. Eli ed. Louekoski tässä asiassa on ajautunut kovin kummalliselle kannalle ja vienyt sosialidemokraattisen puolueen mukanaan.

Jos lähdemme taivuttamaan tätä asiaa alusta rautalangasta, niin Suomen markka pannaan kellumaan sillä tavalla, että asiasta tekee Suomen Pankin johtokunta esityksen eduskunnan pankkivaltuustolle, joka tekee asiasta esityksen maan hallitukselle. Maan hallitus ei voi omatoimisesti panna markkaa kellumaan. Tämä on yksiselitteinen ja selvä asia. On vain yksi linja sen suhteen, miten markka pannaan kellumaan.

Miten lopetetaan markan kellunta? Siinä meillä on nyt tulossa kaksinapainen järjestelmä. Toinen mahdollisuus on se, että Suomen Pankin johtokunta esittää asian pankkivaltuustolle,

joka esittää asian hallitukselle. Tämä olisi se menettely, jota käytetään markan kelluttamaan panemisessa. Hallituksen esityksessä on kysymys siitä, että tuodaan toinen, vaihtoehtoinen kilpaileva järjestelmä kelluttamisen päättämiselle, ja se on se, että valtioneuvoston aloitteesta tämä sama prosessi käynnistetään. Se tarkoittaa sitä, että valtioneuvostolle tulee tässä asiassa lisää valtaa. Se voi tehdä aloitteen kelluttamisen päättämisestä, kun se ei voi tehdä samanlaista aloitetta rahalain mukaan kelluttamisen aloittamisesta.

Tässä mielessä kysymys on päätösvaltasuhteista valtioelinten välillä. Minä ymmärrän, jos eduskunnan perustuslakivaliokunta on tässä asiassa ottanut kannan, jonka mukaan tämä ei vaadi vaikeutettua säätämisjärjestystä. Silloin ajatellaan, että kysymys on rahan arvosta ja rahan arvosta voidaan päättää yksinkertaisella enemmistöllä. Perustuslakivaliokunta kiersi peruskysymyksen siitä, että mitä tapahtuu valtioelinten vaikutusvaltasuhteille.

Kiistattomasti tässä lisätään hallituksen mahdollisuutta vaikuttaa rahapolitiikkaan ohi Suomen Pankin ja Suomen Pankki ei ole enää yhtä itsenäinen tämän rahalain muutoksen jälkeen kuin se oli vanhan rahalain mukaan. Sen takia, kun meille käy myös vanha rahalaki, kolmannessa käsittelyssä käsillä oleva ehdotus tulee hylättäväksi meidän ehdotuksemme mukaan sillä tavalla, että koko lainmuutos hylätään. Mitään katastrofia ei tapahdu, vaikka jäisi voimaan vanha rahalaki, vaan silloin säilytettäisiin Suomen Pankki eduskunnan pankkina. Tätä kansanvaltaista järjestelmää talouspolitiikan määräämisessä on puolustettava.

Minä en ymmärrä, minkä takia sosialidemokraatit tässä asiassa ovat luopuneet eduskunnan vallan vahvistamisesta tai säilyttämisestä edes ennallaan. Sosialidemokraatit ovat tässä kysymyksessä ottaneet merkittävän askeleen siihen suuntaan, että eduskunnan valtaa vähennetään ja hallituksen valtaa lisätään. Minä ihmettelen, että ed. Louekoski talousvaliokunnan puheenjohtajana on lähtenyt tällaista asiaa ajamaan ja vienyt mukaan koko sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän. Olen ymmärtänyt, että ns. kansanvaltainen työväenliike on aina ollut sitä mieltä, että eduskunnalla kuuluu olla kaikki valta, jopa korkeampi valta kuin presidentillä monissa kysymyksissä. Olen ymmärtänyt niin, että sosialidemokraattinen puolue on ollut sitä mieltä, että keisarit ja tyrannit eivät meitä määräisi. Tässä mielessä olen ymmärtänyt, että on oltu eduskunnan vallan säilyttämisen ja vahvistamisen puolella. Mutta nyt sosialidemokraatit ovat ottaneet askelen toiseen suuntaan. En ymmärrä, miksi. Ehkä selityksenä on sellainen yksinkertainen asia, että ed. Louekoski haluaa muodostaa eduskuntaan toiset pankkivaltuutetut johdollaan ja käyttää talousvaliokuntaa henkilökohtaisten pyrkimystensä välineenä ja sen perusteella eduskunnan talousvaliokunnan kannan mukaisesti sosialidemokraatit ovat lähteneet tähän leikkiin mukaan.

Jos Suomen Pankki on eduskunnan pankki, ja mielestäni Suomen Pankin pitää olla eduskunnan pankki, niin meillä on mahdollisuuksia vaikuttaa maan talouspolitiikkaan. Esimerkiksi tällä hetkellä, jos olisi halua, meillä olisi mahdollisuus pankkivaltuustossa toimia siihen suuntaan, että alennettaisiin peruskorkoa. Kun korkotaso maassa on alentunut, peruskorkoa voitaisiin alentaa. Saman logiikan mukaan, jossa muiden korkojen noustessa peruskorkoa nostettiin, nyt olisi aika alentaa peruskorkoa. On mahdollista, ja näin ennustan, että toisin käy. Eli nyt, kun korot alenevat, meillä ollaan luopumassa koko peruskorkojärjestelmästä. Tällainenkin lakiesitys saattaa tulla eduskunnan käsittelyyn tällä menolla, että korot alenevat. Eli tässä korkojen alenemisvaiheessa on kovasti henkeä siihen suuntaan, että lopetetaan koko peruskorko. Kuitenkin sekin asia merkitsisi sitä, että eduskunta luopuisi mahdollisuudesta vaikuttaa maan talouspolitiikkaan ja rahapolitiikkaan sillä tavalla, että tulisi myönteinen signaali siitä, mitä pitää tehdä, tulisi signaali siihen suuntaan, että korkeat korot tappavat sekä fyysisesti että henkisesti. Korkeat korot saavat aikaan sellaisen velkaloukun, että yksittäiset ihmiset eivät siitä selviä, ja myös yrityskuolemat ovat lisääntyneet räjähdysmäisellä tavalla. Konkurssien määrä on suurempi kuin koskaan.

Nyt, jos eduskunnassa olisi tahtoa, meillä olisi mahdollisuus antaa signaali siitä, että korot alas. Mutta eduskunnan signaalinantomahdollisuudet vähenevät merkittävästi, jos toimitaan asiassa niin kuin ed. Louekosken johdolla talousvaliokunnassa on toimittu: Otetaan Suomen Pankilta valtaa hallitukselle, joka taas ei halua alentaa korkotasoa, vaan pitää korkotason korkealla.

Hallitushan oli pitkälti sitä mieltä, että maassa ei pidä myöskään devalvoida. Itse asiassa väkisin olemme ajaneet maahan sen ensimmäisen devalvaation, jonka seurauksena vienti vetää ja jonka seurauksena meillä on toivoa tässä maassa talouden saattamisesta jaloilleen. Ilman

devalvaatiota meillä ei olisi mitään toivoa tilanteessa, jossa 4/5 kansantaloudesta ei toimi eli se sektori, joka on ns. kotimarkkinoita.

Mitä vaikuttaa Suomen markan kelluttaminen siihen, millaista talouspolitiikkaa Suomessa harjoitetaan lähikuukausina? Kellutus on ollut siinä mielessä myönteinen asia, että se vaikuttaa viennin vetämiseen vielä paremmin kuin tapahtui ensimmäisen devalvaation perusteella. Toinen devalvaatio on jo siinä mielessä ongelmallisempi, että se tulee vaikuttamaan myös hintainflaatioon. Eikä hintainflaatio ole se, mitä tarkoitetaan, kun pitää saada kansalaisille lisää ostovoimaa. Eli jos inflaatioista pitää valita, niin palkkainflaatio ja ostovoimaa, mutta ei hintainflaatio, joka vie edelleenkin kansalaisilta ostovoimaa.

Markkinavoimat ovat ajaneet asiat tilanteeseen, jossa kellutetaan. Nyt kelluttamisesta on tulossa hyvin poliittinen kysymys, koska koko tupojärjestelmä yhdistyy markan kelluttamiseen. Jos kansalaisille pystytään lisäämään tuponeuvotteluissa ostovoimaa sen takia, että 4/5 kansantaloudesta saataisiin elvytetyksi ja toimimaan, niin sitten tulevat hallituksen ministerit, jotka haluavat devalvoida markkaa kelluttamalla ostovoiman lisäykset pois. Markan arvon kelluttamisesta päättäminen on hyvin poliittinen kysymys. Ihmettelen, että sosialidemokraatit toisaalla ammattiyhdistysliikkeessä toimivat kansalaisten ostovoiman säilyttämisen puolesta, mutta kun tarjoutuu mahdollisuus toimia asiassa rahapolitiikan puolella, niin sosialidemokraatit ovat antamassa pois eduskunnan mahdollisuuden vaikuttaa asiaan ja ovat antamassa vallat hallitukselle, niin kuin tässä asiassa tapahtuu.

Herra puhemies! Kysymys on suuresta periaatteellisesta linjanvedosta: Onko Suomen Pankki eduskunnan pankki vai eikö se ole? Nyt rahalain muutosesitystä torjuttaessa otetaan kantaa siihen, kuka maassa käyttää rahapolitiikkaa hallituksen ohella. En halua kieltää hallitukselta mahdollisuutta käyttää rahapolitiikkaa, eikä se ole mahdollistakaan, mutta pelisäännöt täytyy olla. Nyt uusi kaksinapainen päättäminen kellutuksen lopettamisesta saa aikaan huomattavan määrän sekasortoa rahamarkkinoille ja tähän tilanteeseen. On mahdollista, että siinä on myös uuden kriisin siemenet. Ei pitäisi säätää lakeja, joilla kylvetään kansantalouteen uusien kriisien siemeniä hallinnollisten epäselvyyksien johdosta.

Ed. L i p p o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppänen jälleen retorisessa overkill-esityksessään sekoili täydellisesti. Hän kertoo, kuinka niin kauhean itsenäinen Suomen Pankki, jota hän nyt puolustaa, on pakotettu devalvoimaan, ja kuinka tämä sama itsenäinen pankki kelluttaa markkaa, mistä aiheutuu devalvoitumista, ei devalvaatiota vielä ainakaan, ed. Seppänen, ja se yhtäkkiä onkin hyvin epäedullista, koska se aiheuttaa hintainflaatiota. Ed. Seppänen haluaisi yleensä inflaatiota, mieluummin palkkainflaatiota.

Tässähän on kysymys institutionaalisesta kysymyksestä, jossa vastakkain eivät ole vain Suomen Pankki ja hallitus ja eduskunta, vaan tasapaino hallituksen ja Suomen Pankin välillä. Tietenkin on perusteluja tämän esityksen pohjalta katsoa, että tässä tapahtuu jonkinlaista muutosta. Mutta toisaalta kun lähdetään siitä, että kellutus on nykyoloissa hyvin raskas instrumentti, niin jos se tulee täysin Suomen Pankin käytettäväksi, silloin voidaan perustellusti katsoa, että valtasuhteet muuttuvat Suomen Pankin hyväksi. Siis tässähän jää nyt jäljelle kuitenkin sellainen asetelma, että hallitus ei voi lopettaa kellutusta ilman Suomen Pankin lausuntoa. Jos Suomen Pankki antaa kielteisen lausunnon, niin vaatii kyllä hallitukselta aikamoista kanttia lähteä yksipuolisesti kellutusta lopettamaan, ja myös tähän sisältyy se, että hallitus ei saa oikeutta pyytää Suomen Pankilta lausuntoa markan arvon muuttamisesta, vaan siinä suhteessa tilanne säilyy ennallaan myös kellutuksen osalta.

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mikäli ed. Seppäsen opettavaisesti rautalangasta tehty malli pitäisi paikkansa ja olisi totuudenmukainen, niin voisi olla ed. Seppäsen kanssa samaa mieltä. Mutta koska hän esittää asian jossain määrin vääristellysti, tämä asia on monimutkainen ja voi lähteä siitä, että kansanedustajat eivät siihen yleisesti ole perehtyneet ja mahdollisesti jopa uskovat ed. Seppäsen esittämää mallia, saattaa käydä niin, että he sitten tämän väärän informaation perusteella kääntyvät ed. Seppäsen kannalle.

Virhe, mikä tässä esityksessä oli, oli se, että Suomen Pankilla olisi ollut oikeus tähän saakka panna markka kellumaan. Näinhän ei ole ollut, vaan Suomen Pankilla on ollut oikeus vain tilapäisesti panna markka kellumaan, mikä on tulkinnan mukaan merkinnyt oikeutta viikonlopun yli panna markka kellumaan. Nyt tässä muutoksessa on esitetty, että valtioneuvosto voi Suomen Pankin esityksestä panna toistaiseksi eli pitemmäksi aikaa markan kellumaan, mikä on

aivan eri juttu kuin tilapäinen markan kelluttaminen.

Ed. A l h o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Seppänen sanoi puheenvuorossaan, että sosialidemokraatit ovat perustuslakivaliokunnassa ja muutoinkin lähteneet horjuttamaan keskeisten valtioelinten välisiä suhteita liittyen Suomen Pankkiin ja markan ulkoisen arvon määräytymiseen. Kun asia perustuslakivaliokunnassa oli vireillä, niin totta kai siellä nimenomaisesti haluttiin selvittää, muuttuvatko nyt ne tasapainosuhteet, jotka tähän asti ovat vallinneet Suomen Pankin, eduskunnan ja hallituksen välillä.

Kaikki asiantuntijat olivat sitä mieltä, että näin ei ole. Tosin eräs asiantuntijoista oli sitä mieltä, että mikäli sanamuotoja ei täsmennetä, niin voidaan myös tulla siihen tulkintaan, että hallituksen asema vahvistuu eduskunnan kustannuksella. Jotta tällaista tilannetta ei tulisi, perustuslakivaliokunta edellytti nimenomaisesti sitä, että Suomen Pankin antaessa lausuntoa myös pankkivaltuutettujen asema erityisesti huomioidaan, koska sitä ei ollut sanottu itse esityksessä; näin se vielä varmistettaisiin. Tässä muutoksessa toki on paljon monimutkaisuutta ja voi olla tulkinnanvaraa jälkeenkinpäin, jos talouspolitiikan linjoista on erimielisyyttä hallituksen ja Suomen Pankin välillä. Sitä nimittäin ei pykälillä voida ratkaista. Tällä täsmennyksellä liittyen pankkivaltuutettujen rooliin halusimme nimenomaisesti säilyttää nämä suhteet ennallaan, ja näin ymmärtääkseni tällä hetkellä asia todella on.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on aika uskaliasta väittää tai sanoa niin kuin ed. Seppänen puheenvuorossaan sanoo, että asioita voitaisiin jatkaa nykyisen lain voimassa ollen tai tätä lainmuutosta ei yleensä tarvittaisi. Hyvin monet ihmiset silloin, kun kelluttaminen alkoi, soittivat ainakin minulle henkilökohtaisesti ja sanoivat, että tämä on laiton tilanne, jos tämä jatkuu kovin kauan. Eli tämä tilapäisyys rahalaissa on sellainen, jonka vuoksi laki ylipäätään tarvitsee laatia. Eli eikö ed. Seppänen syyllisty tietyllä tavalla laittoman tilanteen ylläpitämiseen Suomessa esittäessään tai väittäessään, että asiat voisivat hoitua aivan hyvin entisen lain perusteella? Minun nähdäkseni näin ei ole, vaan tätä lakia nimenomaan tarvitaan, jotta kelluttamista voidaan jatkaa. Tästä minun käsittääkseni on kysymys.

Hän on huolissaan Suomen Pankin itsenäisyydestä ja väittää puheenvuorossaan, että hallitus ei halua alentaa korkotasoa. Itsenäinen Suomen Pankki oli kyllä aika pitkälle vaikuttamassa siihen, että korkotaso pysyi kauan korkealla, mutta myös vaikuttamassa siihen, että korkotaso lähti alas, alentamalla omaa huutokauppakorkoaan. Tällä hetkellä ed. Seppänen varmasti tietää, että markkinakorot ovat tulleet alas hyvin voimakkaasti, ja hän tietää myös, että itsenäiset pankit eivät huomioi omassa korkopolitiikassaan markkinakorkojen alas tulemista. Eli edelleenkin lainanottajat kärsivät korkeasta korkotasosta. Minä en tiedä, mitä ed. Seppänen pystyy tekemään vakuusrahaston hallituksen jäsenenä sille, että pankit noudattaisivat markkinakorkojen linjaa nykyisessä lainapolitiikassaan.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Lipposelle sanoisin, että kun hän puolustaa Suomen EY-jäsenyyttä, niin mielestäni hänen pitäisi johdonmukaisuuden näkökulmasta puolustaa myös toisenlaisia ratkaisuja kuin se, mitä käsillä olevassa asiassa tehdään. Eli hänen täytyisi olla itsenäisen Suomen Pankin puolella, ja tässä mielessä ed. Lipponen on eri mieltä teoriassa puolustaessaan EY-jäsenyyttä ja eri mieltä käytännössä hyväksyessään rahalain muutokseen.

Mitä tulee käytännön esimerkkiin, niin siitä vasta hässäkkä aiheutuisi, kun valtioneuvosto haluaisi lopettaa kelluttamisen ja Suomen Pankki ei siihen suostuisikaan. Tässä yhteydessä on kaikki hässäkän ainekset siinä että tämä järjestely on kaksinapainen. Olisi pitänyt säilyttää yksinkertainen marssijärjestys sekä mennessä että tullessa suhteessa kellutukseen.

Mitä tulee edustajien Paloheimo ja Ukkola täällä käyttämiin puheenvuoroihin, niin oikeuskanslerin ensimmäinen tulkinta oli, että on mahdollista kelluttaa enemmän kuin viikonlopun yli tämän kelluttamisen aloittamisen yhteydessä. Mutta oikeuskansleri säikähti omaa tulkintaansa seuraavalla viikolla ja rupesi esittämään erilaista tulkintaa, kuin oli siihen asti esittänyt. Kyllä me olisimme voineet ajaa tällä oikeuskanslerin tulkinnalla ihan hyvin vanhan lain mukaan. Mutta nyt kun me olemme joutuneet muuttamaan tätä lakia, niin tuloshan on se, että me olemme säätämässä taannehtivaa lakia, joka laillistaa ne toimenpiteet, mitä Suomen Pankki ja hallitus ovat tehneet. Itse asiassa se, että säädä-

tään tämä laki, on tunnustus sille, että on tehty jotain laitonta. Tämän takia oikeuskansleri on mitä suurimmassa määrin aiheuttanut tämän hässäkän.

Ed. Korhonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oikeastaan ed. Seppänen toi esille ongelman, joka liittyy tähän päivämäärään: 8.9.92 alkanut kellutus ja edelleen kellutaan. Tilapäinen on nyt kestänyt sieltä asti tänne. Nyt ollaan säätämässä taannehtivaa lakia, kuten edellä todettiin, jotta tämä tilanne saadaan lainmukaiseksi, niin että voi aivan perustellusti sanoa, ettei ed. Seppänen ole laittomuuksiin ole syyllistynyt vaan joku muu ehkä mahdollisesti on syyllistynyt, jos tätä oikein tiukasti lähdetään tulkitsemaan.

Mutta mielestäni heikointa tämän lain käsittelyn yhteydessä on nimenomaan se, että taas tuodaan yksi laki käsittelyyn poikkeusolosuhteiden vallitessa tietynlaisen kriisin aikana, jolloin siihen pitää valtavalla vauhdilla ilman perehtymisiä, syventymisiä laajemmin valtasuhteisiin, mihin tämän olisi pitänyt johtaa, tehdä muutoksia; muistetaan, että tämä lainmuutos lähti nimenomaan yhden sanan takia. Sana "tilapäinen" oli se ongelma. Nyt ollaan muuttamassa koko päätöksentekojärjestelmää, ja se on tämän lain heikoin kohta, jonka takia sitä ei näin pitäisi mennä tällä hetkellä muuttamaan, vaan lähteä kokonaisuudistuksesta, jossa käsitellään valtasuhteet: eduskunta, pankkivaltuusmiehet, maan hallitus ja Suomen Pankki. Silloin ehkä tähän olisi voinut löytyä erilaisia näkemyksiä ja erilaisia tulkintoja.

Ed. Lipponen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen kyllä myöskin sitä mieltä, että me tarvitsemme itsenäisen Suomen Pankin, joka mm. voi, ed. Seppänen, ruoskiakseen palkkaneuvottelijoita panna kellutuksen käyntiin. Mutta puhutaan nyt asioista niiden oikeilla nimillä. Eihän muuallakaan maailmassa, ei Saksassa, ei Yhdysvalloissa, ole sellaista järjestelmää, jossa pankki on täysin riippumaton poliittisesta johdosta. Bundesbankin kokouksissa istuu aina hallituksen edustaja paikalla. Ei meillä ole tällaista systeemiä. Fed joutuu Yhdysvalloissa taipumaan hallituksen kantaan loppujen lopuksi. Näinhän meilläkin on, että hallitus lopulta saa tahtonsa läpi ja tulee devalvaatio, mutta Suomen Pankki tietysti niin pitkälle kuin mahdollista puolustaa omaa linjaansa.

Ed. Luukkainen on täällä sitä mieltä ollut, että kun Suomen Pankki toimii hyvässä tarkoituksessa omasta mielestään, niin sen täytyy saada täydellinen itsenäisyys. Eihän näin voi olla, vaan Suomen Pankki elää yhteiskunnassa ja sen täytyy sopeutua muuhun yhteiskuntaan.

Minä ihmettelen ed. Seppäsen EY-logiikkaa. Hän puolustaa Emun mukaista systeemiä, sillä perustelee Suomen Pankin itsenäisyyttä ja seuraavaan hengenvetoon tai ennen sitä hän hirveästi rähjää siitä, että Suomen ei pidä mennä mukaan mihinkään tällaiseen Emuun, ja ottaa todistajakseen ei Helsingin Sanomia vaan Helsingin Sanomien kolumnistin Renny Jokelinin, joka ei ymmärrä yhtään mitään ulkopolitiikasta.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vielä ed. Seppäsen esille nostamaan asiaan. Tätä lakiahan olisi voitu muuttaa sillä tavalla, että olisi muutettu pelkästään sana "tilapäisesti" joksikin muuksi, sanokaamme vaikka sanaksi "väliaikaisesti", ja määritelty se perusteluissa niin, että se kestää viikonvaihteesta esimerkiksi kahteen vuoteen tai mitä hyvänsä. Ei tämä olisi poistanut sitä tosiseikkaa, että joka tapauksessa ollaan laittomassa tilassa tällä hetkellä, jos kerran "tilapäisesti" määritellään niin, että se kestää vain viikonvaihteen ylitse.

Sitten toinen juttu. Jos näin olisi toimittu, että olisi muutettu tämä sana, olisi määritelty toisin sanoen se ajanjakso, jonka Suomen Pankki saa omalla valtuudellaan kelluttaa markkaa, huomattavasti tähänastista tulkintaa pidemmäksi ajaksi, niin, ed. Seppänen, toki kai myönnätte, että silloin Suomen Pankin valta ja oikeudet olisivat nykyisestä lisääntyneet merkittävällä tavalla.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pari syrjähyppyä ensin. Kyllä USA:ssa ja Saksassa keskuspankit ovat niin voimakkaita, että ei kannata yhtään luulla, että ne eivät pystyisi tekemään rahapolitiikkaa. Esimerkiksi USA:ssahan keskuspankki kelluttaa dollaria jatkuvasti ja sillä on siihen valta, lopetella ja aloitella.

Mitä tulee Emu-logiikkaan, niin minä ihmettelen niiden logiikkaa, jotka ovat Emun kannalla mutta sitten murentamassa Suomen Pankin itsenäisyyttä. Tässä on se pointti niinpäin, ettei pidä ihmetellä minun logiikkaani vaan ottaa vastaan arvostelu siitä, että omat perusteet eivät kestä.

Mitä tulee asian käsittelyyn vielä, niin ensimmäinen, joka tätä asiaa sotki, oli oikeuskansleri, sotki oikein perusteellisesti. Oikeuskanslerin toi-

menpiteiden johdosta me olemme joutuneet tilanteeseen, jossa me joudumme laillistamaan hänen toimenpiteensä, hallituksen toimenpiteet ja Suomen Pankin toimenpiteet jälkikäteen. Kysymyksessä on jälkikäteen tapahtuva laillistaminen oikeuskanslerin kelvottoman toiminnan johdosta.

Toinen asia, mikä tähän liittyy, on se, että myöskin tasavallan presidentti sotki tätä asiaa. Tasavallan presidentistä on lähtöisin se tulkinta, jonka mukaan hallituksen valtaa tässä lisätään, ja tämä on sitä kekkosmaista politiikkaa, jota Koivisto harjoittaa tässä maassa. Nyt jäi sormenjäljet Koivistolta tämän lain muuttamiseen. Koivisto toi mukaan valtasuhteiden muuttamisen. Hänellä on maassa nukkehallitus, jota hän ohjailee. Sen takia hänen on turvallisempi antaa siis talous- ja rahapoliittinen valta hallitukselle, joka on hänen käsissään, mieluummin kuin Suomen Pankille, joka toisin kuin luullaan ei ole hänen käsissään yhtä paljon kuin on tämä hallitus.

Tässä mielessä kaksi instituutiota: oikeuskansleri ja tasavallan presidentti, ovat saaneet aikaan tilanteen, jossa eduskunnan valtaa murennetaan, ja minusta meidän on puolustettava eduskuntaa.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Seppäsen "paljastukset" ovat ihan mielenkiintoisia. Onhan hän tästä asiasta puhunut kyllä julkisuudessakin. Olisin kysynyt tai ihmetellyt, että jos oikeuskansleri on todella syypää koko sekasotkuun, mikä tästä on syntynyt, niin onko tämä niin vakava syytös, että sieltä vasemmalta löytyy viisi kansanedustajaa ja hänen toimensa viedään eduskunnan perustuslakivaliokunnan tutkittavaksi. Onko presidentin toiminta sitten niin vakavaa, että tämäkin pitäisi viedä jonkun instanssin tutkittavaksi?

Ed. L u u k k a i n e n: Arvoisa puhemies! Aivan kuten ed. Korhonen ja ed. Seppänen myös minä vastustan hallituksen esitystä kaapata itselleen rahapoliittista valtaa keskuspankilta. (Ed. Louekoski: Ei tällä kaapata!) Talouspoliittisesti ainoa hyväksyttävä tapa lopettaa markan kelluttaminen on tehdä se täsmälleen samassa järjestyksessä kuin sen kelluttamisen aloittaminenkin. Kelluttamisen lopettaminen on puhtaasti talouspoliittinen päätös eikä siihen tule liittää puoluepoliittisia kissanhännänvetoja. Mikäli hallituksen esitys menee läpi, markan kelluttamisen lopettamisesta tulee poliittisen spekulaation, kaupankäynnin ja pahimmillaan kyläpolitikoinnin kohde. Itse en heitä markkaa tällaiseen peliin. Siihen markka on aivan liian arvokas.

Toisaalta hallituksen esitys on vastoin sen lanseeraamaan talouspolitiikan kolmijako-oppia, jonka mukaan keskuspankin tulee vastata rahapolitiikasta ja hallituksen pitäisi keskittyä finanssipolitiikkaan. Nyt hallitus on pistämässä näppejään rahapolitiikkaan ja valtaamassa nurkkaa keskuspankista. Onko hallituksen siis tarkoitus noudattaa uutta vallanjako-oppiaan vai ei? Näyttää siltä, että heti kun tulee ensimmäinen tilaisuus, jossa hallitus voi kahmia lisää valtaa itselleen, se unohtaa oppinsa ja näyttää raadolliset kasvonsa. Olisi todella parempi, että hallitus keskittyisi finanssipolitiikan hoitoon. Siinä kyllä riittää tekemistä tälläkin hetkellä. Valitettavasti vain viime aikoina Suomen Pankki on moneen otteeseen joutunut paikkailemaan tehotonta finanssipolitiikkaa. Siitähän kellutus on juuri yksi esimerkki.

Hallituksen esitys on ristiriidassa myös kansainvälisten kehityssuuntien kanssa, aivan kuten ed. Seppänen täällä jo aiemmin toi esille. EY-maissahan kehitys on kulkenut ja kulkee kohti kansallisista hallituksista riippumattomia keskuspankkeja. Nyt Suomen hallitus on integraatiotavoitteistaan huolimatta menossa täysin vastavirtaan.

Ed. Aittoniemi peräänkuulutti sitä, että Suomen Pankki tulisi saada parlamentaariseen valvontaan. Siinähän se juuri tällä hetkellä on. Sehän on pankkivaltuuston kautta parlamentaarisessa valvonnassa. Mutta jos tämä lakiesitys menee läpi, tätä valvontaa siirretään hallitukselle, elikkä Suomen Pankista tulee tietyllä tavalla pahimmissa tapauksissa poliittisen mielivallan kohde.

Ed. Lipponen toi esille, että Bundesbankissa istuu hallituksen jäsen, mikä merkitsisi muka sitä, että Bundesbank ei olisi hallituksesta riippumaton. Minun mielestäni yksi äijä ei kyllä kesää tee. Saksan keskuspankki on nimenomaan kuuluisa siitä, että se on itsenäinen keskuspankki ja se hoitaa itsenäisesti rahapolitiikkaa hallituksesta riippumatta.

Arvoisa puhemies! Tulen kannattamaan ed. Korhosen tekemiä esityksiä yksityiskohtaisessa käsittelyssä.

Ed. A l h o: Arvoisa puhemies! Minusta tuntuu, että keskustelussa rahalain muutoksesta on

unohdettu kokonaan se, että Suomi on aika pieni kansantalous ja että täällä talouspoliittiset toimijat tuntevat toinen toisensa ja että on aika vaikea luoda sellaisia järjestelmiä, joissa Suomen Pankki olisi aivan kokonaan itsenäinen, hallitus olisi aivan kokonaan itsenäinen eikä mitään keskustelua näitten välillä käytäisi puhumattakaan siitä, että vielä eduskuntakin toimisi täysin itsenäisesti riippumatta siitä, miten Suomen Pankki ja hallitus toimivat. Näinhän asiat eivät ole.

Kaikki ovat kytköksissä toisiinsa tavalla tai toisella, ja sen vuoksi pitää ennen kaikkea korostaa knoppologian sijaan talouspoliittisen linjan uskottavuuden merkitystä. Ristiriitoja Suomen Pankin ja hallituksen välillä syntyy kaikissa tilanteissa riippumatta pykälistä, mikäli talouspolitiikan perusteista ollaan eri mieltä. Niitä ei voida ratkaista lainmuutoksilla ja kirjoittamalla toimivaltasuhteista sitä sun tätä.

Tässä mielestäni on omaksuttu se linja, jossa talouspolitiikan toimijat toimivat edelleen vuorovaikutuksessa toistensa kanssa samalla tavalla kuin ennenkin. On mahdollista väittää, että Suomen Pankin asema heikkenee suhteessa valtioneuvostoon siitä syystä, että valtioneuvostollakin on mahdollisuus tehdä aloite kellutuksen lopettamisesta, mutta näin ei välttämättä asia ole. Tästä, niin kuin jo aikaisemmin mainitsin, perustuslakivaliokuntakin kuunteli valtiosäännön asiantuntijoita, ja vain yhden asiantuntijan lausunnossa katsottiin, että laki sellaisenansa olisi lähestymässä toimivaltasuhteiden muutosta niin, että tästä aiheutuisi vaikeutettu säätämisjärjestys. Muut eivät tälle kannalle tulleet. Vielä haluan alleviivata sitä, että jotta kellutuksesta aiheutunut muutos rahalaissa ei muuttaisi näitä suhteita eikä käynnistäisi keskustelua siitä, kenen pankki on Suomen Pankki, perustuslakivaliokunnan lausunnossa erityisesti tähdennettiin pankkivaltuuston asemaa Suomen Pankin päätösprosesseissa.

No, mutta hyvä, nyt joka tapauksessa keskustelua kaikista näistä toiveista huolimatta käydään siitä, tulisiko Suomen Pankin olla eduskunnan pankki, niin kuin se on nyt, vai tulisiko sen olla hallituksen pankki. Siihen ei mielestäni kuitenkaan rahalain muutos sinänsä kelpaa vastaukseksi. Niin kuin sanoin, mielestäni ei voida omaksua niin puhdasoppista linjaa, että ajateltaisiin, että Emuun liittyen tilanne olisi sellainen, että Suomen Pankki olisi täysin riippumaton kaikista muista toimijoista.

Minusta on olemassa oleva realiteetti se, että talouspolitiikan toimijoilla täytyy olla yhtenäinen käsitys talouspolitiikan linjasta, tapahtui se missä tahansa, mieluummin kuitenkin niin, että markkinoilla ei synny levottomuutta, kuten tähän saakka on syntynyt siitä syystä, että talouspolitiikan linjasta ei ole edes hallituksen sisällä oltu yksimielisiä, mistä on seurannut monenlaisia spekulaatioita, joiden kaikki laskut ovat kansalaiset maksaneet viime kädessä.

Mielestäni kuitenkin tämä keskustelu rahalain muutoksesta ja ylipäätänsä rahapolitiikasta ja ehkä ennen kaikkea myös pankkijärjestelmästä on osoitus siitä, että me tarvitsemme laajempaa pohdintaa siitä, mikä on suomalaisen pankkijärjestelmän tila ja tulevaisuus kokonaisuudessaan, mukaan lukien myös Suomen Pankki. Mielestäni olisi tarpeellista asettaa parlamentaarinen komitea miettimään asiaa. Nimittäin ovathan jo pankkijärjestelmän tukemiseen syydettyjen rahamäärien summat sellaisia, että olisi kohtuullista myös kansalaisten päästä vaikuttamaan siihen, miten pankkijärjestelmää rationoidaan, miten tukea ohjataan, millaista valvontaa siihen liittyy jne.

Nyt pankkijärjestelmään kuuluvat pankkien vakuusrahasto, Suomen Pankki, pankkitarkastusvirasto, ongelmissa olevat pankit, edelleen pankkivaltuusto ja vielä eduskunnan valiokunta. On liian paljon elimiä, joissa ei välttämättä ole riittävästi varattu voimavaroja asioiden selvittämiseen niin, että syy- ja seuraussuhteet ja tavoiteltava tila olisivat selkeät.

Mikäli parlamentaarinen pankkijärjestelmän tilaa ja tulevaisuutta pohtiva komitea asetettaisiin, olisi erinomaisen hyvä asia, että sillä olisi käytettävissään maan parhaat asiantuntijat, ehkä kansainvälistäkin asiantuntemusta. Miksi sen pitäisi nimenomaisesti olla parlamentaarinen? Juuri siitä syystä, että nyt jos koskaan on aika keskustella siitä, mitkä ovat rahapolitiikan toimijoiden väliset toimivaltasuhteet, niin talouspolitiikan osalta kuin tietysti itse pankkien toiminnan järjestämisen suhteen. Toisin sanoen tässä on hyvin monen näköisiä tasoja, jotka kaipaisivat selkiytystä.

Mielestäni on tarpeellista hyväksyä rahalain muutos sellaisena, kuin se nyt on. On järkevää, että syntynyt tilanne kellutuksen osalta korjataan niin, ettei ole epäselvyyttä siitä, miten monta päivää markan kellutus voi jatkua. Asiahan ei ole tullut vireille pelkästään oikeuskanslerin tulkintojen vuoksi, vaan kyllä myös mm. valtiosäännön asiantuntija professori Tuori on ollut voimakkaasti sitä mieltä, että rahalain

nykyinen sanamuoto ei mahdollista kuin muutamia päiviä kestävän kellutuksen tai tilanteen, jossa markan vaihteluvälejä ei olisi määritetty. Näin asia on selkeä.

Haluan vielä lopuksi tähdentää sitä, että ellei hallituksen ja Suomen Pankin välillä ole yhteistä käsitystä talouspolitiikan linjasta ja jollei hallitus ole yksimielinen omasta linjastaan, tätä hässäkkää, josta ed. Seppänen puhui, on mahdoton hallita, ei millään pykälämuutoksilla. Tämä edelleen korostaa sitä, että jos pääomat liikkuvat ja perinteinen rahapolitiikan keinovalikoima on tullut vähäisemmäksi, niin paineet ovat ennen kaikkea finanssipolitiikassa ja myös työmarkkinoiden kanssa käytävien neuvottelujen puolella. Jos halutaan vakavuutta maan talouspolitiikan hoitamiseen, niin mikään laki ei sitä ratkaise, vaan toimijoiden vastuullisuus ja yhteistyökyky.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pitäisi olla yhteinen käsitys talouspolitiikasta, mutta jos ei ole, niin päätöksiä pitää tehdä siitä huolimatta. Silloin mitataan valtasuhteita, kuka viime kädessä päättää, jos ollaan erimielisiä. Tässä tilanteessa ollaan nyt rakentamassa kaksinapainen valtasuhdeverkosto, ja se tulee aiheuttamaan joissakin tulevissa tilanteissa ongelmia, jotka ovat vahingollisia koko maalle. Pitäisi pyrkiä siihen, että valta- ja vastuusuhteet ovat yksiselitteisiä myös silloin, kun ei ole yhteistä käsitystä asioista.

Mitä tulee perustuslakivaliokunnan toimintaan, niin se on näperrellyt pienissä kysymyksissä, esittänyt lakiin lisättäväksi jotain semmoista, että kun Suomen Pankki puhuu, niin silloin se pitää sisällään johtokunnan ja pankkivaltuuston. Me olemme olleet yksimielisiä siitä Suomen Pankissa kaiken aikaa, että tästä on kysymys. Eli jo määritelmän mukaan Suomen Pankki pitää sisällään johtokunnan ja pankkivaltuutetut, ja turha perustuslakivaliokunnan oli sitä puolta valtasuhteissa tarkistella, kun piti tarkistella hallituksen, eduskunnan ja Suomen Pankin valtasuhdetta.

Mitä tulee professori Tuoriin, hän on henkilö, joka tunnetusti on vaatinut keskuspankin alistamista hallituksen alaisuuteen. Professori Tuori on halunnut selvittää tämän valtasuhdeongelman hallituksen hyväksi. Jos häntä käytetään tässä yhteydessä asiantuntijana, joka olisi neutraalin valtasuhteen säilyttämisen puolella, siitä ei ole kysymys. Hän on hallituksen puolella. Nyt ollaan tekemässä ratkaisu, jota hän kannattaa, antamassa valtaa hallitukselle. Se merkitsee, että eduskunta joutuu luopumaan tietyllä tavalla vallasta hallituksen hyväksyi, siis me, eduskunta, luovumme omasta vallastamme hallituksen hyväksi.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä ei ole ensimmäinen kerta, kun eduskuntakeskustelua on hyvä kuunnella, koska sieltä saa paljon enemmän irti kuin yleensä luullaan. Ed. Alhon puheenvuoro oli hyvä osoitus tästä. Nyt minullekin selvisi, mistä tässä on kysymys sosialidemokraattien puolella, eli rahapolitiikka ja Suomen Pankki halutaan kytkeä hyvinkin tiiviisti hallituksen noudattamaan linjaan. Henkilökohtaisesti minä olen ihan samaa mieltä kuin ed. Luukkainen, että kolmen talouspolitiikan toimijan pitäisi olla hyvin itsenäisiä: työmarkkinat hoitavat omat asiansa, hallitus hoitaa finanssipolitiikan ja Suomen Pankki rahapolitiikan.

Osittain taloudelliset vaikeutemme johtuvat siitä, että Suomen Pankki on ollut liikaa hallituksen ja sen noudattaman talouspolitiikan kurimuksessa, ohjauksessa. Jos Suomen Pankki olisi kiristänyt rahapolitiikkaa silloin, kun Louekosken ja Liikasen hallitus sitä löysäsi, ehkä emme tässä surkimuksessa olisikaan.

Kiitoksia vain, ed. Alho, valaisevasta puheenvuorosta.

Ed. Korhonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Jollakin lailla kuvaa tämän asian vaikeutta ehkä se, kun ed. Alho totesi puheenvuorossaan, että aloite kelluttamisen lopettamisesta siirtyy valtioneuvostolle. Ei siitä ole kyse, vaan siirtyy yksipuolinen oikeus lopettaa kelluttaminen.

Toisekseen sana "toistaiseksi" ei mielestäni kyllä määrittele ajanjaksoa kelluttamisen kestolle. Sana "toistaiseksi" on hyvin vaikeatulkintainen sana, kuten puheenvuorossani toin esille. Työlainsäädäntö käsittää sen jatkuvasti voimassa olevaksi työsuhteeksi jne. Ei tämä tuo sitä selkeyttä, mitä ed. Alho kaipasi, vaan olisi pitänyt kirjata myös se, että kun häiriötila päättyy, kelluttamisen lopettaminen suoritetaan tietyssä järjestyksessä, joka on 2 §:n 2 momentin mukainen järjestely. Silloin tämä olisi ollut jollakin lailla edes looginen aloittamisen ja lopettamisen suhteen.

Ed. Alho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muutama korjaus.

Ensinnäkään en viitannut professori Tuoriin toimivaltasuhteiden osalta, vaan hänen tulkin-

tansa voimassa olevan rahalain kellutuksesta ja sen tilapäisyydestä. Hän on ollut sitä mieltä, että laki ei salli viikkojen mittaista epämääräistä aikaa, vaan kysymys olisi muutamasta päivästä. Tässä yhteydessä viittasin hänen.

Sanoin myös, että esityksessä aloite kellutuksen päättymisestä tulee myös valtioneuvostolle. En väittänyt, että vain ja pelkästään valtioneuvostolle.

Ikäväkseni minun on ed. Ukkolan mielenrauhaa häirittävä sillä tavoin, että en suinkaan ole sitä mieltä, että Suomen Pankin asemaa pitäisi heikentää hallituksen hyväksi. Yritin sanoa, että käsitykseni mukaan esityksessä toimivaltasuhteet ovat ennallaan. Mutta jos ongelmia kahden talouspolitiikan toimijan, Suomen Pankin ja hallituksen, välillä, on, niitä on siitä huolimatta, mitä tässä laissa sanotaan.

On mielenkiintoista huomata, miten mielialat Suomen Pankkiin nähden vaihtuvat. Kun pääjohtajana toimi Kullberg, ymmärsin, että oltiin kovin suuttuneita siitä, että Suomen Pankki toimi niin itsepäisesti eikä toiminut rahaliikkeitten vapauttamisessa siten kuin olisi toivottu. Suomen Pankin asema ei kai voi olla kiinni siitä, kuka kulloinkin on pääjohtaja.

Haluan vain todeta sen, että näin pienessä maassa kuin Suomi on välttämätöntä, että talouspolitiikan ylimmällä johdolla on kutakuinkin yhteinen käsitys noudatettavasta linjasta. Jollei sitä ole, syntyy ongelmia, ja niitä ei valitettavasti voida ratkaista rahalain eikä minkään muunkaan lain perusteella tapahtuvalla yksityiskohtaisella säätelyllä. Sillä niin kuin sanottu, pääomat eivät tunne valtioiden välisiä rajoja eivätkä valitettavasti myöskään lue lakia.

Ed. L o u e k o s k i : Herra puhemies! Suomen markalla on valtioneuvoston määräämät vaihtelualueen rajat. Vielä toistaiseksi voimassa olevan rahalain mukaan näistä valtioneuvoston vahvistamista vaihtelualueen rajoista voidaan häiriötilanteessa Suomen Pankin aloitteesta — siis Suomen Pankin aloitteesta, ed. Seppänen — poiketa tilapäisesti. Tämä merkitsee sitä, että valtioneuvosto määrää, missä rajoissa markka liikkuu.

Kun nyt on poikettu tilapäisesti näistä rajoista, se on tehty Suomen pankin aloitteesta ja niin, että kellutus on tarkoitettu pitemmäksi ajaksi kuin perinteinen tulkinta sanasta "tilapäinen" antaa ymmärtää.

Oikeuskansleri on tässä yhteydessä katsonut tietämäni mukaan, että tilapäinen kelluttaminen voi jatkua pitempäänkin kuin muutaman päivän ajan, jos Suomen Pankin johtokunta, pankkivaltuusmiehet ja valtioneuvosto ovat yhtä mieltä siitä, että kelluttaminen on tarpeen, niin kuin äsken totesin, muutamaa päivää pitemmänkin ajan. Oikeuskansleri on mielestäni tässä tulkinnassa heikoilla jäillä, jos väite, että hänen tulkintansa oli se, minkä kerroin, pitää paikkansa.

Nyt markka on kellunut jo niin kauan, että se on kellunut epäilemättä pitempään kuin "tilapäisesti". Tämä on mielestäni varsin selvää, kun katselee niitä taustoja, tulkintoja ja mielipiteitä, jotka liittyvät rahalain 2 §:n sisältöön.

Jotta laillisuusristiriitaa ei olisi syntynyt, valtioneuvosto on valmistellut keskuudessaan ja hallitus on antanut eduskunnalle nyt käsiteltävänä olevan rahalain muutosesityksen. Ed. Seppänen on siinä oikeassa, että tämä on eräällä tavalla taannehtivaa lainsäädäntöä. Olen hänen kanssaan tästä samaa mieltä. Viime torstaina asiasta keskusteltaessa toivoinkin, että tämän kaltaiset, hyvin keskeiset rahajärjestelmäämme ja talouspolitiikkaamme koskevat esitykset voitaisiin käsitellä rauhallisina aikoina ja niin, etteivät päivänpoliittiset tapahtumat kahlitsisi toimenpiteitä ja ajatuksia.

Tässä tilanteessa nyt kuitenkin olemme ja käsittelemme sitä, millä tavalla kellutus, joka jatkuu kauemmin kuin "tilapäisesti", voitaisiin lakiin kirjoittaa.

Palaan vielä siihen, että tämä poikkeaminen eli kellutus, joka on keskeinen kysymys nyt, voi tapahtua vain poikkeamalla valtioneuvoston valtuuksilla määrätyistä rajoista. Silloin, ed. Seppänen ja arvoisat muut kuulijat, on varsin luonnollista, ainakin lainsäädännön ja juridiikan kannalta, että se taho, se hallintoelin, jonka valtuuksissa on päättää nämä rajat, voi niistä poikkeamisen myös omasta aloitteestaan katkaista. Se ei ole mikään uusi valtuus siihen nähden, että aikaisempi poikkeaminen on voinut olla vain lyhyt, muutaman päivän mittainen, "tilapäinen". Sitten on pitänyt antaa mahdollisuus valtioneuvostolle kiinnittää markka uudelleen, toisin sanoen määrätä uudet kelluntarajat.

Nyt kun ehdotetaan, että kellunta-aika jatkuisi huomattavasti, olisi toistaiseksi kestävä, niin toistan: on luonnollista, että tässä tilanteessa valtuuksien antaja voi myös ne valtuudet peruuttaa. Se ei merkitse sitä, edustajat Seppänen, Korhonen ja Luukkainen, että valtioneuvosto näin saisi lisää valtuuksia Suomen Pankkiin nähden. Minusta tämä on erittäin selvä rakennelma.

Ed. Seppänen puhui siitä, kuinka valtioneuvosto on enemmän tasavallan presidentin käsissä kuin Suomen Pankki. Totta kai se on. Suomen Pankin pitääkin olla eduskunnan käsissä, ja presidentti, joka varsin vahvan valtiosäännön tulkinnan mukaan kuuluu itse hallitukseen, hallitsee valtioneuvostoakin. Ei valtioneuvosto tai sen yksittäinen jäsen voi toimia, jos eivät nauti presidentin luottamusta, presidentin, joka itse kuuluu hallitukseen.

Ed. Seppänen ihmetteli sitäkin, että laissa on tasavallan presidentin sormenjäljet. Totta kai. Kaikki lakiesitykset tähän taloon tulevat tasavallan presidentin esittelystä, kun hän itse päättää, lähettääkö hän esityksen eduskuntaan vai ei. Valtiosäännön mukaista on, että siellä näkyy presidentin sormenjälki, tässä tapauksessa ehkä tavallista enemmän, kun tietämämme mukaan presidentti itse on osallistunut myös lain valmisteluun sillä tavalla, että hän on halunnut säilyttää valtioneuvoston ja Suomen Pankin välisen valtatasapainon jokseenkin ennallaan. Tässä suhteessa hallitus on ottanut tietyn tavoitteen, ajaa sitä.

Valtasuhteita ei nyt esitetä paljonkaan muutettavaksi, ne säilyvät ennallaan juuri tuosta valtuutusnäkökohdasta lähtien. Tässä suhteessa ratkaisu on varsin onnistunut. Sen muotoilu hallituksen esitykseen sisältyvässä lakiehdotuksessa ei ollut onnistunut, ja sitä on korjattu talousvaliokunnassa. Sieltä on otettu tulkinnanvaraisuudet pois mm. pankkivaltuutettujen aseman selkiyttämiseksi. Olen kyllä ed. Seppäsen kanssa samaa mieltä siitä, että välttämättä valtuutettujen asema ei olisi tässä jäänyt epämääräiseksi, mutta parempi kuitenkin, että se laissa suoraan sanotaan. Valtuutetuthan käyttävät eduskunnan puolesta valvonta- ja päätösvaltuuksiaan Suomen Pankissa.

Täällä on keskustelussa viitattu varsin laajasti siihenkin, kuinka itsenäiseksi Bundesbank Saksassa tunnetaan. Mutta sielläkin aina, jos napit niin sanotusti menevät vastakkain liittokanslerin johtaman liittohallituksen ja Bundesbankin johdon välillä, Bundesbankin johto vaihtuu. Tästä on varsin tuore esimerkki. Tohtori Pöhl joutui jättämään paikkansa, kun joutui kansleri Kohlin kanssa eri linjoille Saksan yhtymisen talouspoliittisissa arvioissa. (Ed. Seppänen: Kumpi oli oikeassa?) — Pöhl oli oikeassa, ed. Seppänen, mutta joutui lähtemään, kun oli kanslerin kanssa eri mieltä. (Ed. Seppänen: Oli kunnian mies ja lähti!) Kullberg lähti meillä, kun oli Ahon kanssa eri mieltä viime keväänä. Näinhän tapahtui. Minä en tässä nyt ryhdy arvioimaan, kumpi oli oikeassa enemmän tai kumpi oli väärässä enemmän.

Ehkä kannattaa vielä kiinnittää huomiota siihen, mitä tapahtuisi, jos eduskunta nyt hylkäisi tämän hallituksen esityksen. Käsitykseni mukaan markka olisi kiireesti kiinnitettävä täysin siitä riippumatta, minkälainen talouspoliittinen ja rahapoliittinen tilanne vallitsee. Olisi nopeasti palattava noudattamaan nyt voimassa olevaa lakia.

Ed. Alho minun mielestäni varsin oikein ja painokkaasti puhui siitä, millä tavalla valtioneuvoston ja Suomen Pankin pitää toimia: Niitten pitää toimia yhteistyössä sillä tavalla, että avoimia ristiriitatilanteita ei pääse syntymään sen enempää talouspolitiikassa kuin rahapolitiikassakaan. Jos pääsee syntymään, pääjohtaja Kullbergin kohtalo näyttää, kuinka siinä sitten käy, riippumatta siitä, kumpi on itse asiassa oikeassa. Tilanne on vähän samanlainen kuin sotaväessä, että joukossa on viisain mies se, jolla on eniten nappeja kauluksessa, saman kaltainen asetelma, riippumatta asioitten ja ajatusten sisällöstä.

Toistan vielä, että ratkaisu, jonka nyt olemme tekemässä, ei ehkä ole paras mahdollinen pitempiä aikoja ja tulevaisuutta ajatellen, mutta tässä tilanteessa se näyttää olevan varsin käyttökelpoinen. Toivottavasti rahalakiin voidaan palata sen jälkeen, kun nykyinen häiriötilanne on loppunut. Tietoisesti väärät tulkinnat tässä vaiheessa rahalain muutoksesta saattavat nekin aiheuttaa lisää häiriötä ja jännitystä.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Louekoski puolusteli tasavallan presidentin asemaa lainsäädäntöprosessissa. Mielestäni kuitenkin on anteeksiantamatonta, jos presidentti puuttuu eduskunnan toimivallassa oleviin asioihin ottamalla jonkin lakiesityksen sillä tavalla esille, että siinä näkyvät hänen sormenjälkensä. Uskon, että on erittäin harvinaista, että meille tulee lakiesitys, jossa tasavallan presidentti on ennen valtioneuvoston istuntoa ilmestynyt paikalle, pyytänyt pääministerin keskusteluja varten sivuhuoneeseen ja sivuhuoneessa ilmoittanut pääministerille, että eiköhän oteta lakiehdotus pois, koska en hyväksy hallituksen esittämää sanamuotoa. Sitten hallituksen istunnossa lakiesitys on otettu pois ja sitten sitä on muutettu presidentin toivomaan suuntaan tavalla, joka tässä tapauksessa suosii hallitusta Suomen Pankin kustannuksella.

Mielestäni on erittäin suurta opportunismia se, mitä oikeuskansleri esittää tässä asiassa. Oikeuskansleri tuntuu aina olevan sen puolella, jolla kulloinkin näyttää olevan valta. Oikeuskansleri hyväksyi hallituksen esityksen mm. silloin, kun hallitus halusi lopettaa edellisen devalvaation yhteydessä kelluttamisen samana päivänä, esitti siinä vaiheessa tulkinnan, jonka mukaan kelluttaminen voisi kestää vain muutamia päiviä, ollakseen hallituksen puolella. Sitten kun tuli toinen devalvaatio, jossa oli vaikeampi tilanne, jossa piti kelluttaa pitempään, niin oikeuskansleri esitti tulkinnan, jonka mukaan se voi kestää pidemmän aikaa. Hän on opportunisti.

Myös ne kansanedustajat ovat opportunisteja, jotka tässä yhteydessä tasavallan presidentin kantaan liittyen ovat eduskunnan vallan vähentämisen puolella ja hallituksen vallan lisäämisen puolella. Tasavallan presidentti on tässä asiassa toiminut eduskunnan valtaa vastaan hallituksen vallan puolesta.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun varmasti täytyi kuulla väärin, kun ed. Louekoski kirjaukseni mukaan sanoi aivan selvästi puheenvuorossaan, että hallituksessa ei ministerinä voi toimia sellainen henkilö, joka ei nauti tasavallan presidentin luottamusta. Minä varmasti kuulin väärin, koska tämähän on aivan järjetön asia, jos ed. Louekoski sanoi näin. Oikeusministerinä ed. Louekoski paimensi hallitusmuotoon muutoksen 36 b §:ään, jota Lex Koivistoksi myös kutsutaan ja jonka taustan jokainen tietää. Sehän lähti siitä, että Koivisto pääministerinä ollessaan joutui napit vastakkain silloisen presidentin kanssa ja halusi tietää, kumman luottamusta ministerinä hän nauttii, eduskunnan vai tasavallan presidentin. Tuolloisen oikeusministerin Louekosken paimentamassa pykälässä sanotaan nimenomaan, että "presidentti myöntää pyynnöstä eron valtioneuvostolle tai sen jäsenelle ja ilman esitettyä pyyntöäkin, jos valtioneuvosto tai sen jäsen ei enää nauti eduskunnan luottamusta". Tasavallan presidentin luottamuksesta tässä ei mainita mitään.

Ed. Louekoski (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Käyn ehkä tämän valtiosääntökeskustelun osan ed. Ukkolan kanssa jossakin muussa yhteydessä, mutta voin vakuuttaa ed. Ukkolalle, että jos ed. Ukkola olisi ministeri ja hän ei nauttisi tasavallan presidentin luottamusta, hänen ministeritaipaleensa katkeaisi hyvin pian. Tämä taival olisi vain "tilapäinen".

Mitä tulee muuten vielä tähän asiaan, josta puhumme, toistan, että ei tasavallan presidentti ole mikään kumileimasin lainsäädäntöasioissa, ei nykyinen tasavallan presidentti ja vielä vähemmän edellinen tasavallan presidentti. Kun olen ollut oikeusministerinä kahden viimeisen presidentin aikana, tiedän kokemuksesta varsin hyvin, että presidentit ovat hyvin kiinnostuneita lakien sisällöstä, ottavat niistä selvää ennen valtioneuvoston istuntoa ja tarvittaessa puuttuvat niiden sisältöön kertomalla oman mielipiteensä. Voisin luetella lukuisia sellaisia esityksiä puoluelaista ja valtiosäännöstä alkaen, joissa nimenomaan tasavallan päämiehen kanssa on käyty sisältöä koskevia keskusteluja. Eikä se ole tavatonta. Se on meidän valtiosääntömme mukaista. Ei kai voi olla niin, että presidentti hyväksyy kaikkien ministereiden aivoitukset, pitäisikö sanoa toilaukset.

Ed. Jääskeläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On mielenkiintoista, että edustajat Seppänen ja Ukkola rupeavat puhumaan valtiosäännöstä, kun täällä puhutaan rahalaista. Talousvaliokuntahan pohdiskeluissaan lähti nimenomaan siitä, että nykyiset valtasuhteet säilytetään mahdollisimman tarkkaan entisellään. Valiokunnan lähes yksimielisen kannan mukaan tässä myös onnistuttiin, kuten valiokunnan puheenjohtaja edellä on ansiokkaasti selvittänyt. Jos valtasuhteet eivät ole oikeat, se on eri kysymys, mutta tällä muutoksella on kuitenkin niin lähelle piin likiarvoa kuin mahdollista pyritty pitämään vanhat voimasuhteet tallella, niin kuin ne tähänkin asti ovat olleet.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tuntuu siltä, että ed. Jääskeläinen ei ole ymmärtänyt lukemaansa, jos hän luulee, että täällä ovat valtasuhteet säilyneet muuttumattomina. Ed. Jääskeläinen edustaa hallituspuoluetta tässä tilanteessa ja näyttää hallituspuolueen edustajana puolustavan sitä, että valtasuhteita muutetaan hallituksen hyväksi. Kristillisten istuminen hallituksissa vuosikausia ja vuositolkulla ei ole ollenkaan varma, vaan voi tulla tilanne, että te joudutte miettimään asiaa myös siltä näkökulmasta, että eduskunnan täytyy säilyttää sille kuuluva asema riippumatta siitä, mikä on hallitus ja keitä on hallituksessa. Sitä ratkaisua me olemme tässä nyt puolustamassa eli emme sallisi hallituksen ylivertaisen

painostuksen edessä, johon ed. Jääskeläinen täten yhtyi, muutettavan rahalakia niin, että hallituksen valta kasvaa.

Ed. Louekoski, onko teitä lähestytty tässä asiassa niistä piireistä, joita on rahalain muutoksen osalta kehotettu mahdollisesti paimentamaan lakiesitystä läpi eduskunnassa tasavallan presidentin toivomaan suuntaan?

Ed. Louekoski (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vastaan ed. Seppäselle, että eipä ole. Minut tunnetaan aika jääräpäisenä henkilönä. Ehkä sekin on yksi syy siihen, että tällaista lähestymistä ei ole tapahtunut.

Mutta niin tunnetaan ed. Seppänenkin. Vaikka hänelle kuinka todistaisi, mitä tämä laki tosiasiassa on, niin hän ei usko, ei millään, pitää oman päänsä. Ja vaikka hän tässä asiassa on väärässä, niin minä väittäisin, että se on kiitettävä piirre pankkivaltuutetulle. Niin pitää ollakin. Pankkivaltuutettujen täytyy puolustaa eduskunnan valtaa hallituksen suuntaan. Tuskin muuta tässä ed. Seppäsen jääräpäisyydessä hyväksi puoleksi voi nähdä.

Ed. Jääskeläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En ole varma, tarkoittiko ed. Seppänen luetun ymmärtämistä vai kuullun ymmärtämistä, mutta se on ehkä sivuseikka. Ymmärsin kyllä äsken jossakin määrin kiittäneeni valiokunnan hyvää puheenjohtajaa, joka tiettävästi ei tällä hetkellä ole hallituspuolueen kansanedustaja.

Ed. Saastamoinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Seppäselle haluaisin todeta tässä yhteydessä, että valiokunnissa kuten ei muussakaan lainsäädäntötyössä ajatella sitä, ketkä kulloinkin ovat hallituksessa. Meillä on viime vuosilta aivan selvää näyttöä siitä, että mitkään, enempää suuret kuin pienetkään, puolueet eivät voi olla kovin varmoja siitä, kuinka pitkään kukin on hallituksessa jnp.

Haluaisin todeta vielä asian, jonka puheenjohtaja Louekoski otti mielestäni varsin ansiokkaassa puheenvuorossaan esille myös. Olisi hyvä, että tämäntapaisia perustavaa lainsäädäntöä olevia lakeja ei jouduttaisi tällaisessa vähän niin kuin tulipalotilanteessa käymään läpi. Rahalakia säädettäessä ja siihen myöhemmin muutoksia tehtäessä ei ole osattu ennakoida häiriöiden ja valuuttamarkkinoiden johtavan siihen, että vaihtelualueen rajoja ei voida niin nopeasti uudelleen määritellä, aivan kuten valiokunnassa todettiin. Tästä syystä on tärkeätä, että meillä nyt on mahdollisuus nykyinen tilanne ikään kuin ottaa huomioon myös lainsäädännössä.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saastamoinen ei nähtävästi ole pitkään aikaan ollut valiokunnassa. Mutta useimmissa valiokunnissa tänäkin syksynä paimennetaan hyvin tarkoin hallituksen esityksiä, että niihin ei tehtäisi edes järkeviä muutoksia valiokunnissa, vaan kasataan hallituspuolueiden edustajat sinne ne äänestämällä viemään lävitse, vaikka se on kansan edun vastaista monessa mielessä ja vääristä kohteista säästämistä. Tämä on kokemuksesta; kun joka päivä istuu valiokunnassa, sen tietää, että näinhän käytännössä on. Jos ed. Saastamoisella on sellainen kuva, että valiokuntatyössä ei koeta, kuka on hallituspuolueen tai kuka on oppositiopuolueen edustaja, on ehkä tullut väärä kuva. Se tullaan tänä iltana näkemään myös listalta.

Ed. Saastamoinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen edelleenkin sitä mieltä, että kun lakeja tehdään, kun lainsäädäntötyössä ollaan mukana — myönnän tietysti, että hallituspuolueiden jäsenet kulloinkin puolustavat hallituksen esityksiä — ajatellaan, tai ainakin minä olen sitä mieltä, että lait tehdään pitemmällä tähtäyksellä kuin kulloinkin istuvaa hallitusta varten.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. P. Leppäselle haluaisin vastata, että kun lakia käsiteltiin talousvaliokunnassa, käytiin todellakin laaja periaatteellinen keskustelu. Jos ed. P. Leppänen nyt tutkii talousvaliokunnan mietinnön, siellähän tehtiin lakiin muutoksia. Toisin sanoen talousvaliokunta hyvin yksimielisesti näki asiat ja halusi korjata lakia niin, että se toimisi pitkään. Siinä mielessä väite, ettei valiokunnassa tehdä myös sellaisia ratkaisuja, jotka parantavat lakeja, on perusteeton.

Ed. Laine: Herra puhemies! Minä ymmärrän hyvin, että eduskunnassa vallitsee erilaisia käsityksiä rahapolitiikasta, rahalaista, esityksen hyväksymisen tarkoituksenmukaisuudesta jnp.

Mutta pyysin puheenvuoroni ed. Paloheimon sen puheenvuoron johdosta, jossa hän väitti, että ed. Seppäsen puheenvuorossa johdetaan harhaan eduskuntaa, kansanedustajia ja kansanedustajat siitä syystä, etteivät voi tuntea asiaa,

saattavat ed. Seppäsen puheenvuoron johdosta tulla harhaan johdetuiksi.

Vastaisin tällaiseen käsityksen siten, että asia ei ole vaikea joka ainoan tässä talossa olevan käsitettäväksi. Tähän saakka Suomen Pankilla on ollut valtuus tilapäisesti olla noudattamatta vaihtelualuerajoja ja asia on pitänyt saattaa valtioneuvoston käsittelyyn. Nyt voidaan antaa valtuus poiketa vaihtelualuerajoista toistaiseksi Suomen Pankin esityksestä, mutta valtioneuvosto päättää. Tämän lisäksi tulee uutena, niin kuin nyt on moneen kertaan sanottu, valtioneuvostolle oikeus omasta aloitteestaan lopettaa kellutus. Tämä on uusi lisäys.

Olen sitä mieltä, että jokainen nyt tämän ymmärtää, ottaa kantaa, annetaanko tällainen vai eikö anneta. Tämä on jonkin asteinen lisävaltuus. Jos sitä hallitus käyttäisi siten kuin esimerkiksi ed. Seppäsen puheenvuorossa kuvailtiin, tietenkin se voi olla pelaamisen, pelin ja sellaisen toiminnan väline, jota ei yleisesti voida pitää hyväksyttynä. Näin ymmärrän tämän asian. Luulen, että tässä se nyt kaiken kaikkiaan on ja edustajat valitsevat, hyväksyvätkö tämän vai eivätkö hyväksy.

Ed. Donner: Arvoisa herra puhemies! Mistä oikeastaan kaikki tämä on alkanut? Mehän olemme jo kerran keskustelleet istuntosalissa asiasta. Tämähän on alkanut oikeuskanslerin tulkinnasta, jota kai on jo selostettu, että "tilapäisesti" merkitsee muutamaa päivää ja "toistaiseksi" jotakin muuta. En ole semanttinen asiantuntija, mutta jos pelkästään tästä olisi ollut kysymys, lakiahan olisi helposti voinut muuttaa sillä tavalla, että sana "tilapäisesti" muutetaan sanaksi "toistaiseksi" eikä mitään muuta muutosta olisi tarvittu lakiin. Mutta siihen ei tyydytty vaan haluttiin tehdä jotakin muuta.

Me olemme, muutamat meistä pankkivaltuusmiehissä, taistelleet Suomen Pankin itsenäisyyden puolesta. Me olemme myös taistelleet sen puolesta, että toimivaltasuhteita ei muuteta. Nyt jollakin ihmeellisellä jesuiittamaisella saivartelulla — jaa, en voi sanoa niin, jesuiitoista pidän hyvin paljon, mutta jos en pitäisi, sanoisin, että tämä on jesuiittamaista saivartelua, mutta koska pidän heistä, en sano sitä — on yritetty selittää, miksi lakia on muutettava.

Minä olin itse sitä mieltä ja senkin olen kerran sanonut, että kellunta pitäisi määrätä jollakin tavalla määräaikaiseksi, esimerkiksi kuusi kuukautta kerrallaan. Silloin Suomen Pankin johtokunnan taholta vastattiin, että tämä aiheuttaisi markkinoilla häiriötilan, koska silloin, kun se ajankohta lähestyy, jolloin kellunta on lopetettava, tulisi markkinahäiriöitä. Mutta minusta on turha ruveta enää väittelemään nykyisen talousvaliokunnan ehdotuksen mukaisesta lakiehdotuksesta, koska se merkitsee sitä, mitä ed. Seppänen on useaan otteeseen kertonut.

Minä kuulun niiden joukkoon, jotka ovat kannattaneet sellaista politiikkaa, että Suomen hallituksella on talouspolitiikassa keskeinen päätöksentekovalta. Mehän olemme nähneet, että häiriötila, johon olemme joutuneet, johtuu talouspolitiikasta, joka on alusta alkaen ollut melkoisen epäonnistunutta. Silloin tietysti Suomen Pankin rahkeet eivät kestä taistelemaan esimerkiksi Suomen markan vakauden puolesta. Mutta tämähän alkoi jo keväällä 91, ja sitä on aina jatkunut hallituksen reaktiivisena politiikkana.

Olen myös joutunut arvostelemaan Suomen Pankkia sen toimista tai toimettomuudesta. Myönnän hyvin, kuten ed. Louekoski sanoi, että jossakin ristiriidassa keskuspankin ja hallituksen välillä hallitus useimmiten voittaa. Voidaan myös keskustella tietysti, jos halutaan laajempaa keskustelua, presidentin ja eduskunnan välisestä ristiriidasta, joka mielestäni demokratian nimissä eduskunnan olisi voitettava, jos eduskunnalla on tarpeeksi voimaa ja tahtoa. Mutta joka tapauksessa on aivan totta, että historiallisesti keskuspankki on hävinnyt. Mutta olen halunnut puolustaa keskuspankin ainakin suhteellista itsenäisyyttä, ja se kapenee nyt tämän ehdotuksen mukaisesti.

Koska en usko hallituksen harrastamaan talouspolitiikkaan, olen sitä mieltä, että ed. Korhosen ehdotus on aivan oikeaan osunut. Olen selostanut tätä asiaa — kerron sen vain, koska en tiedä, ketkä RKP:n eduskuntaryhmän jäsenet tulevat olemaan läsnä — ryhmässäni. Ainakin periaatteessa ryhmäni oli näissä keskusteluissa samaa mieltä siitäkin huolimatta, että edustajamme talousvaliokunnassa ei ole yhtynyt ed. Korhosen laatimaan vastalauseeseen. Toivon vain, että järki voittaa ja eduskunnan enemmistö äänestää ed. Korhosen esityksen puolesta.

Ed. Korkeaoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärrän ed. Donnerin kannan loogisena siltä kannalta, että hän on — täällä otettiin esille EY-näkökohta — Euroopan yhteisön jäsenyyden puolustaja voimakkaasti, joten hän lähtee siitä, että Suomen Pankin itsenäinen rooli rahapolitiikassa pitää turvata ja sitä mieluiten korostaa.

Olen sen sijaan pitänyt vähän yllättävänä vasemmistoliiton puolelta tullutta samanlaista kantaa, kun olen ymmärtänyt heidän olevan kriittisiä suhteessa sellaiseen EY-tyyppiseen talouspolitiikkaan, jossa raha- ja finanssipolitiikka on lokeroitu eri tekijöille. Kuitenkin tässä tullaan samaan johtopäätökseen.

Oma kantani on se, että raha- ja finanssipolitiikkaa ei tule erottaa toisistaan sillä tavalla kuin EY:n piirissä on pyritty tekemään, mitä niitä meilläkin on pyritty seuraamaan sillä käytännön toteutuksella, joka sitten on tapahtunut, eli varsin huonolla menestyksellä. Minusta raha- ja finanssipolitiikkaa tulee tarkastella kokonaisuutena. Minusta tämä esitys luo niitä mahdollisuuksia.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vasemmistoliitossa haluamme säilyttää keskuspankin aseman nykyisellään. Emme halua heikentää sitä suhteessa hallitukseen, joka on ilmoittanut hakevansa Suomelle EY-jäsenyyttä. Siis hallitus toimii tässä asiassa ristiriitaisesti sen suhteen, että se toimii EY:n puolesta mutta tässä asiassa heikentää keskuspankin asemaa suhteessa hallitukseen. Me haluamme säilyttää tilanteen normaalina, haluamme säilyttää tilanteen muuttumattomana. Sen takia minä en katso, että me olisimme erityisesti hypänneet EY:n kelkkaan, mutta hämmästelemme niitä, jotka ovat EY-kelkassa ja jotka toimivat eri suuntaan kuin itse EY-kelkassa olevina heidän odotetaan toimivan.

Mitä tulee ed. Korkeaojan toiseen osaan, hän haluaa, että ei eroteta toisistaan raha- ja finanssipolitiikkaa, mutta juuri niin tämä hallitus on halunnut toimia julistaessaan vallan kolmijakooppia. Se on halunnut erottaa ne toisistaan, ja siinäkin mielessä ed. Korkeaojan käsitys on ristiriidassa sen suhteen, minkälaista kantaa hallitus itse on sanonut ajavansa.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta keskustelu on nyt saanut sen sävyn, että osa edustajista pyrkii esiintymään ikään kuin Suomen Pankin itsenäisyyden rohkeina puolustajina, osaa taas ollaan leimaamassa hallitusta liehakoiviksi pelkureiksi. Minusta asia ei kuitenkaan ole näin yksinkertainen.

Rahalaissa ei ole ollut tarkoin säädetty, miten kellunta päätetään. Nyt on haluttu välttää tulkinnat ja kirjata menettelytapa tarkoin pykälään. Saman tien on kirjattu siihen hallitukselle aloitteenteko-oikeus. Juristit määritelkööt, onko kyseessä muodollinen toimivallan siirto. Tosiasiassa kuitenkin hallitus on tähänkin asti käyttänyt samanlaista aloitteenteko-oikeutta, joka nyt on pykälään kirjattu. Kaikki pankkivaltuusmiehet, edustajat Donner ja Seppänen mukaan lukien, tietävät, että tällaista aloitteenteko-oikeutta hallitus nimenomaan käytti mm. viime syksyn devalvaation ja kellutuksen yhteydessä. Se omalla aloitteellaan katkaisi kellutuksen, pakotti Suomen Pankin kiinnittämään valuuttakurssin ennen aikojaan.

Minäkään en hyväksy hallituksen kuvailemaa vallanjako-oppia, mutta minusta on aivan hyvä, että mieluummin kirjataan lakiin se olemassa oleva käytäntö, jonka mukaan eletään, kuin että laki ja käytäntö erkanevat toisistaan ja ikään kuin kulisseissa toimitaan toisin kuin lain kirjain osoittaa. Minusta tämä on terveellisempi suunta, että laki kirjataan menettely niin, että se vastaa elävää elämää.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olisin toivonut, että ed. Hämäläinen olisi toiminut tämän suuntaisesti myös pankkivaltuustossa, mutta siellä hän edusti eri kantaa kuin sen jälkeen on ruvennut edustamaan, kun tasavallan presidentti puuttui tähän asiaan ja näihin prosesseihin.

Ed. Donner (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä ihmettelen hieman ed. Hämäläisen kannanottoa siitä, että realiteetit kirjattaisiin lakiin, koska realiteetit ovat hyvin nopeasti muuttuvia. Jos tilanne tällä hetkellä on se, että Suomen Pankin olisi toimittava jonkinlaisena hallituksen epäonnistuneen talouspolitiikan haarakonttorina, niin minä en vain, koska en ole juristi, tiedä, millä tavalla tämä kirjattaisiin lakiin. Se, että huono ja sairas käytäntö kirjataan johonkin lakiin, on minusta vielä kummallisempaa kuin tämä muutos. Kai ed. Hämäläinenkin voi olla samaa mieltä, että tässä muutetaan toimivaltasuhteita. Haluaisin tietää, onko hän sitä mieltä vai eikö ole.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen taipuvainen näkemään, että muodollisesti siitä lain kirjaimesta, jota on

noudatettu, toimivaltasuhteet muuttuvat. Mutta käytännössä hallitus on kuitenkin ollut se, joka johtaa talouspolitiikkaa ja on halunnut sen roolin pitää. Minusta on parempi, että se rooli kirjataan selkeämmin lakeihin näkyviin kuin että toimitaan kulisseissa. Tämän myös sanoin pankkivaltuutetuissa. Kertaamatta keskustelua enempi muistutan, että pidin hyvin kiusallisena sitä, että kellutuksen päättämisestä ei ensimmäisissä lakiluonnoksissa ollut mainittu mitään. Pidin oikeana sitä suuntaa, että pykälään kirjataan tarkoin merkintä siitä, miten se tapahtuu.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun talousvaliokunnassa kuuntelimme Suomen Pankin edustajia ja myös Sirkka Hämäläistä, niin kyllä hän ainakin puheenvuorossaan hyvin selkeästi sanoi, että toimivaltasuhteet säilyvät ennallaan suhteessa edelliseen tilanteeseen. Meille kävi aivan selväksi tietenkin se, että tämä on uusi apparaatti, joka otetaan käyttöön rahalaissa, ja siinä mielessä tässä on uudistusta, mutta varsinaisesti toimivaltasuhteista ainakin meille vakuutettiin, että tämä ei ole mikään uusi vallanjako.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Nyt se tuli myönnetyksi ed. Hämäläisen puheenvuorossa, että tässä muodollisia valtasuhteita muutetaan, kun kirjataan tosiasialliset valtasuhteet lakiin. Minusta oli hyvin mielenkiintoista se, että sosialidemokraattisen puolueen edustaja täällä salissa sanoi, että kyllä tässä valtasuhteet muuttuvat muodollisilta perusteiltaan. Siinä mielessä haluan kiinnittää huomiota tähän tunnustukseen, jonka täällä muutoksen vastustajat saivat, eli osa porukasta täällä salissa äänestää tässä tosiasiallisten valtasuhteiden puolesta ja muuttaa niitä valtasuhteita, jotka laissa on määrätty.

Ed. Luukkainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hämäläinen edellä tunnusti, että toimivaltasuhteita muutetaan. Haluaisin kysyä ed. Hämäläiseltä: Mihin suuntaan niitä muutetaan? Ed. Louekoski samasta ryhmästä täällä on aiemmin todistanut, että toimivaltasuhteita muutetaan Suomen Pankin hyväksi tällä lailla.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on valitettavaa, että tämä keskustelu on ainakin monien puheenvuorojen osalta edennyt sillä tavalla, että ensin on väitetty asioiden olevan eräällä tavalla, millä tavalla ne eivät ole, eli on väitetty asioiden olevan toisin kuin ne ovat. Sen jälkeen kun tämä ensimmäinen väite on esitetty, niin ryhdytään kertomaan, että ne eivät saisi ollakaan sillä tavalla kuin ne eivät olekaan. Siitä syystä monet näyttävät sotkeutuvan tässä kysymyksessä. Minä tarkoitan niitä henkilöitä, jotka väittävät täällä, että nämä valtasuhteet olisivat muuttuneet, ja sen jälkeen väittävät, että nämä valtasuhteet eivät olisi saaneet muuttua. Jos he vähän perusteellisemmin olisivat tätä asiaa pohtineet, he olisivat todenneet, että eivät ne olekaan muuttuneet, ja koko tämä jälkimmäinen väittäminen olisi jäänyt tyhjänpäiväiseksi.

Siitä syystä koko tämä keskustelu on saanut melko koomisia piirteitä monien puheenvuorojen kohdalla, joista mm. edustajat Seppänen ja Luukkainen ja jotkut muutkin ovat esittäneet esimerkkejä.

Ed. Donner (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun Suomen Pankin pääjohtaja Hämäläinen esiintyy talousvaliokunnassa, hänellä ei ole mitään muuta ääntä kuin se, mikä on sama kuin äänilevyjen His Master's Voice — tai tällä hetkellä englanniksi sanoisin Her Master's Voice. Hänen isäntänsä on presidentti, koska tätä lakiesitystähän muutettiin. Ensimmäinen versio tuli pankkivaltuusmiehille, sitten tuli toinen versio, ja totta kai hän sanoo, että tässä ei mikään muutu, koska hänen on pakko näin sanoa. Ed. Louekoskihan täällä todisti, että Suomen Pankki on presidentin alainen ja Suomen Pankki on hallituksen alainen, ja tällaista toimintaa me emme halua edistää. Sen takia olen sitä mieltä, että meidän pitäisi vastalauseen mukaan äänestää, kun äänestämme.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Presidentit ovat todella pahoja. Eräät tutkijat kaivavat parhaillaan edellisen presidentin luita haudasta ilmeisesti siirrettäväksi halvemmalle hautausmaalle, ja kun tasavallan presidentti, jota on väitetty tietyllä tavalla heikoksi osallistujaksi ja päättäjäksi, on tässä asiassa todennäköisesti aivan oikein ottanut kantaa, niin nyt hän on liian vahva presidentti ja käyttää liian paljon valtaa. On tämä uskomatonta täällä eduskunnassa.

Puhutaan siitä, että laki on taannehtiva. Kyllä Suomessa on ennenkin tehty taannehtivia lakeja. Suomessa on syyttömiä ihmisiä tuomittu vankeusrangaistukseen taannehtivilla laeilla. Ei

tämä ole ollenkaan yhtä paha laki, vaikka tämä nyt taannehtivana säädetäänkin.

Tässä laissa todellisuudessa ei edetä riittävästi parlamentarismin suuntaan erityisesti siinä, että Suomen Pankki pystyy vain itse päättämään tilapäisestä kelluttamisesta ja valtioneuvosto vasta Suomen Pankin esityksestä kelluttamisesta toistaiseksi. Olisi pitänyt mennä pidemmälle. Kun täällä on viisi vuotta ed. Seppäsenkin taholta moitittu ja haukuttu Suomen Pankkia ja Kullbergia siitä, että näillä on liikaa valtaa, niin nyt hän on asiasta sitten toista mieltä.

Ed. Seppäsen näkemykset ovat sellaisia, että hän vie tiettyä kasaa tiettyyn suuntaan niin kauan, kunnes huomaa, että se saattaa näin toteutua. Sen jälkeen hän kiepahtaa toisin päin ja työntää sitä taas toiseen suuntaan, ja aina on vauhti päällä. Näin minä ed. Seppäsen toiminnat täällä olen nähnyt näissä asioissa. Hän on äärettömän älykäs ihminen ja hyvä kansanedustaja, mutta tällä tavalla jos hän saa asian siirretyksi tiettyyn pisteeseen, hän jättää aina mahdollisuuden, että saadaan työntää sitä lumikasaa taas toiseenkin suuntaan, ja aina on vauhti päällä. Näin se on, ed. Seppänen.

Ed. Hämäläinen: Arvoisa puhemies! Prosessi osoittaa, että hallitus on halunnut osallistua tämän rahalain muutoksen valmisteluun. Presidentti on antanut siihen oman panoksensa, eikä siinä minusta mitään tavatonta ole.

En ole juristi enkä pysty juristien kanssa väittelemään perustuslain kirjaimesta ja Suomen Pankin ja hallituksen toimivaltasuhteiden muuttumisesta. Mutta minun näkemykseni on, että jos sitä tässä tapahtuu, niin se tapahtuu hallituksen eduksi, enkä tiedä, onko se huono vai hyvä asia. Minusta hallituksella pitäisi olla riittävästi valtuuksia tämän maan talouspolitiikan johtamiseen.

Myönnän, että muodollisesti tulkinta on ristiriidassa sen suhteen, mitä Euroopan yhteisö ajaa ja mitä hallituskin on sanonut ajavansa, että Suomi tulee hyväksymään Maastrichtissakin valmiiksi muotoillut eurooppalaisen keskuspankin itsenäiset suuntaviivat, ja sen kanssahan tämä on syvässä ristiriidassa. Mutta arvelen, että meillä tulee olemaan vielä paljon muutakin matkan varrella selvitettävää suhtautumisessamme sekä Maastrichtin sopimukseen suomalaisesta näkökulmasta että siihen muutosprosessiin, joka todennäköisesti Euroopassa kaiken aikaa on tapahtumassa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

2 §.

Keskustelu:

Ed. Korhonen: Herra puhemies! Ehdotan, että 2 § saa vastalauseessa esittämäni muodon.

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Korhosen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Korhonen ed. Luukkaisen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Korhosen ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 118 jaa- ja 27 ei-ääntä; poissa 54. (Koneään. 9)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotukset laiksi julkisista hankinnoista ja laiksi kilpailuneuvostosta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 154
Talousvaliokunnan mietintö n:o 39

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 39. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta
ensimmäisen lakiehdotuksen 1—4 §, 1 luvun otsikko, 5—7 §, 2 luvun otsikko, 8—12 §, 3 luvun otsikko, 13—18 §, 4 luvun otsikko, johtolause ja nimike sekä
toisen lakiehdotuksen 1, 2, 5 ja 6 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Ehdotus laiksi ammatinvalinnanohjauksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 157
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 5

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 5. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 2 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Ehdotukset laeiksi työturvallisuuslain muuttamisesta ja työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 113
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 6

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 6. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta
ensimmäisen lakiehdotuksen 3 §, 9 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 9 b § ja sen edellä oleva väliotsikko, 10 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 11 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 14 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 20 ja 21 §, 20 §:n edellä oleva väliotsikko, 24 §, 27 a § ja sen edellä oleva väliotsikko, 34 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 35 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 40 ja 40 a §, 40 §:n edellä oleva väliotsikko, 47 § ja sen edellä oleva väliotsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä
toisen lakiehdotuksen 1, 4, 9, 15, 15 —15 e ja 23 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Ehdotus laiksi siirtolaisvälityksestä annetun lain kumoamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 229
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 7

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 7. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Ehdotus laiksi työnvälityslain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 230
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 8

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 8. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 3 a ja 16 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 1991

Ainoa käsittely
Kertomus n:o 10
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 11

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 11.

Keskustelu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Oikeuskanslerin kertomus on sivumäärältään laajempi kuin vuosiin ja perustuslakivaliokunnan sen johdosta antama mietintö lyhyempi kuin ehkä koskaan. Lyhyt mietintö ei tietenkään tarkoita sitä, etteikö laillisuusvalvonnan osalta olisi käsittelyn tarvetta, vaan ennen kaikkea sitä, että perustuslakivaliokunnan käsittelyyn saatettujen hallituksen esitysten ja niistä pyydettyjen ja pyydettävien lausuntojen monilukuisuus on ruuhkauttanut valiokunnan työn.

Kansanedustajille ja ainakin perustuslakivaliokunnan jäsenille osoitettujen kirjeiden määrä puhuu pikemminkin sen puolesta, että kansalaiset kokevat oikeuskanslerin suorittaman laillisuusvalvonnan puutteelliseksi ja vaativat kansanedustajia ja erityisesti perustuslakivaliokuntaa saattamaan laillisuusvalvonnan paremmalle tolalle. Kansalaisten kirjeistä suurin osa käsittelee kirjoittajien tyytymättömyyttä oikeuskanslerin päätösten sisältöön, mutta monet ovat tyytymättömiä myös käsittelyajan pituuteen.

Otan esille yhden asian, jonka osalta kantelun tekijä on tyytymätön paitsi oikeuskanslerin päätöksen sisältöön myös käsittelyajan pituuteen, josta on ollut kantelijan kannalta haitallisia seurauksia. Kysymys koskee kansanedustajien kaksoispalkan poistamista koskevan eduskunnan päätöksen toteuttamatta jättämistä eräissä valtion laitoksissa ja oikeuskanslerin suhtautumista laillisuusvalvontaan tältä osin.

Eduskunta edellytti joulukuussa 1985 hyväksymässään lausumassa, että kansanedustajien kaksoispalkkauksesta luovutaan seuraavan vaalikauden alusta lukien. Näin näyttikin tapahtuvan ja yleisesti uskottiin päätöksen toteutuneen eduskunnan tahdon mukaisena.

Vuoden 1990 alkupuolella julkisuudessa alkoi kuitenkin esiintyä tietoja, joiden mukaan eräissä valtion laitoksissa ei noudatettaisikaan eduskunnan päätöstä. Silloin viitattiin mm. Kansaneläkelaitokseen, jonka väitettiin maksavan kaksoispalkkaa eduskunnasta Kansaneläkelaitoksen johtajaksi siirtyneelle entiselle ministerille, joka jäi edelleen hoitamaan myös kansanedustajan tehtävää. Edellä kerrotusta johtuen jätin maaliskuun 13 päivänä 1990 yhdessä kahden muun edustajan kanssa hallituksen vastattavaksi kirjallisen eduskuntakyselyn, jossa kysyimme, mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä kansanedustajien kaksoispalkkauksen poistamiseksi myös niiden valtion laitosten ja yhteisöjen osalta, joissa sitä ei ole vielä päätetty poistaa. Kysymyksen perusteluosassa lausuttiin mm.: "Olisi kuitenkin mahdotonta hyväksyä kaksoispalkkauksen jatkamista valtion laitoksina tunnetuissa yhteisöissä kuten esimerkiksi Kansaneläkelaitoksessa, Suomen Pankissa, Alkossa, Veikkauksessa, Posti- ja telelaitoksessa, eräissä eläkelaitoksista jne."

Huhtikuun 26 päivänä 1990 hallituksen puolesta antamassaan vastauksessa oikeusministeri Tarja Halonen totesi mm. seuraavaa: "Kysymyksessä esimerkkinä mainittujen valtion laitosten ja valtioenemmistöisten osakeyhtiöiden osalta kaksoispalkkausta koskeva asia on käytännössä järjestetty niiden virka- ja työehtosopimuksissa niin, että sopimukset eivät velvoita työnantajaa maksamaan palveluksessaan olevalle palkkaa tämän ollessa kansanedustajana eikä tällaisia palkkoja saadun selvityksen mukaan tällä hetkellä myöskään makseta. Periaatteessa on kuitenkin mahdollista solmia kaksoispalkkauksen mahdollistava yksittäinen sopimus." Vastauksessa sanottiin edelleen: "Kansanedustajien kaksoispalkkausta voidaan pitää epäkohtana. Periaatteessa kaksoispalkkaus olisi mahdollista kieltää lainsäädäntötoimin. Tätä ei kuitenkaan voi pitää tarkoituksenmukaisena, vaan asia tulisi jatkossakin järjestää sopimuksin. Hallitus pyrkii omalta osaltaan siihen, että valtion edustajat julkisoikeudellisten yhteisöjen ja valtioenemmistöisten osakeyhtiöiden hallinnossa toimisivat niin, ettei kaksoispalkkauksen mahdollistavia sopimuksia solmittaisi."

Tämän perusteella kaikki näytti olevan kunnossa. Oli todettavissa, että kaksoispalkkaa ei makseta, mutta periaatteessa kaksoispalkkauk-

sen mahdollistava yksittäinen sopimus voidaan solmia. Hallitus kuitenkin ilmoitti pyrkivänsä siihen, ettei tällaisia sopimuksia solmita. En kylläkään ymmärrä, mihin perustuu mahdollisuus yksittäisistä kaksoispalkkauksen mahdollistavista sopimuksista, koska ne mielestäni olisivat eduskunnan tahdon vastaisia. Tämän huolen itse asiassa hallituksen vastauksen perusteella saattaisi todeta olevan aiheettoman, koska ministeri silloin sanoi, ettei kaksoispalkkausta kenenkään osalta jatketa.

Kaiken tämän jälkeen oli yllättävää, viime vuoden, jota kertomus koskee, tammi — helmikuun aikana julkisuudessa näkyneet tiedot, joiden mukaan silloin eduskunnan puhemiehenä toiminut Kalevi Sorsa olisi nostanut kansanedustajan palkan ohella myös Suomen Pankin johtajan toimesta noin 60 000 markan suuruista kuukausipalkkaa.

Kun tällainen asiaintila olisi ollut vastoin eduskunnan päätöstä kaksoispalkan poistamisesta ja kun kyseessä oli vielä eduskunnan puhemies, pyysin oikeuskansleria selvittämään julkisuudessa esitettyjen väitteiden todenperäisyyden ja ryhtymään kaikkiin tarvittaviin toimiin kansanedustajien kaksoispalkkausta koskevan päätöksen toteuttamiseksi siitä riippumatta, keneen henkilöön se kohdistuu ja kuinka pitkästä ajanjaksosta on kysymys. Lähetin mainitun kantelukirjelmäni 24. helmikuuta 1991 oikeuskanslerinvirastoon. Tarkastaessaan kansanedustajavaltakirjat 3 huhtikuuta 91 oikeuskansleri lupaili vastausta nopeassa tahdissa, mutta kun sellaista ei vielä kuluvan vuoden syyskuun alkupuoliskollakaan ollut tullut, kysyin oikeuskanslerilta vastauksen viipymistä. Ehkä tästä sitten johtui se, että vastaus annettiin viime syyskuun 25 päivänä päivättynä. Siis puolitoista vuotta oli kulunut aikaa. En ymmärrä enkä hyväksy tällaista viivytystä, koska se esimerkiksi esti minua ryhtymästä asian johdosta tarvittaviin toimiin pankkivaltuuston kertomuksen käsittelyn yhteydessä.

Oikeuskanslerin vastauksesta, jonka nyt siis olen saanut, ilmenee, että Kalevi Sorsan tultuaan valituksi 1. helmikuuta 89 eduskunnan puhemieheksi oli pyytänyt palkatonta virkavapautta Suomen Pankin johtokunnan jäsenen tehtävästä siksi ajaksi, jonka hän on vuoden 1987 vaaleissa valitun eduskunnan puhemiehenä. Tämä virkavapaus oli hänelle myönnetty laajemman pankkivaltuuston kokouksessa 8. helmikuuta samana vuonna. Siitä huolimatta, että Sorsa jatkoi puhemiehen tehtävissä, hän siirtyi hoitamaan 1.1. viime vuonna virkaansa Suomen Pankissa. Vaikka oikeuskansleri vastauksessaan ei mainitse kaksoispalkan maksamista tapahtuneen, niin ilmeisesti tuo virkavapauden päättyminen lienee kuitenkin ollut se ajankohta, josta alkaen kaksoispalkkaa ryhdyttiin maksamaan.

Oikeuskansleri perustelee päätöstään olla ryhtymättä asiassa mihinkään toimenpiteisiin mm. sillä, että käsitellessään pankkivaltuusmiesten kertomusta vuodelta 1991 eduskunta ei puuttunut asiaan. Omalta osaltani totean, että koska olin pyytänyt oikeuskansleria selvittämään, pitivätkö kaksoispalkan maksamista koskevat väitteet paikkansa, ja kun oikeuskansleri syystä tai toisesta viivytti vastauksen antamista, ei ollut tiedossani, pitikö sanottu väite paikkansa vai ei. Se, ettei tämän pankkivaltuuston kertomuksen käsittelyn kuluessa ehdotettu mitään kaksoispalkkausta koskevaa perustelulausumaa, on ensisijaisesti ainakin omalta osaltani yksinomaan kiinni siitä, että oikeuskanslerin vastaus viipyi ja myöskin sen mukana tieto siitä, mikä tässä asiassa oli tosi.

Yritin kyllä toisellakin tavalla puuttua kaksoispalkka-asiaan pankkivaltuusmiesten kertomuksen käsittelyn yhteydessä 1. syyskuuta tänä vuonna. Kerroin silloin yli puolitoista vuotta sitten julkisuudessa esitetyistä väitteistä ja siitä, että kirjoitin silloiselle Suomen Pankin pääjohtajalle. Kerroin myös kantelukirjelmästä oikeuskanslerille, johon en ollut siihen mennessä saanut vastausta. Siksi pyysin pankkivaltuutettuja selvittämään asian. Ed. Seppänen käyttikin välittömästi puheenvuoroni jälkeen puheenvuoron samassa istunnossa ja selvitti kysymystä Sorsan ministerieläkkeestä ja kansanedustajaeläkkeestä sekä johtokunnan jäsenen palkan maksamisesta. Mutta kuten on käynyt ilmi, en minä kysynyt eläkkeistä, vaan nimenomaan kahdesta palkasta, jotka tuon julkisuudessa esitetyn väitteen mukaan olisi viime vuoden kolmen ensimmäisen kuukauden aikana maksettu.

Minua ei nyt, ainakaan enää tässä vaiheessa, niinkään paljon kosketa se, saiko Sorsa kolmen kuukauden ajalta kaksoispalkkaa vai ei, vaan ennen kaikkea se, ollaanko kysymys kaksoispalkkauksen poistamisesta tulkitsemassa uudelleen siten, että eduskunta ei tarkoittanutkaan yleensä kaksoispalkkauksesta luopumista, vaan ainoastaan virkavapaalla olevan edustajan kaksoispalkan poistamista.

En omalta osaltani ryhdy tässä asiassa juridiseen saivarteluun, ja voi olla, että siinä jäisin

helposti toiseksi, mutta olen edellä nyt kertonut oman tulkintani tästä kaksoispalkkauksesta ja eduskunnan tahdosta.

Mutta totean kuitenkin, jotta en tekisi vääryyttä oikeuskanslerin suhteen, sen, että oikeuskanslerilla on toisenlainen tulkinta. Tämä selviää saamastani vastauksesta, ja lopuksi lainaan saamastani vastauksesta seuraavat kaksi kappaletta. Tämä on siis oikeuskanslerin minulle toimittaman vastauskirjelmän lainaus:

"Edellä tarkoitettu eduskunnan lausuma, johon kirjoituksessanne viittaatte, koskee ns. kaksoispalkkauksen poistamista kansanedustajalta sellaisen viran tai toimen osalta, josta hän on edustajatoimen hoitamista varten virkavapaana. Toisessa asemassa on palkkio sellaisesta työstä tai tehtävästä, jota kansanedustajaksi valittu hoitaa edustajatoimensa rinnalla. Lausuma ei koske näitä tilanteita. Käytännössä on varsin tavallista, että kansanedustajilla on erilaisia sivutehtäviä, varsinkin luottamustoimen tyyppisiä.

Totean, että eduskunta on ottanut kantaa palkkiokysymykseen kansanedustajan erään sellaisen luottamustehtävän osalta, jonka rinnalla asianomainen hoitaa edustajatehtäväänsä. Edustajapalkkioista annetun lain 1 §:n 3 momentin ensimmäisessä virkkeessä säädetään: 'Edustajalta, joka on kutsuttu valtioneuvoston jäseneksi, pidätetään puolet hänelle tämän lain mukaan tulevasta palkkiosta ja kulukorvauksesta.' On syytä todeta, että kysymyksessä oleva momentti on saanut nykyisen muotonsa samanaikaisesti, kun eduskunta hyväksyi kulukorvausjärjestelmän, jossa yhteydessä eduskunta samalla hyväksyi edellä useasti mainitun ponsilauselman."

Herra puhemies! Tällä erää osaltani asia päättyy tähän, mutta koska asia tullaan ymmärtääkseni selvittämään tavalla tai toisella oikeuskanslerin vuoden 1992 kertomuksen yhteydessä, tulen asiaan palaamaan selvittääkseni, mitä eduskunta silloin todella tarkoitti. Käsitykseni mukaan eduskunta tarkoitti kaksoispalkkauksen poistamista laajemminkin eikä vain niiden osalta, jotka ovat virkavapaalla, mutta myönnän, että muotoilu antaa oikeuden myös ajatella asiasta, niin kuin oikeuskansleri on kirjoittanut.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

13) Hallituksen kehitysyhteistyökertomus eduskunnalle vuodelta 1990

Ainoa käsittely
Kertomus n:o 12/1991 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 17

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 17.

Keskustelu:

Ed. Donner: Arvoisa herra puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja Paasio toimi vuoden 1990 aikana ulkoasiainministerinä, mikä merkitsee sitä, että hän oli, kuten muutamat muutkin senaikaisen hallituksen jäsenet, jäävi käsittelemään kehitysyhteistyökertomusta vuodelta 1990. On tietysti valitettavaa todeta, että valiokunnalta aikaa ei ole liiennyt kertomuksen käsittelyyn aikaisemmin, mutta jollakin tavalla nyt ja varmasti vielä viime keväänäkin meillä oli sellainen käsitys, että me käsittelemme menneen talven lunta. Mutta nämä radikaalit muutokset, joita nyt ehdotetaan kehitysyhteistyöhön, merkitsevät sitä, että luonnollisista syistä ulkoasiainvaliokunta on enemmän kiinnittänyt huomiota ajankohtaisiin ongelmiin kuin varsinaiseen kertomukseen.

Meillähän on jollakin tavalla aika ironinen tilanne sikäli, että Katajanokalle Helsinkiin nousee kehitysyhteistyöosaston palatsi, hyvin komea rakennus, joka vastannee sellaista ajatusta, että olisimme pysyneet 0,7 prosentin osuudessa bkt:sta. Voisi ehkä sanoa, että tämä palatsi tällä hetkellä muistuttaa hieman ns. Potemkinin kulisseja, koska on oletettavaa, että sinne tuleva väki supistuu, vähenee.

Jollakin tavalla tuntuu siltä, että hallituksemme, joka on supistamassa kehitysyhteistyötä radikaalisti, puhuu kahta kieltä. Rio de Janeiron ympäristökokouksessa hallituksemme ilmoitti tavoitteistaan, joiden mukaan Suomi vuonna 2000 ehdottaa muillekin valtioille 0,7 prosentin bkt-osuutta. Samaan kotimaassa ollaan romahduttamassa kehitysyhteistyötä siitäkin huolimatta, että luultavasti eduskunnan suuri enemmistö on asiasta toista mieltä. Mutta mehän tiedämme, mitä täällä tapahtuu, kun eduskunta on toista mieltä — se ei sitten olekaan sitä.

Ulkoasiainvaliokunta on kiinnittänyt huomionsa muutamiin asioihin. Kaikestahan me emme voi puhua.

Tuntuu siltä, että voimakasta supistumista on mm. motivoitu sillä, että kehitysapu hyvin radikaalisti vaikeuttaa vaihtotasettamme. Tämä on sikäli aika omituinen väite, koska on jouduttu toteamaan useissa yhteyksissä, että ns. kotimaisuusaste kehitysyhteistyössä on hyvin suuri, joissakin tapauksissa yli 80 prosenttia, mikä merkitsee, että tämä ei ole pelkästään lainarahalla tapahtuvaa toimintaa, vaan voi joissakin tapauksissa jopa edistää teollisuuttamme, jos siitä on kysymys.

Toinen asia on se, että samaan aikaan, kun supistusta tapahtuu, kansalaisjärjestöt ja lähetysjärjestöt eivät ole supistaneet omaa osuuttaan. Heillä on hyvin voimakas panostus. Mutta tietysti jos valtion eli budjetin kautta tapahtuva rahoitus supistuu, niin supistuu myös heidän harrastamansa hyvin tärkeä ja mielekäs toiminta.

Valiokunta on kehitysyhteistyössä peräänkuuluttanut uutta toimenpideohjelmaa. Kritiikkiähän on esitetty usean vuoden ajan kehitysyhteistyön suuntauksista, mutta näyttää siltä, että tätä kritiikkiä ei ole kovin paljon kuunneltu ja että mahdollista toimenpideohjelmaa ei ole ajateltu. On tietysti luonnollista osaston kannalta, että ollaan jossakin passiivisessa tilassa johtuen siitä, että itse kehitysyhteistyöosasto ei kohta näytä tietävän, mitä tehdä. Se kuvastuu mm. siitä, että samaan aikaan, kun supistus tapahtuu, muiden kuin ulkoasiainministeriön kautta tapahtuvaa kehitysyhteistyöksi nimitettyä rahoitustoimintaa jatkuvasti on lisätty, joten operatiivinen aines kehitysyhteistyössä tällä tavalla voimakkaasti supistuu. On aivan ilmeistä, että meidän toimintamme ainakin niissä 15 bilateraalisen avun kohdemaissa tulee sukeltamaan lähelle nollaa.

Me olemme tässä esittäneet kysymyksen, joka oli myös asiantuntijoiden mielestä relevantti, kysymyksen siitä, voitaisiinko edes joinakin tulevina vuosina, jos nykyinen trendi jatkuu, ajatella sitä, että osastoa käytettäisiin enemmän Keski- ja Itä-Euroopan ohjelman koordinointiin, joka nyt tapahtuu 11 ministeriön kautta. Toiminta on aika lailla samanlaista. Tämä voisi tietysti työllistää kehitysyhteistyön työntekijöitä ja näin ollen edes pelastaa sen, mikä pelastettavissa on. Toivoisin, että eduskunta jollakin tavalla voisi tästäkin asiasta antaa kannanoton.

Eräs julkisuudessa huomattavalla sijalla ollut asia on surullisenkuuluisa, jos sellaista sanontaa saan käyttää, ns. Wider-instituutti. En tiedä, minkälaisia mainesanoja siitä yleensä sallitaan käytettävän. Julkisuudessa olevat tiedothan ovat sikäli hieman virheellisiä, että on lehdistössäkin esiintynyt sellaista, että Suomi olisi menettänyt, siis investoinut, yli 200 miljoonaa markkaa Wider-instituuttiin ja tämä raha olisi hävinnyt. Tottahan on tässä asiassa se, että tästä rahasta 25 miljoonaa dollaria kuten te tiedätte katosi Suomesta. Minulle eikä varmaankaan valiokunnallekaan tullut selväksi, miksi nämä rahat siirrettiin Suomesta pois, ja sain myös ainakin henkilökohtaisesti sen käsityksen, että sinä aikana kun rahat olivat ulkomailla korkoa kasvamassa, ei kukaan oikein päässyt selville siitä, kenelle korot maksettiin, koska ilmeisesti sama summa suurin piirtein palautui Suomeen. Tämä on aika omituinen asia, mutta onhan täällä muitakin omituisuuksia. (Ed. Kasurinen: On niitä lukuisia!)

Huomautan siitä tosiasiasta, että sekä Suomen ja Ruotsin sopimus Wider-instituutin rahoituksesta että Suomen ja Sasakawa-säätiön rahoitusjärjestelyt pidettiin salaisina. Kehitysyhteistyöosasto ainakin oman ilmoituksensa mukaan ei olisi mennyt tukemaan Sasakawa Foundationin Afrikan-hankketta ilman kytkentää Wider-instituutin rahoitusjärjestelyihin. Sen johdostahan valiokunta edellyttää, että eduskunta saa täydellisen selonteon Wider-instituutin rahoituksesta ja sen toimintaan liittyvistä epäselvyyksistä. Toivotaan, että tämä valmistuu ja että me varomme tekemästä tällaisia, sanoisin suoraan omana mielipiteenäni, tyhmyyksiä kuin tämä oli, vastaisuudessa.

Palaan vielä hetkeksi kysymykseen siitä, millä tavalla tulevaisuuden kehitysyhteistyötä voitaisiin kehittää, siinä toivossa tietysti, että tämä osuus kansantuotteesta nousee; toivetta ehkä on turha tämän kriisin aikana edes esittää.

Olen joutunut joidenkin valiokuntamatkojen aikana tutustumaan kehitysyhteistyökohteisiin. Meillä tietysti on ollut pitkälti se hurskas toive, että me voisimme humanitaarisen avun alueella vaikuttaa ja meidän projektimme olisivat mielekkäitä ja että kansalaisten ja uskonnollisten järjestöjen työ tuottaisi myös tuloksia.

Olen joutunut havaitsemaan, että monet vastaanottajamaista ovat olleet tai ovat keskusjohtoisia diktatuurimaita. Se merkitsee tietysti sitä, että kehitysyhteistyötä ns. ruohonjuuritasolla on hyvin vaikea kehittää sen takia, että vastaanottavalla virastolla, joka hyväksyy tai hylkää meidän ehdotuksemme, ei ole kovin paljon tekemistä maan sosiaalisen tai taloudellisen todellisuuden kanssa, vaan se valitsee sellaiset makupalat,

jotka sopivat sille. Silloin tullaan helposti infrastruktuuriprojekteihin. En ole kovin vakuuttunut, että ne ovat edistäneet maan elintasoa. Kehitysyhteistyöosasto on ilmeisesti katsonut, että suuret investoinnit tyyppiä Imatran Voima ovat hyödyllisempiä kuin pikkupalaset. Tästä olisi paljon sanottavaa. Mutta niin kauan kuin me emme pysty vakuuttumaan siitä, että demokraattinen kehitys kohdemaissa olisi jollakin tavalla edistynyt sen takia, että me teemme jotain siellä, niin en ole myöskään vakuuttunut taloudellisen avun merkityksestä paitsi tietysti kansalaisjärjestötasolla, mikäli sitä sallitaan.

Lopuksi vielä toistan toiveen, joka on valiokunnan aika kriittisessä mietinnössä esitetty siitä, että hallituksella todella olisi toimenpideohjelma kehitysyhteistyöstä. Mutta ehkä se ei muilta kiireiltä ehdi tehdä muuta kuin suorittaa radikaalin supistamisen, joka on tavallaan ennenkuulumaton, koska millään muulla hallinnon alueella ei tällaista ole tehty. Varoittaisin kyllä tulevaisuuden suhteen siitä, että Suomen uskottavuus kansakuntana ja valtiona tulee pahasti rakoilemaan, jos hallitus jatkaa tämän tyyppistä toimintaa.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Todeten siihen, mitä ed. Donner päätteeksi sanoi, sosiaali- ja terveysvaliokunnan valtuuskunnalla oli mahdollisuus tavata Undp:n, Unfpan, Unicefin, Unifemin ja eräiden muiden YK-järjestöjen edustajia, ja havaita, että menetetty maine on jo tosiasia ja sen paikkaaminen on erittäin vaikeaa. Meihin vedottiin vakavasti sen puolesta, että näiden YK-järjestöjen tukea ei leikattaisi tai jopa kokonaan poistettaisi, niin kuin vaarana on, jos hallituksen jatkosuunnitelmat kehitysyhteistyövarojen leikkaamisesta toteutetaan. Näillä järjestöillä on monia tärkeitä tehtäviä ja projekteja.

Varmasti on erittäin paikallaan tarkastella niitäkin kriittisesti, että rahat käytetään todella kehitysyhteistyön ja kehitystavoitteiden toteuttamiseksi, mutta tämä leikkaaminen, mitä hallituksen linja auttamattomasti tulee merkitsemään, jollei eduskunta tee siihen muutosta, merkitsee ratkaisevaa heikennystä näiden järjestöjen toiminnassa. Suomi on useiden YK-järjestöjen huomattava rahoittaja. Vastaukseksi ei riitä se, että maksakoot ne rikkaammat maat, jotka nyt eivät maksa yhtä suuria osuuksia kuin Suomi. Mielestäni tämä ei ole todellakaan oikea vastaus meille esitettyihin vetoomuksiin. Pohjoismaat ovat tunnetusti olleet eräiden muiden Länsi-Euroopan maiden kanssa niitä, jotka ovat ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Iivari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan varapuheenjohtaja ed. Donner esitteli hyvin ansiokkaasti tätä tärkeätä mietintöä kehitysyhteistyökertomuksesta. On syytä lämpimästi yhtyä toivomukseen siitä, että hallitus laatisi ohjelman kehitysyhteistyön toimenpideohjelmaksi, mutta varmasti olisi aiheellista myös vähän syvällisempään pohdintaan kehitysyhteistyöstä.

Ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyöosastolla on valmistumassa strategiapaperi, jota siellä on hyvin huolella tehty ja jossa myös tarkastellaan kansainvälisessä politiikassa ja taloudessa viime aikoina tapahtuneita hyvin dramaattisiakin muutoksia kehitysmaiden kannalta samalla, kun pohditaan suomalaisen kehitysavun tavoitteita ja toteuttamista. Minusta toimenpideohjelma ja strategiakeskustelu pitäisi yhdistää hallituksen eduskunnalle antamaan kehitysyhteistyöselontekoon.

Ed. Kuuskoski (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen viittasi siihen positiiviseen panokseen, jonka Pohjoismaat ovat antaneet mm. Unicefin työssä, mutta myöskin siihen, että esimerkiksi Tanskassakin on ollut talousvaikeuksia, mutta ei siellä ole tartuttu näin rajulla kädellä kehitysyhteistyömäärärahojen säästämiseen kuin meillä. Kun kehitysyhteistyömäärärahoista aiotaan karsia kahdessa vuodessa puolet, se on hyvin raju poliittinen valinta. Minusta silloin unohdetaan se, että suomalaiset ovat muutama vuosikymmen sitten saaneet merkittävän avun mm. Unicefilta. Jotenkin tuntuu, että me emme halua lainkaan tätä menneisyyttämme muistaa. Toisaalta meillä on vastuuta siitä, mitä maailmalla tapahtuu. Tänä päivänä täytyy sanoa, että kun meidän kohtalomme on selkeästi sidottu köyhien maiden kohtaloon, on myöskin meidän etujemme mukaista, että me mahdollisimman ajoissa myös lahja-avun kautta autamme kehitysmaita auttamaan itse itseään.

Toivon, että eduskunta ei tässä asiassa alistu hallituksen tahtoon, vaan linjaa toisenlaisen ratkaisun. Mietinnössä sanotaan, että ulkoasiainvaliokunta ei pidä hyväksyttävänä sitä, että kehitysyhteistyö joutuu kantamaan suhteellisesti

raskaimman vastuun koko julkisen talouden tasapainottamisesta. Viime kädessähän eduskunnalla on tässä asiassa ratkaisuvalta.

Ed. Wahlström: Herra puhemies! Maamme ulkopoliittinen johto on viime aikoina ahkeroinut ulkopolitiikan uudelleenarvioinnissa ja uuden linjan luomisessa. Vauhti on ollut kova. Edelleenkin puhutaan sotilaallisesta liittoutumattomuudesta ja itsenäisestä puolustuksesta, mutta tosiasiassa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ollaan täysin sopeuttamassa Euroopan unionin vaatimuksiin. Halutaan miellyttää Euroopan yhteisön päättäjiä, jotta jäsenyysneuvottelut saataisiin ripeästi käyntiin.

Siihen nähden onkin hämmästyttävää, että laajalla ja tärkeällä ulkopolitiikan sektorilla, nimittäin kehitysyhteistyössä, uudelleenarviointi ei taatusti tavoittele maailman suosiota. Vaikuttaa jopa siltä, että Ahon hallitus on tahallaan saattamassa maamme kuvaa outoon valoon. Siihen jo viittasi ed. Stenius-Kaukonen terveisissään tuolta rapakon takaa.

Kehitysyhteistyössä tapahtuva muutos on vahingollinen Suomen ulkopoliittiselle uskottavuudelle ja häpeäksi maallemme, joka on jo saavuttanut hyvän nimen useilla kansainvälisillä avustussektoreilla. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan muutoksia perustellaan suurilla muutoksilla Euroopan ja maailman tilanteessa, aivan oikein. Muutokset ovat suuria eikä uudelleenarvioinnin ainoa syy sentään liene Brysselin herrojen miellyttäminen.

Mutta mitä ovat ne maailman laajuiset muutokset, jotka perustelisivat kehitysmäärärahojen rajua leikkaamista? Ovatko maailman nälkä, alikehitys, väestöongelmat, ympäristöuhkat tai sotien aiheuttamat kärsimykset huomattavasti lientyneet? Valitettavasti eivät ole. Maailman ongelmien tila vaatisi lisäponnistuksia kehityksen vauhdittamiseksi.

Odottaisi hallituksen tekevän johtopäätöksensä koko ulkopolitiikan alueella samalla johdonmukaisuudella, siis että muutokset vaativat uudelleenasennoitumista. Kansallinen etumme, jota painotetaan puhuttaessa ulko- ja turvallisuuspolitiikasta ja Euroopasta, ei ole kytköksissä vain Euroopan yhteisöön vaan koko maailmaan. Jos se unohdetaan, kuten Ahon hallitus näyttää tekevän, ulkopolitiikka tulee epäonnistumaan.

Kehitysyhteistyön romuttamista perustellaan maamme lamalla ja välttämättömillä säästötoimilla. Tämäkin selitys olisi jotenkin siedettävä, jos leikattaisiin kaikista valtion toimista samalla tavalla, mutta näinhän ei tapahdu.

Varsinainen kehitysyhteistyö, siis sekä kahdenvälinen yhteistyö että erilaisille kansainvälisille järjestöille annettava apu, on supistumassa kahdessa vuodessa noin 60 prosenttia. Tällaisia supistuksia ei ole millään muulla sektorilla. Lisäksi nämä leikkaukset, supistukset, koskevat kohtalokkaasti köyhimpiä maita ja erityisesti vaikeuttavat mm. YK:n lastenavun rahaston Unicefin ja väestörahaston Unfpan työtä ja varmasti niitä muitakin järjestöjä, joita ed. Stenius-Kaukonen mainitsi. Ei olekaan ihme, että YK:n pääsihteeri on ilmaissut vakavan huolestumisensa Suomen hallituksen lyhytnäköisestä politiikasta. Aho ja muut ministerit eivät vain valitettavasti näytä käsittävän, mistä on kysymys.

Tämän kaiken lisäksi on vielä ollut tekeillä ja julkisuudessakin ns. Sailaksen paperi, jossa esitetään kehitysyhteistyön pudottamista jopa 0,25 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Se merkitsisi yksinkertaisesti kahdenvälisen kehitysyhteistyön lopettamista kokonaan, samoin kuin kansalais- ja lähetysjärjestöjen kehitysyhteistyön avun lakkauttamista. No, selityksiähän tietysti tähän asiaan on tarjottu. Pääministeri Aho on jopa julkisuudessa sanonut, ettei ole mielekästä rahoittaa kehitysyhteistyötä ulkomaisella lainalla. Uskomaton väite. Pankkeja tuetaan tänä vuonna yli 30 miljardilla markalla eli suunnilleen samalla summalla, joka on koko valtion tulo- ja varallisuusveron tuotto. Kun tuolla rahalla ei kuitenkaan liene korvamerkkiä, voisi tietenkin väittää ulkomaisen lainan menevän kokonaan pankeille. Onko siinäkään järkeä?

Sen lisäksi on syytä muistuttaa vielä siitä, mitä ed. Donner jo sanoi, että kehitysyhteistyön kotimaisuusaste saattaa olla jopa 80 prosenttia, mutta mikäli oikein muistan, niin keskimäärinkin noin 50 penniä jokaisesta kehitysyhteistyöhön laitetusta markasta jää tosiasiassa kotimaahan. Siis jos se lopetetaan kokonaan, samalla lopetetaan hyvin suurelta osalta sitä työtä, joka pohjautuu meillä kehitysyhteistyöhön.

Nyt käsillä oleva ulkoasiainvaliokunnan mietintö pohjautuu hallituksen kehitysyhteistyökertomukseen vuodelta 90. Aivan oikein on valiokunta kuitenkin kiinnittänyt päähuomion nykyiseen huolestuttavaan tilanteeseen ja tulevaan kehitykseen. Vuosi 90:hän oli vielä kehitysyhteistyön todella hyvä vuosi, sillä silloin Suomi käytti kehitysyhteistyöhön 3 234 miljoonaa markkaa, mikä oli runsas 0,6 prosenttia bruttokansantuotteesta. Viime vuonnahan varojen käyttö, johtuen

osittain bruttokansantuotteen laskusta, jopa ylitti 0,7 prosentin kauan tavoitellun tason, mutta sen jälkeen onkin alkanut alamäki, jota uhkaa seurata romahdus mielestäni hyvin häpeälliseen kuiluun.

Ensi vuoden talousarviossa esitetyt varat ovat 2 000 miljoonaa pienemmät kuin viime vuoden toteutuneet määrärahat. On selvää, ettei moinen pudotus voi olla vaikeuttamatta kehitysyhteistyötä kokonaisuudessaan. Tähän seikkaanhan ulkoasiainvaliokunta on hyvin perusteellisesti puuttunut.

Tämän ohella on määrärahojen rakenteessa tapahtumassa muutos, jonka kielteisistä piirteistä ulkoasiainvaliokunta mietinnössään varoittaa. Siinähän puhutaan hyvin pitkään mm. suomalaisesta korkotukijärjestelmästä ja todetaan, että kehitysyhteistyöosaston pyynnöstä hollantilainen konsulttiyhtiö tutki tätä asiaa, ja valiokunta yhtyi arvioon, jonka mukaan näin toteutettu korkotuki ei ole erityisen korkeatasoista kehitysapua mutta on sen sijaan kallista viennin edistämistä.

Nyt kuitenkin valitettavasti tapahtuu niin, että samalla kun muita kehitysyhteistyömäärärahoja pudotetaan, tämä huono kehitysyhteistyötuki eli korkotuki ja kehitysluotot kasvavat suhteessa muuhun apuun, ja samalla kasvaa myös muutoin varsinaisen kehitysyhteistyön ulkopuolella eli muissa pääluokissa oleva kehitysyhteistyöksi laskettu määräraha. Kun vuonna 85 kehitysyhteistyö oli 0,4 prosentin tasolla bkt:stä, vain 5 prosenttia varoista oli muissa pääluokissa. Ensi vuonna, kun jälleen pudotaan tuohon 0,4:ään, 25 prosenttia koko määrärahasta on muissa pääluokissa ja varsinaiseen kehitysyhteistyöhön jää suhteellisesti ottaen huomattavasti vähemmän varoja.

Tämähän johtuu suurelta osin siitä, että pakolaisten vastaanotosta ensimmäisenä vuotena aiheutuvat menot luetaan Oecd:n määräysten mukaan kehitysyhteistyövaroiksi, ja kun niitä nyt on 600—700 miljoonaa markkaa kaikkiaan, niistä hyvin suuri osa voidaan lukea kehitysyhteistyöhön, mutta valitettavasti tämä sitten heijastuu sillä tavoin varsinaisen kehitysyhteistyön puolelle, että siellä tapahtuu romahdus.

On tietysti paikallaan kritiikki kehitysyhteistyön laatua ja tehoa kohtaan, mutta valitettavasti näyttää siltä, että kun kritiikki on vahvistunut viime vuosina, se on lähinnä johtanut määrärahojen pienentämiseen ja tuota kritiikkiä on käytetty pelkästään siihen tarkoitukseen, vaikka tosiasiassa määrärahojen pienentäminen ei varmaankaan paranna niitä ongelmia ja virheitä, mitä kehitysyhteistyössä on eittämättä tehty. Ulkoasiainvaliokunta kuitenkin toteaa suomalaisen kehitysyhteistyöorganisaation tehokkuudeltaan ja tarkoituksenmukaisuudeltaan kansainvälisesti vertailukelpoiseksi eikä suinkaan yhdy siihen kuoroon, joka väittää kaikkien määrärahojen menneen hukkaan. Mutta totta kai on syytä tehostaa, laadullisesti kehittää ja parantaa kehitysyhteistyötä ja keventää alan hallintoa.

Kaiken kaikkiaan valiokunta toteaa, ettei se voi pitää hyväksyttävänä sitä, että kehitysyhteistyö joutuu kantamaan suhteellisesti raskaimman vastuun koko julkisen talouden tasapainottamisesta. Valiokunnan kanta on yksimielinen, mikä seikka on tulkittava mielestäni hyvin voimakkaaksi vastalauseeksi hallituksen kehitysyhteistyöpolitiikalle.

Hallitus on julkisuudessa, erityisesti kansainvälisillä foorumeilla, mm. YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssissa Uncedissa, esiintynyt hätkähdyttävän kaksinaamaisesti. Ministerimme maailmalla ovat vaatineet, että kaikkien kehitysavun antajamaiden tulisi sitoutua 0,7 prosentin tavoitteen saavuttamiseen vuoteen 2000 mennessä. Samaan aikaan pudotetaan oman maan taso niin alas, ettei sen nostaminen takaisin korkeammalle tasolle ole mahdollista. Valiokuntahan toteaakin, että mikäli nyt pudotetaan 0,4:ään tai 0,3:een tämä prosentti, sen nostaminen vuosituhannen loppuun mennessä korkeammalle johtaa juuri niihin virheisiin, joita aiemmin tehtiin, kun suunnittelu ja kehitystyö ei pysynyt mukana siinä vauhdissa, millä varoja nostettiin. Tästäkin aiheutui jonkin verran ongelmia. Kun siis näin alas painutaan, lähdetään poukkoilevaan kehitysyhteistyöhön, josta puuttuu pitkäjänteisyys. Ulkoasiainvaliokuntahan korostaa erityisesti, että kehitysyhteistyön tuloksellisuus edellyttää pitkäjännitteisyyttä kaikkina aikoina.

Valiokunta toteaakin, että tehdyt leikkaukset ovat perusteellisesti muuttaneet Suomen kehitysyhteistyön aikanaan eduskunnalle esitettyjä, myös parlamentaariseen valmisteluun perustuneita periaatteita. Minusta tämä on mietinnön eräs hyvin keskeinen ja aika vakava viesti. Valiokunta katsoo, että kysymys on myös keskeisistä ulkopoliittisista linjanvedoista, joita ei tulisi tehdä ilman asianmukaista ulkopoliittista valmistelua ja keskustelua, mutta näinhän nyt vain tehdään.

Mitäpä hyötyä meillä on kehitysyhteistyöministeristä? Hallitusmuotomme mukaan tasavallan presidentti edelleenkin määrää Suomen suh-

teista ulkovaltoihin. Keskeinen ulkopoliittinen linjanveto, joka valiokunnan mielestä puheena olevaan asiaan sisältyy, on siis "korkeemmas käres" eikä ministeri Kankaanniemen päätettävissä. Voi toki kysyä, olisiko tasavallan presidentti vastustanut, jos hallitus olisi halunnut jatkaa tervettä ja inhimillistä kehitysyhteistyötä ilman järjettömiä supistuksia. Nimittäin toisaalta uskomattomalta tuntuisi, että keskeinen ulkopoliittinen linjanveto olisi tehty lyhytnäköisen säästöpolitiikan nimissä ja ministeri Viinasen johdolla. Hänkö, ministeri Viinanen, johtaa maamme ulkopolitiikkaa? Vai onko ulkoasiainvaliokunta väärässä väittäessään, että kehitysyhteistyö on keskeinen osa ulkopoliittista linjanvetoa?

Lopullista vahinkoa ei toki ole tehty. Vielä voidaan asioita korjata ensi vuoden budjetin yhteydessä ja pitemmällä tähtäimellä. Siinä mielessä valiokunnan mietintö ja myös sitä aiemmin valtiovarainvaliokunnalle ensi vuoden talousarviosta annettu lausunto ovat hyvin vakavaa luettavaa. Hallituksen pitää ottaa nyt vakavasti valiokunnan toistamiseen esittämä vaatimus kehitysyhteistyön uuden toimenpideohjelman kiireelliseksi valmistamiseksi. On myös saatava selvitys tehtyjen linjanvetojen pysyvyydestä, niihin liittyvistä sisältökysymyksistä ja niiden suhteesta Suomen tähänastiseen, laajasti hyväksyttyyn kehitysyhteistyöpolitiikkaan.

Eduskunnan tulisi mielestäni ryhdistyä. Meillä on mahdollisuus muuttaa tulevan vuoden talousarviota vähintään siltä osin, että kansalais- ja lähetysjärjestöt voivat jatkaa tuloksellista työtään ja että YK:n Lastenjärjestön ja Väestörahaston ja muiden YK:n järjestöjen sekä humanitäärinen toiminta turvataan.

Ed. H a a v i s t o : Arvoisa puhemies! Arvostan sitä, että ministeri Kankaanniemi on täällä kuuntelemassa keskustelua. Oman puheenvuoroni lopuksi pohdin vähän sitä samaa kysymystä, johon ed. Wahlström viittasi, kysymystä erillisestä kehitysyhteistyöministeristä ja sellaisen tarpeellisuudesta.

Arvoisa puhemies! Jos katsoo hallituksen budjettiesitystä ensi vuodelle, se merkitsisi kehitysyhteistyön putoamista noin 0,4 prosentin tasolle bkt:stä, ja jos siihen lisätään se esitys, jonka 14.10. tehty periaatepäätös sisältää, niin se pudottaisi vuonna 1993 Suomen kehitysyhteistyön 0,35 prosenttiin ja vuosina 1994—95 0,25 prosenttiin bkt:stä.

Kuten on todettu, hallituksen säästöpäätökset merkitsevät koko kehitysyhteistyöbudjetin puolittamista kahden vuoden aikana. Tällä tavalla tuhotaan se kehitysyhteistyöpolitiikka, jota Suomi on viime vuosina määrätietoisesti ollut rakentamassa ja jonka nimiin Suomi on vannonut, kuten täällä on jo useaan kertaan todettu, myös kansainvälisissä yhteyksissä ja niinkin tuoreissa yhteyksissä kuin esimerkiksi Rion kokouksessa vielä viime kesänä.

Nähdäkseni sitoutuminen tiettyyn bruttokansantuoteprosenttiajatukseen jo sinänsä ottaa huomioon taloudelliset olosuhteet maassa. Se ottaa huomioon lamatilanteen. Se ottaa huomioon säästötarpeet, koska kehitysyhteistyömäärärahat joustavat maan taloudellisen tilanteen mukaan jo siinäkin tapauksessa, että pidetään kiinni siitä prosentista, johon on sitouduttu. Suomi on kuitenkin joutunut nyt perääntymään kansainvälisille avustusjärjestöille ja kansainvälisille järjestöille antamistaan sitoumuksista mm. YK:n Lastenrahaston Unicefin osalta.

Haluan kiinnittää huomiota samaan asiaan, johon jo puututtiin, kun tämä asia oli esillä valtioneuvoston kyselytunnilla. Tuolloin pääministeri Aho antoi ymmärtää, että jokainen markka, joka kehitysyhteistyöhön käytetään, on lainarahaa, joka palautetaan ulkomaille. Kun budjettipäällikkö Sailas oli UaV:n kuultavana, hän todellakin siellä täsmensi, että valtion menojen koko katteesta lainarahaa on kolmannes ja tästä kolmanneksesta 60 prosenttia ulkomaista lainarahaa. Sama logiikka pätisi yhtä hyvin pankkitukeen, puolustusmäärärahoihin tai tiemäärärahoihin kuin yhteistyöhönkin. Mistä tahansa näistä markoista voidaan samalla logiikalla, kuin pääministeri Aho esitti, väittää, että juuri ne rahat ovat ulkomaista lainarahaa. Tässä mielessä pääministeri Ahon retoriikka on aika halpahintaista ja vetoaa tietysti kansalaisten populistisiin tuntemuksiin. Ajatellaan, että onhan se hirveätä, jos juuri tätä tarkoitusta varten ulkomailta lainataan rahaa, ja sille on pantava sulku. Yhtä hyvin voitaisiin puhua esimerkiksi pankkituesta.

Hallitus on näillä omilla toimillaan ja supistuspäätöksilään jo vahingoittanut Suomen kansainvälistä mainetta. Tästähän on saatu viittauksia mm. YK:n pääsihteerin puuttuessa Suomen kehitysyhteistyön määrärahoihin.

Tehtyjen supistusten jälkeen on entistä kiinnostavampaa odottaa hallituksen linjanvetoa Suomen kehitysyhteistyön tulevaisuudesta. Mielestäni se pitäisi eduskunnan suureen saliin pikimmiten saada, koska kehitysyhteistyön budje-

tointi merkitsee myös kehitysyhteistyön linjavalintoja tulevaisuudessa, ja niistä pitäisi eduskunnan päästä keskustelemaan samalla tavalla kuin eduskunta on aikanaan päättänyt mm. sitoutumisesta 0,7 prosentin tasolle.

Uskon, että ministeri Kankaanniemi on toiminut hallituksessa hyvässä tarkoituksessa näissä kysymyksissä. Jos oikein muistan, hän myös ilmoitti kristillisten lähtevän hallituksesta, mikäli hallituksen lokakuussa tekemä periaatepäätös lisäsupistuksista toteutetaan. Pääministeri Aho ei kuitenkaan antanut ministeri Kankaanniemelle televisioidulla kyselytunnilla mahdollisuutta vastata, seisooko ministeri Kankaanniemi yhä tämä kannan takana.

Nyt olisi pikimmiten kuultava hallituksen kanta, aiotaanko kehitysyhteistyömäärärahoja todella laskea 0,25 prosentin tasolle saakka, mitä periaatepäätös toteutuessaan merkitsisi.

On todettava, että nyt ollaan perustamassa uutta prosenttiliikettä. Ne kansalaisjärjestöt, jotka ovat tekemässä kehitysyhteistyötä, ja ne, jotka ovat tukemassa Suomen kehitysyhteistyön säilymistä, ovat tämmöistä prosenttiliikettä rakentamassa. Se on tällä hetkellä tarpeellisempi kuin koskaan aikaisemmin. On ollut erittäin iloinen asia kuulla, että kansalaiset ovat olleet valmiita näiden järjestöjen keräyksiin nyt lamatilanteessa antamaan enemmän rahaa kuin mikä oli tilanne vuosi pari sitten, eli kansalaisten välitön reaktio on tullut näihin supistuksiin tätä kautta.

Herra puhemies! Toinen asia, johon valiokunta lausunnossaan kiinnitti huomiota, oli Wider-instituutin epäselvyydet. Kuten valiokunta toteaa, mitään selkeätä selvitystä siitä, miksi peruspääomarahaston varoja on siirretty Suomesta, ei valiokunnalle nähdäkseni pystytty esittämään eikä myöskään sitä, mihin rahaston korkotuottoja on käytetty. Henki oli välillä vähän sellainen, että pitää olla vain kiitollinen siitä, että rahat ovat ylipäätään edes palanneet Suomeen seikkailultaan, nämä 25 miljoonaa dollaria.

Mielestäni Wider-instituutin varojen käyttö ja siihen liittyvät epäselvyydet lyövät leimansa koko suomalaiseen kehitysyhteistyövarojen käyttöön. Siinä mielessä tämä on asia, joka pitää todella selvittää perin pohjin, mukaan lukien arvio siitä, missä määrin tieteellisesti arvokasta Wider-instituutin tekemä työ on. Tämä pitää ilman muuta liittää selvitykseen.

On myös kiinnostavaa huomata, millä tavalla kansallinen itsekkyys tällaista instituuttiakin perustaessa tulee esille. Kun Wider-instituuttia sijoitettiin Suomeen, Helsingin keskustasta etsittiin mahdollisimman kallis vuokrakiinteistö, jotta Wider-instituutille annettavasta tuesta palautuisi kalliin vuokrakiinteistön kautta suomalaisille mahdollisimman paljon varoja. Jos tämä on tyypillistä varojen käytölle tällaisissa yhteyksissä, on uudelleenarvioon todellakin aika paljon aihetta.

Kuitenkin valiokunnalle ilmoitettiin, että sekä oikeuskanslerinvirasto että valtiontilintarkastajat selvittävät omilta osiltaan Wider-instituuttiin liittyviä epäselvyyksiä. Siinä mielessä on paikallaan, että asiaan palataan, kun nämä lausunnot ja selvitykset on saatu.

Arvoisa puhemies! Viime vuosina kehitysapu on mahdollistanut nimenomaan kansalais- ja lähetysjärjestöjen projektien laajenemista, uusia kohdemaita, uusia kohdealueita. Monet näistä projekteista ovat lähteneet hyvin käyntiin. Kansalaisilla on ollut näitä kohtaan suuri kiinnostus. On lähtenyt käyntiin vapaaehtoinen kehitysyhteistyö, kehitysmaajoukkoja on lähetetty. Tässä mielessä suomalainen kehitysyhteistyö on laadullisesti mennyt viime vuosina selvästi eteenpäin. Nämä ovat positiivisia hankkeita myös siitä syystä, että esimerkiksi niiden henkilöstökulut ovat huomattavasti pienempiä kuin monien virallisten tahojen kehitysyhteistyöhankkeiden. Ne perustuvat aitoon kiinnostukseen ja pitkälti vapaaehtoiseen osallistumiseen kansalaisten puolelta. Kun hallitus toivon mukaan antaa selvityksen suomalaisen kehitysyhteistyön tulevaisuudesta, siinä tulisi kiinnittää erityistä huomiota kansalais- ja lähetysjärjestöjen mahdollisuuksiin jatkossa viedä projektejaan eteenpäin ja saada valtiolta yhä tukea tämän tyyppiseen toimintaan.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi, kun kehitysyhteistyövaroille näyttää nyt käyvän, niin kuin on käymässä budjettiesityksessä ja hallituksen periaatepäätöksessä, on aika esittää se vakava kysymys, oliko vuonna 91, kun hallitus järjestäytyi ja ministerejä nimitettiin, järkevää tässä tilanteessa nimetä erillinen kehitysyhteistyöministeri ja erottaa ulkoministerin lohkolta kehitysyhteistyökysymykset. Voi tietysti epäillä, että joukossa oli jo silloin niin kaukoviisaita henkilöitä, että tätä jollakin taholla pidettiin jopa tarkoituksenmukaisena, että annetaan kehitysyhteistyövarojen mennä, ilman että mikään suuri puolue tai vakava poliittinen intressi saa tästä suuria kolhuja, että näin tulee käymään. Tällainen kysymys tietysti herää, kun miettii, miksi nämä asiat eivät ole esimerkiksi

ulkoministeri Väyrysen toiminnan sektorilla tällä hetkellä.

Mielestäni on onnetonta juuri nykyisissä olosuhteissa, vaikka annan kaiken arvon ministeri Kankaanniemen työlle, että kehitysyhteistyömäärärahoista tavallaan poliittisessa vastuussa on niin pieni ryhmä kuin kristillinen liitto, jolla on varmasti hyvät tavoitteet tässä asiassa, mutta sillä ei ole riittävästi painoarvoa hallituksessa näitä asioita käsiteltäessä. Tavallaan hallitus ja hallituksen suuret puolueet välttävät näin keskeisen poliittisen vastuun kehitysyhteistyömäärärahojen leikkauksesta. Siinä mielessä hallituksen pitäisi mielestäni ottaa tilanteesta todellinen poliittinen vastuu ja tulla eduskunnan eteen selvityksellä siitä, miten tulevaisuudessa suomalainen kehitysyhteistyö aiotaan hoitaa.

Ed. D o n n e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vain lyhyesti ed. Haavistolle kysymyksestä kehitysyhteistyöministeristä: Koska jonkin verran vastustan sellaista keskusjohtoista valtiomallia, joka on ollut meillä voimassa, minusta on hyvin johdonmukaista ja kiitettävää, jos joku ministeri tekee itsensä tarpeettomaksi supistamalla määrärahoja niin, että niitä ei enää ole, joten kiittäisin tästä työstä. Se tekee muunkin valtionhallinnon tarpeettomaksi sen jälkeen.

Ed. K u u s k o s k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä valitettavasti en voi nähdä ed. Donnerin tavoin kehitysyhteistyötä näin valoisassa näkemyksessä.

Arvoisa puhemies! Ed. Wahlström otti hyvin mielenkiintoisella tavalla esiin kansallisen edun. Mehän olemme nyt Euroopan myllerryksissä pyrkineet etsimään ratkaisua, joka turvaisi meille kansallisen edun. Tätä taustaa vasten on lähes käsittämätöntä se, että hallitus näkee kansallisen edun mukaiseksi sen, että kehitysyhteistyömäärärahoja leikataan tämän päivän maailmassa. Voidaan tietysti olla monta mieltä moraalisista perusteista. Minusta ne ovat hyvin tärkeitä ja välttämättömiä. Meillä on moraalinen velvollisuus auttaa köyhää etelää vaikeuksissa, mutta tänä päivänä, niin kuin aikaisemmin jo sanoin, se on myös meidän kansallisen etumme mukaista.

Globaalit ympäristöongelmat ovat polttavia, ne ovat koko maapalloa koskevia. Jos etelän tilanne vain pahenee, ympäristöongelmat, väestönkasvu, lisääntyvä köyhyys, emme me pääse niitä pakoon vaan myös me ja meidän lapsemme joutuvat näistä kärsimään. Sen vuoksi ainoa kansallisen edun mukainen ratkaisu on lisätä yhteistyötä, lisätä myös taloudellista panostusta tälle alueelle.

Jää väkisinkin sellainen mielikuva, että me olemme kuvitelleet, että kehitysyhteistyö on jotakin sellaista hienoa, johon on varaa silloin, kun meillä menee oikein lujaa, mutta sitten kun menee hiukan huonommin, siitä heti luovutaan, ei halutakaan oikeastaan omasta antaa mitään. Tähän valitettavasti on hiukan tullut viitteitä myös siitä, että vasta nyt, kun oikeastaan ollaan kokonaan lopettamassa — tai jotkut esittävät sitä — kehitysyhteistyötä, myös kansalaiset ovat heränneet, ilahduttavalla tavalla kylläkin. Mutta toivoisi, että hallitus perusteluissaan todella näkisi tarvetta muutokseen.

Ed. H a a v i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Siihen, mitä ed. Donner äsken sanoi, totean, että minäkin toivon, että jotkut ministerit tekisivät itsensä tarpeettomiksi. Olen odottanut sitä ministeri Elisabeth Rehniltä esimerkiksi ainakin Suomen hävittäjähankintojen osalta ja olisin mielelläni nähnyt, että sillä samalla leijonantahdolla, joka hänellä on ollut näissä asioissa, olisi puolustettu esimerkiksi Unicefin määrärahoja tai muuta vastaavaa. Pidän hyvin tärkeänä sitä, että hallituksessa olisi riittävän painavia ryhmiä, jotka ottaisivat nyt kehitysyhteistyöasian ajaakseen. Mielestäni tämä tilanne on todella nurinkurinen, jossa tavallaan kristillisen liiton niskaan kaatuu koko kehitysyhteistyöbudjetin leikkaus ja hallituksen suuret ryhmät, kokoomus ja keskusta, pääsevät tästä vähän niin kuin koira veräjästä, vaikka totta kai heillä on poliittinen vastuu tästä.

Ed. R ä t y (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Henkilökohtaisesti olen tehnyt Suomen Punaiselle Ristille kehitysyhteistyötä kymmenen viime vuoden aikana järjestämällä erilaisia tempauksia, keräämällä varoja. Viimeksi vietiin ambulanssi Etiopiaan. Täytyy todeta se, että köyhyys, nälkäkuolema, aliravitsemus maailmassa lisääntyy. Joka sekunti tälläkin hetkellä ihmisiä kuolee nälkään.

Suomen hallituksen säästöesitys osoittaa sitä, että linja on hyvin johdonmukainen eli köyhät köyhtyvät, rikkaat rikastuvat, ja se linja näyttää tepsivän hyvin meidän suomalaiseen yhteiskuntaamme. Me emme jotenkin näe enää myöskään sitä, että Suomessa on jo köyhiä ja kehitysapua tarvitsevien henkilöiden määrä lisääntyy päivä päivältä.

On aika ihmeellistä se, että valtiolla on varoja todella ostaa hävittäjiä ja toisaalta leikata näin tärkeästä asiasta varoja. Minusta tämä on erittäin pöyristyttävää mutta todella säälittävää ja toisaalta myös aika hävettävää, kun käy katsomassa maailmalla, miten asiat ovat ja miten ne todella meillä ovat. Toivottavasti tämä on väliaikaista. Toivon, että ministeri ottaa kantaa tähän, miten hallituksen sisällä aiotaan tulevaisuudessa palata siihen, että bruttokansantuotteesta 0,7 prosenttia menee kehitysyhteistyölle.

Ed. D o n n e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se on hyvin mahdollista, että ed. Kuuskoski ei halua ymmärtää minun harrastamaani ironiaa, mutta siitä voidaan keskustella toiste.

Minä vain peräänkuulutin tällä tavalla johdonmukaisuutta. Olen samaa mieltä kuin ed. Haavisto siitä, että jos hallituksessa toteutuu jonkun ministeriön alueella politiikka, joka on ministerin mielestä vastenmielistä, silloinhan myös pitäisi ministerin tehdä siitä johtopäätökset. Mutta ed. Haaviston esimerkki ministeri Rehnistä ei ole ainoa, vaan voidaan myös mainita ministeri Viinanen. Ainoa ministeri, joka on hallituksessa tehnyt johtopäätökset politiikasta, jota hän ei hyväksy, on nykyinen ed. Kuuskoski, mistä minä kiitän häntä. Toivoisin moraalista kannanottoa, mutta ymmärrän hyvin, että nykyinen ministeri tällä alueella ollessaan yksin joutuu hyvin vaikeaan tilanteeseen, joten en minäkään halua kuten ei myöskään ed. Haavisto yksin häntä syytää. Sehän on hallituksen kollektiivinen päätös, että tällaiseen katastrofaaliseen tilanteeseen on jouduttu.

Ed. M ä k i p ä ä : Arvoisa puhemies! Jotta minäkin kehuisin ministeri Kankaanniemeä, täytyy sanoa, että hänkin on leiviskänsä hyvin hoitanut ja mies paikallaan 17 ministerin joukossa.

Mitä tulee itsenäisen Suomen puolustuspolitiikkaan, katson, että maamme tarvitsee armeijan ja puolustusvoimat ja siinä tarvitaan muutama hävittäjä, mutta kaikki kunnollisessa järjestyksessä.

Ahon hallituksen suurelta osin kotisyntyisesti aiheuttama ja sen virheellisen talouspolitiikan seurauksena syventynyt ja pahentunut lama on kaikkein kovakouraisimmin vaikuttamassa Suomen kehitysyhteistyömäärärahojen tuntuvaan supistamiseen. Budjetin säästöleikkauksissa hallitus on hanakasti ja herkästi nipistänyt juuri kehitysyhteistyömäärärahoja, vaikka YK:n ja Unicefin pääsihteerit ovat yrittäneet vedota avun puolesta.

Sinänsä surkuhupaisaa on, että Suomen kehitysyhteistyö on joutunut ankaraan kurimukseen juuri silloin, kun hallituksessa vaikuttaa tasavallan historian ensimmäinen erityinen kehitysyhteistyöministeri.

Surkuhupaisaa ehkä on sekin, että hallitus budjettipolitiikassaan noudattaa nyt niitä vaatimuksia, joita eduskuntaryhmämme vuosikausia on valtion talousarvion ja lisäbudjettien käsittelyjen yhteydessä esittänyt sekä lukuisin kirjallisin ja suullisin eduskuntakysymyksin esille ottanut. Samoin viime vuoteen saakka esitimme turhaan Suomen suuren maailman kehitysapuun käyttämien rahojen supistamista ja niiden suuntaamista Suomen lähialueille, koska niin kotimaassa kuin lähialueillamme on puutteessa ja suoranaisessa nälässä eläviä ihmisiä.

Eduskuntaryhmämme on myös vuosikausia arvostellut sitä, että Suomi tukee lahjamuotoisin kehitysapuvaroin sisällissotaa käyviä maita. Kansanedustaja Riihijärvi on useaan kertaan vedonnut myös Pohjoismaiden neuvostossa, että esiintyisimme kaikkien niiden maiden hallituksia vastaan, jotka toimillaan synnyttävät pakolaisuutta. Ikävä kyllä kehitysyhteistyökertomus kertoo koreissa raameissa Suomen jatkuvasti lahjoittaneen kymmeniä ja satoja miljoonia markkoja sotaa käyville maille kuten Angolalle, Etiopialle, Somalialle, Sudanille, Irakille ja Sri Lankalle.

Humanitaarisen katastrofiavun ymmärtää ja hyväksyy, vaikkei sen perillemenosta voi silti olla varma. Samoin on suoranaisen elintarvikeavun laita nälkäänäkeville. Sekin on siedettävämpää kuin elintarvikkeiden halpamyynti rikkaisiin EY-maihin vientitukiaisin.

Suomen kehitysyhteistyössä on panostettava nykyistä enemmän tietotaitoon. Vapaaehtoisten järjestöjen antama kehitysapu on myös parempaa ja paremmin perille menevää kuin valtiovallan monesti byrokraattinen ja välikäsien taskuun joutuva pakkoauttaminen. Ei avun pyörittämiseen tarvita ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyöosaston Finnidan suuruista byrokraattiverkostoa. Esimerkiksi Kirkon Ulkomaanapu pystyy pienellä organisaatiolla todella tehokkaaseen toimintaan. Kansan pyyteetön, karttuisa käsi tukee mielellään lähetysjärjestöjen kehitysyhteistyötä, joka saa myös tuloksia aikaan.

Wider-instituutin rahoitusepäselvyyksiin on ed. Vistbacka puuttunut eduskunnan perustusla-

kivaliokunnassa ja myöhemmin keväällä edustajamme eduskunnan kyselytunnilla, joten siitä ei tässä vaiheessa enempää.

Kehitysyhteistyövarojen käytössä on varmasti muitakin epämääräisyyksiä, vaikka ulkoasiainministerimme ja nykyinen kehitysyhteistyöministeri tämän ovat aina kiistäneetkin. Omituista on, että kehitysyhteistyönä on vuosittain jaettu budjettitukea tiettyjä puolueita lähellä oleville järjestöille kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyötiedotuksen nimissä.

Kun Suomen taloudellinen tilanne tällä hetkellä on erityisen heikko, on perusteltavissa ajatus alentaa kehitysavun määrää tilapäisesti jopa alle 0,4 prosentin bkt:stä. Pidemmän aikavälin tavoitteena tulisi kuitenkin olla maallemme mielestäni kohtuullinen 0,4 prosentin osuus bkt:stä, joka olisi määrällisesti eurooppalaista keskitasoa. Entistä enemmän avusta tulisi olla suoraan kohdemaihin suuntautuvaa sekä suomalaisten ja kansainvälisten avustusjärjestöjen kautta annettavaa katastrofiapua.

UM:n kehitysyhteistyöosastoa voisi vastaavasti kustannussäästöjen aikaansaamiseksi tuntuvasti supistaa. Mielestäni kehitysyhteistyö voitaisiin panna uuteen remonttiin vähentämällä kohdemaiden lukumääriä ja panostamalla näihin voimakkaammin näkyvin tuloksin.

Arvoisa puhemies! Kehitysyhteistyötä ei tehdä yksin budjettivaroin. Me itse kukin voimme olla mukana lahjoituksin niin kehitysyhteistyökuin lähetystoiminnassa luopumalla omasta hyvinvoinnistamme ja antamalla vaikkapa kuukausittain ne kymmenykset omasta pussistamme. Ainakin itse luotan siihen, että rahat menevät parhaiten perille niin kirkon kuin myös eri lähetysjärjestöjen kautta.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan ed. Mäkipään pariin kommenttiin puuttua, kun hän puhui, että kehitysapua pitäisi antaa erityisesti lähialueille ja kotimaahan. Nyt kuitenkin täytyy koko ajan muistaa, että kehitysyhteistyö on kehitysyhteistyötä ja siinä on selvät kriteerit, minkälaisiin paikkoihin sitä annetaan.

Ongelmasta, pitääkö tukea maita, joissa käydään sisällissotaa, on paljon keskusteltu myös ulkoasiainvaliokunnassa. Se liittyy ihmisoikeuksiin ja siihen, pitääkö pohtia asioita apua saavien ihmisten kannalta vai pitääkö ajatella niin, että jos näillä ihmisillä on huono hallitus, niin heitä pitää vielä sen lisäksi rangaista siitä epäämällä heiltä kehitysapu. Tämä on suuri ongelma, mutta tavoitteena pitää tietysti olla, että apu menee perille näille ihmisille.

Mitä tulee siihen, että Finnidaa kehitysyhteistyöosastoa, ei tarvittaisi ja Kirkon Ulkomaanapu esimerkiksi toimisi kovin hyvin, niin kyllä siinä nyt on varmasti jonkinlainen tiedonkatkos ed. Mäkipäällä. Kun Kirkon Ulkomaanavun edustajat olivat ulkoasiainvaliokunnassa, he nimenomaan painottivat sitä, että kehitysyhteistyöosasto koetaan edelleen hyvin läheiseksi työtoveriksi eikä pelkästään kirkon avustus- ja kehitystoiminnan rahoittajaksi. Edelleen Kirkon Ulkomaanapu pitää hyvin tärkeänä sitä, että kehitysyhteistyöosaston toiminta jatkuu ja taloudelliset edellytykset turvataan ja että myös Kirkon Ulkomaanapu voi osallistua siihen vuoropuheluun, jota tarvitaan kehitysyhteistyön kehittämiseksi.

Nämä Kirkon Ulkomaanavun edustajat totesivat myös, että olisi voitu välttää monia virheitä, jos olisi tätä keskustelua aiemmin käyty, ja toisaalta hekin tunnustivat sen asian, joka viime vuosina on ollut kovin ikävästi esillä, että avoin keskustelu epäonnistumisista on vaikeaa, koska epäonnistumisia voidaan aina käyttää kehitysyhteistyön perustavoitteiden kyseenalaistamiseen. Valitettavasti näin käy, mutta silti tuota keskustelua pitäisi käydä kaikkien niitten järjestöjen kesken, jotka kehitysyhteistyötä tekevät ja kehitysyhteistyöosaston kanssa yhdessä.

Ed. Kuuskoski (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mäkipää halusi asettaa maailman köyhissä maissa asuvat ihmiset ja Suomen köyhät vastakkain. Hän kuvitteli, että jos me leikkaamme kehitysapua, niin se jollakin tavalla hyödyttäisi omassa maassa hätää kärsiviä ihmisiä. Minun elämänkokemukseni on kuitenkin opettanut, että siellä, missä on itsekkyyttä ja kovasydämisyyttä, sitä on yhtä lailla kansainvälisissä yhteyksissä kuin kotimaassa. Sen vuoksi se, jos tältä alueelta leikataan ja luovutaan, ei lainkaan paranna kotimaassa kärsivien hätää. Voi paremminkin sanoa, että silloin kun itsekkyys saa vallan, se on kovaa sekä ulkomailla oleville, tänne tuleville pakolaisille että myös täällä asuville ihmisille. Toivoisi, että tässä suhteessa ed. Mäkipää olisi valmis tarkistamaan näkemyksiään. Ainakin toivoisin, että tästä keskustelu jatkuisi.

Ed. Mäkipää (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Wahlströmille täytyy sanoa, että minullekaan ei ole kaikkea viisautta annet-

tu. Minä puhun sen järjen mukaan, mitä ymmärsin kehitysyhteistyöllä. Tarkoitin, että pitäisi perusteellisesti miettiä, kun on puhuttu, että Venäjälle ja Baltian maille pitäisi antaa avustusta, kuuluvatko nämä kehitysmaihin.

Ed. Kuuskoski puhui itsekkyydestä. Tarkoitin sitä, että kaikkea tukea ei voi valtion budjetista saada. Täällä on viisi miljoonaa ihmistä. Meitä on hyvinkin suuri osa rikkaita, hyvinvoipia ihmisiä. Me emme saisi olla itsekkäitä, vaan meidän pitäisi antaa entistä enemmän vapaaehtoisrahaa maailmalle. Tätä tarkoitin ja laskin, että 640 markkaa x 5 miljoonaa asukasta tekee tämän runsaat 3 miljardia markkaa. Minä ainakin sanoin, että en halua olla itsekäs, mutta entistä enemmän pitäisi meidän hyväosaisten lähteä siitä, että meidän pitää avustaa, on kysymyksessä lähialue tai kaukaiset alueet. Niin minä kuin meidän eduskuntaryhmämme kovin hyvin tiedämme, että nälkää ja kurjuutta on myös Suomen rajojen ulkopuolella.

Ed. Myller: Arvoisa puhemies! Ed. Mäkipään viimeiseen puheenvuoroon totean, että niinhän on käynyt, että tällä hetkellä kansalaiset ovat vastanneet omalta osaltaan siihen, että hallitus vähentää kehitysyhteistyömäärärahoja. Esimerkiksi nälkäpäivän keräys tuotti enemmän kuin aikaisemmin. Tämä on ihan hyvä kehityssuunta. Mutta kun Suomi kuuluu kuitenkin maailman rikkaimpiin maihin, myös meillä maana ja kansakuntana on velvollisuuksia.

Arvoisa puhemies! Oli mielenkiintoista lukea tätä ulkoasiainvaliokunnan mietintöä hallituksen kehitysyhteistyökertomuksesta. Se oli todella karua luettavaa. Mutta ulkoasiainvaliokunnalle on annettava tunnustus siitä, että se on koko lailla selkeästi kyennyt tuomaan ne ongelmat esille, joitten keskellä ja edessä olemme.

Täällä on puhuttu jo Suomen uskottavuudesta kansainvälisellä areenalla, mutta en voi olla ottamatta myös sitä esille. Niin kansainvälisissä järjestöissä YK ja sen eri järjestöt mukaan lukien kuin myös muissa kehitysapua antavissa maissa Suomen linja on saanut aikaan ihmettelyä. Siitä ei voi välttyä käydessään missä tahansa Suomen rajojen ulkopuolella. Mutta olen myös erittäin huolestunut siitä, miten tämä linja, nämä viestit, tämä karu todellisuus otetaan vastaan kehitysapua saavissa maissa. Me emme kyllä voi edellyttää, että siellä ymmärrettäisiin tilannetta, jossa olemme ja johon vielä pahemmin olemme menossa.

Jos vastaisin Suomen suhteista ulkomaailmaan, olisin todella huolestunut ja hakisin toimenpiteitä, joilla asiaa pyrittäisiin korjaamaan, jos ja kun YK:n pääsihteeri on vakavalla tavalla kiinnittänyt huomiota Suomen kehitysyhteistyöpolitiikkaan. Kysymys ei enää yksinkertaisesti ole vain siitä, miten me sijoitamme eri asioihin rahojamme. Kysymys on myös siitä, miten Suomi sijoittuu maailmankartalle, minkälainen uskottavuus meillä on monissa muissakin asioissa, minkälainen uskottavuus meillä on sopijaosapuolena jne.

Vielä tämän vuoden aikana, kun budjettileikkauksia on toki tehty kesken vuotta, on kyetty noudattamaan periaatetta, jonka mukaan käynnissä olevia hankkeita ei lopeteta tai keskeytetä. Myös valmisteluvaiheessa olevista hankkeista on pyritty pitämään mukana sellaiset, joissa vastaanottajamaiden omaehtoisuus on ollut turvattu. Kovilta leikkauksilta on pystytty välttymään myös hankkeissa, joiden pääpaino on köyhyyden lieventämisessä, ympäristökysymyksissä, kansanvaltaisuuden edistämisessä ja erilaisissa väestöohjelmissa. Tällöin meillä on kuitenkin ollut käytettävissä vielä tuo lähes 0,7 prosenttia bruttokansantuotteesta.

Tästä kaikesta luettelemastani mielestäni ei ole varaa ottaa mistään, koska ne ovat peruskysymyksiä: köyhyyden lieventäminen, väestökysymykset, joilla etelän ja pohjoisen eriarvoisuutta voidaan kohentaa. Kun mistään tästä ei ole pois otettavissa, niin joutuu vain miettimään, mikä on se todellisuus, jossa Suomi on silloin, jos esitykset 0,25 prosentin kehitysaputasosta toteutuvat.

Samaan aikaan kun meillä tehdään suunnitelmia, kuitenkin poliittisella tasolla on sitouduttu hyvinkin voimakkaasti tukemaan maailman kehityserojen kaventamista. Viimeksi mm. Brasilian kokouksessa Rio de Janeirossa Suomi ja erityisesti Suomi korosti köyhyyden lieventämistä ja väestökasvun hillitsemistä, kestävän metsä- ja maatalouden kehittämistä, ympäristöön ja kehitykseen liittyvien rahoitusjärjestelmien kehittämistä, YK-järjestelmän tehostamista ympäristö- ja kehityskysymyksissä. Siis nämä tavoitteet samaan aikaan, kun toisaalla kotimaassa nämä leikkaussuunnitelmat on tehty. Aivan selvästi voi nähdä, että kaikilta näiltä nimenomaan Suomen tärkeinä pitämiltä asioilta vedetään pohja pois, jos nämä supistussuunnitelmat toteutetaan. On mietittävä myös moraalia, jos aivan samaan aikaan, suurin piirtein saman kuukauden aikana, puhutaan toista ja tehdään toista.

Suomen tilanne kansainvälisesti on erikoinen. Olimme vuonna 1990 jo sijoittuneet tavoitteemme mukaisesti joukkoon, joka oli toteuttanut 0,7 prosentin tavoitteen, siis kehitysyhteistyömäärärahoja 0,7 prosenttia kansantuotteesta. Olemme olleet vaatimassa myös muilta apua antavilta mailta tämän tavoitteen saavuttamista.

Kansainvälisesti kehitysapua antavat maat luokitellaan kolmeen luokkaan. Ensimmäisenä ovat ne maat, jotka eivät ole saavuttaneet 0,7 prosentin kansantuoteosuutta, toisena maat, jotka ovat sitoutuneet saavuttamaan tuon tason vuoteen 2000 mennessä, ja kolmantena maat, jotka ovat tavoitteen saavuttaneet. Suomea on vaikea sijoittaa mihinkään noista kolmesta ryhmästä. Suomi on saavuttanut jo tuon tavoitteen. Nyt olemme jäämässä huikeasti sen alapuolelle. Missään ei myöskään ole sanottu, että Suomi jossain aikataulussa sitoutuu edelleen saavuttamaan tuon 0,7 prosentin tason.

Minusta oli ihan aiheellista, että ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä kiinnitettiin huomiota myös siihen, mistä täällä on aikaisempina vuosina puhuttu, eli että tulee myös tehottomuuksia kehitysyhteistyöhön silloin, kun voimavaroja nostetaan äkkiseltään nopeasti. Suunnitelmat eivät pysy mukana. Jos ajatellaan, että Suomi on niiden Euroopan maiden mukana, joista ed. Mäkipääkin täällä puhui ja joiden kehitysapu on nyt noin 0,4 prosentin tasolla, mutta jotka ovat sitoutuneet vuoteen 2000 nostamaan tuon osuuden 0,7 prosenttiin, me jälleen olemme saman ongelman edessä. Onko tietoisesti tehtävä samat virheet, joista jo kokemusta on?

Mutta katsoisin tätä asiaa kyllä myös apua saavien maiden kannalta. Minusta ei voi olla oikein se, että sidotaan myös apua saavien maiden ohjelmien toteuttaminen tällaiseen epävarmuuteen. Kyllä näillä mailla pitää olla oikeus kehittää omia yhteiskuntiaan, omien kansalaisten peruselämää siinä tiedossa, että niistä sopimuksista, joita on annettu, myös pidetään kiinni.

Arvoisa puhemies! Ainoastaan Suomella ei ns. rikkaista maista ole taloudellisia ongelmia. Tällä hetkellä eriasteista miinuskasvua on monessa muussa kasvua. Budjettia leikataan monessa muussakin maassa, mutta missään muussa maassa ei ole ratkaistu asioita niin kuin Suomessa, että reilusti yli puolet viedään kehitysyhteistyöstä.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Täällä jälleen, en muista kuka, mutta jälleen kerran puututtiin Hornet-hävittäjiin kehitysyhteistyömäärärahojen yhteydessä. Minä olen laskenut, että noista 10 miljardin markan arvoisista hävittäjistä on otettu jo erilaisiin tarkoituksiin 40 miljardia markkaa täällä eduskunnassa. Siinä alkaa olla niin kuin tomut kopan pohjalla, että niistä ei kovin paljon enää löydy. Toisaalta katson, että Hornet-asia ja kehitysyhteistyö eivät kuulu lainkaan toistensa yhteyteen. Toisaalta vielä on huomioitava se, että niissä maissa, joihin annamme kehitysapua, varmasti huolehditaan siitä, että Kalashnikoveja ja aseita riittää tappelemiseen vuodesta toiseen, on sitten kansalla ruokaa tai ei.

Mitä tulee nälkäpäiväkeräykseen, en edes muista, mihin tarkoitukseen varoja kerättiin. Kun kerääjä tuli ja sanoi, että on kysymys nälkäpäiväkeräyksestä, valtaosa suomalaisista luuli, että rahaa annetaan ehkä vaikeuksissa olevien suomalaisten auttamiseen, ja jokainen avasi kukkaronsa varmasti sen tyyppisesti. Tuskinpa keräyksen tuotto olisi ollut niin hyvä, jos olisi tiedetty, että se meni Suomen ulkopuolelle. Minä en nyt muista, herra paratkoon, mihin tarkoitukseen se meni, mutta tällä tavalla asia varmasti oli.

Mitä tulee, ed. Kuuskoski, pakolaisiin ja heidän tylyyn kohteluunsa, minä olen sitä mieltä, että pakolaisia, jotka omaavat pakolaisstatuksen, joita on ehkä Jugoslaviasta jonkun verran tulossa, ei pidä kohdella tylysti. Mutta 90 prosenttia Suomessa pakolaisstatuksen turvin olevista on hunsvotteja. Heitä ovat Kosovon albaanit sekä kultasormuksia käsissään kannattelevat ja nappanahkapuseroissa kulkevat somalit. Heitä saa kohdella tylysti, ja heidät pitää ajaa täältä ennen pitkää pois, koska meillä ei ole mitään velvollisuutta heidän elättämiseensä.

Mutta, herra puhemies, meidän SMP:n eduskuntaryhmässä pitäisi olla tyytyväisiä, koska kehitysyhteistyöasioissa meidän tavoitteemme ovat toteutuneet oikeastaan kaksinkertaisesti. Jo Holkerin hallituksen aikana, varmasti sitä ennenkin, ja nyt Ahon hallituksen aikana olemme toistuvasti vaatineet, että kehitysyhteistyömäärärahoja pitäisi alentaa.

Toisaalta toinen asia, josta voidaan olla tyytyväisiä, on se, kun olemme väittäneet, että kehitysyhteistyötoimintaan liittyy paljon sellaista asiaa, joka ei kestä päivänvaloa. Tämä ulkoasiainvaliokunnan mietintö näyttää arvovaltaisella tavalla, että epäilyksemme ovat olleet perusteltuja. Me olemme väittäneet, että niistä kehitysyhteistyömäärärahoista, jotka täältä Suomesta lähtevät, 1 000 markan summasta 5 markkaa anne-

taan kyläpäällikölle juhlallisessa audienssissa. Hän menee tyytyväisenä lehtimajaansa, ja siellä mafian musta käsi työntyy teltan reunuksen alta ja vie sen 5:kin markkaa. Tämä on vähän karrikoitu esimerkki, mutta tämä ulkoasiainvaliokunnan mietintö osoittaa, että me olemme olleet tässäkin oikeassa. Mutta palataan asiaan hieman myöhemmin.

Kuitenkaan kehitysyhteistyömäärärahojen aleneminen ei ole niin yksiselitteinen asia, että sitä voitaisiin aivan perustellusti näiden meidän esittämiemme näkemysten pohjalta tarkastella. 80-luvun loppupuolella Suomen kehitysyhteistyömäärärahat nousivat liian nopeasti. Niitä nostettiin lainavaroilla Pohjolan Japaniksi nousseen maan taholta perusteettomasti siitä huolimatta, että SMP monta kertaa varoitti siitä. Kehitys oli liian nopeaa.

Nyt suomalaisen poliittisen tavan mukaan heiluri sitten heilahtaa toiseen laitaan. Kun me olemme päässeet tuohon 0,7 prosenttiin bruttokansantuotteesta, niin suunnitelmien mukaan se alennettaisiin suhteellisen nopeassa ajassa 0,25 prosenttiin. Tässä on erinomaisen suuri haitta siinä, että sellaiset kehityskohteet, jotka on aikanaan suuren rahan aikana viritelty, saattavat nyt kehitysyhteistyömäärärahojen nopeasti pienentyessä jäädä kesken. Toisin sanoen olemme ostaneet traktorin johonkin, mutta emme pystykään enää hankkimaan siihen polttoainetta, ja se jää ruostumaan. Tämäkin on huono esimerkki, mutta tarkoitan sitä, että kehityskohteet, jotka on pantu vireille, jäävät tämän rahan puutteen vuoksi kesken ja toteuttamatta.

Tämä on sitä suomalaista systeemiä: toiseen laitaan voimakkaasti ja sitten taas toiseen laitaan. Tämä ei toki ole hyväksi. Olemme eduskuntaryhmässä keskustelleet asioista ja tulleet siihen tulokseen, että mahdottoman pieniksi ei toki kehitysyhteistyömäärärahoja, mikäli haluamme tässä olla mukana, pitäisi alentaa, jotta pysyisimme kehityksessä mukana ja edes jossain määrin veisimme eteenpäin ja loppuun niitä kehitystyökohteita, joissa olemme olleet mukana.

Tämä on minun mielestäni järkevää ajattelua, vaikkakin me olemme edelleen sitä mieltä, että 0,4 prosenttia on riittävä juuri tällä hetkellä. Se vastaa hyvää yleistäkin keskitasoa, mutta jos lähdemme menemään 0,25 — 0,20 prosenttiin, silloin sen voisi käytännöllisesti katsoen lopettaa kokonaan, koska sillä ei ole enää mitään merkitystä.

Näin ollen valittelemme sitä, että kehitys on mennyt liian pitkälle, oikeaan suuntaan meidän mielestämme, mutta heilahtanut liian paljon laidasta laitaan, ja siinä on omat kehityshaittansa, niin kuin ulkoasiainvaliokunnassa moneen kertaan todettiin tästäkin asiasta. Täällä ovat saattaneet ulkoasiainvaliokunnan jäsenet tähän asiaan jo puuttua minua ennen.

Joka tapauksessa se, että me tuemme ulkomaita silloin, kun meillä itsellämme on vaikeuksia, on väärin, jos se tapahtuu hyvien aikojen muistoksi ja samalla rahamäärällä. Meidän täytyy huomioida omat mahdollisuutemme, mutta siitä huolimatta pitää sellainen taso kehitysyhteistyörahoilla, että pystytään voimassa olevat kehityskohteet viemään eteenpäin. Muuten se aikaisemminkin annettu raha on täysin tarpeetonta.

Sitten, herra puhemies, Wider-instituutista. Minä sanon sen niin kuin kirjoitetaan, kaksinkertaisella veellä. Me olemme monta kertaa täällä sanoneet, että kehitysyhteistyömäärärahojen käyttö on aluetta, jolla väärinkäytökset ovat todella mahdollisia, ja me olemme olleet varmoja, että sellaisia tapahtuu ja että kehitysyhteistyömäärärahojen käyttöä ja tuloksellisuutta pitäisi hyvin tarkoin valvoa.

Nyt olen hyvin tyytyväinen siitä, että ulkoasiainvaliokunta puuttui näin kriittisesti Wider-instituuttiasiaan, josta olen jo aikaisemmin itse tehnyt sekä suullisen että kirjallisen kysymyksen eduskunnassa, kun jo puoli vuotta sitten, enemmänkin, näkyi selvästi, että kaikki ei ole paikallaan. Se, että ulkoasiainvaliokunta nyt puuttui siihen ja edellyttää selvityksiä, oli aivan oikein. Jos näin ei olisi tapahtunut, niin on selvää, että siellä olisi allekirjoittaneen vastalause. Sitä ei tässä tapauksessa tarvittu eikä tullut näin ollen mieleenikään.

Tämä Wider-instituutti 200 miljoonan markan pääomineen, jotka ovat suomalaisten kokoamia omasta keskuudestaan, siis suomalaisesta yhteiskunnasta, on täysin nollajärjestelmä, rikollinen järjestelmä. Voisin sen sanoa tietyille henkilöille, jotka ovat siellä toimineet, vasten naamaa henkilökohtaisesti. Tiedän varmasti, että jos asiat tutkitaan, en joutuisi syytteeseen perättömästä ilmiannosta enkä herjauksesta.

Wider-instituutti ei ole pystynyt mihinkään sellaiseen kehitystyötoimintaan, josta olisi minkäänlaista näkyvää tulosta, ainakaan niiden asiakirjojen perusteella, joita meillä täällä on. Sen sijaan siellä on epäselvyyksiä epäselvyyksien perään. Jopa, mikä täällä on aikaisemmin todettu, instituutin peruspääomasta noin 100 miljoo-

naa markkaa on liikkunut jossakin, kukaan ei oikein tiedä missä. Kun asiaan on alettu kiinnittää huomiota, se on muutaman kuukauden kuluttua tullut takaisin Suomeen, jossa sen olisi pitänyt olla talletettuna, mutta kukaan ei tiedä, missä se on ollut ja kuka on käyttänyt hyväkseen siitä syntyneen korkohyödyn. Onko tämä raha mahdollisesti ollut huumekauppoja rahoittamassa? Sekin on aina mahdollista. Mikä hyvänsä on mahdollista silloin, kun 100 miljoonaa markkaa lähtee suomalaisista pankeista ja tulee vasta muutaman kuukauden kuluttua tänne takaisin. Ei tiedetä, missä se on ollut, ja korkotuotot ovat sillä välillä hävinneet.

Ryhtymättä enempää selvittämään niitä seikkoja, jotka näkyvät kyllä ulkoasiainministeriössä tehdystä selvityksestä Wider-instituutista, totean, että siellä on todella epäselvyys epäselvyyden perään ja siellä on myös ulkoasiainministeriöllä omat sormensa pelissä. Vaikka perustuslakivaliokunta katsoo, että budjettivaltaa ei ole rikottu, niin katson, että ulkoasiainministeriön virkailijat ja ehkä myös ulkoasiainministeri itse omalla virkakaudellaan on toiminut lainvastaisesti eräillä rahoitussiirroilla. Muun muassa Ruotsin kanssa eräillä tietyillä rahoitusvaihdoilla on toimittu siten, että siihen ei ulkoasiainministeriöllä ole ollut minkäänlaisia valtuuksia.

Tämä asia, niin kuin ulkoasiainvaliokunta toteaa, on ehdottomasti selvitettävä. Onko siihen sitten päteviä tutkijoita? Minä vähän sitä epäilen, mutta tästä asiasta on pidettävä sen verran meteliä ja ääntä, että nämä jutut tulevat selvitetyiksi. Ne ovat sen luokan asioita, että jos yhteiskunnassa näitä ei selvitetä, ei sitten ole enää millään väliä. Koko Wider-instituutti on rosvojen pesäpaikka.

Tämä näistä kahdesta asiasta. En ole siis tyytyväinen siihen, että tällaisia todennäköisiä väärinkäytöksiä on tapahtunut Wider-instituutissa, mutta olen tyytyväinen siitä, että tällaisia on nyt sitten ilmennyt, kun täällä on meille SMP:n edustajille naurettu toistuvasti, kun olemme epäilleet väärinkäytöksiä. On hyvä, että joskus tulee jotakin näyttöä. On helpompi silloin katsoa asioita siltä kannalta ja saada myös yhteiskunta ja sen eri viranomaiset valveille väärinkäytösten estämiseksi.

On hyvä, että kehitysyhteistyömäärärahat ovat pienentyneet. Kuitenkin, niin kuin sanoin, siitäkin on omat haittansa ja toivon, että kehitysyhteistyö Suomen valtion taholta pidetään kuitenkin sellaisissa mitoissa, että se kehitys, joka aikaisemmin on hyvinä aikoina saatu liikkeelle, ei kokonaan romuttuisi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. W a h l s t r ö m (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lievästi sanottuna ed. Aittoniemi kyllä lukee ulkoasiainvaliokunnan mietintöä niin kuin paholainen bibliaa. Siitä ei missään nimessä voi saada sellaista käsitystä, kuin hän väittää, että se osoittaisi SMP:n olleen oikeassa, kun se on vaatinut määrärahojen supistamista. Ulkoasiainvaliokunta mietinnössään, ja tämä on keskeinen asia, on tavattoman huolestunut siitä, että ilman suurta keskustelua ja ilman perusteellista harkintaa lähdetään ratkaisevasti muuttamaan kehitysyhteistyöpolitiikan peruslinjaa, joka on parlamentaarisen valmistelun kautta aikoinaan luotu ja laajasti ja yksimielisesti hyväksytty. SMP on ehkä silloinkin vastustanut sitä. Tällaista johtopäätöstä ei voida vetää, minkä ed. Aittoniemi siitä vetää.

Nyt valitettavasti kävi juuri niin kuin äsken totesin. Hän käyttää väärinkäytöksiä lyödäkseen koko kehitysyhteistyötä, aivan niin kuin Kirkon Ulkomaanavun lausunnossa pelättiin, että jos lähdetään avoimeen keskusteluun niistä virheistä, joita on tehty kehitysyhteistyöosastolla, ja niistä oppirahoista, joita on maksettu, sitä käytetään aina kehitysyhteistyön perustavoitteiden kyseenalaistamiseen. Näin on ed. Aittoniemi aina täällä käyttänyt.

Jos ajattelemme kehitysyhteistyön väärinkäytöksiä tai pakolaisiin käytettyjä rahoja, niin eikö olisi välillä mietittävä vähän toisin päinkin asioita? Tämä on helppo keino syyllistää ihmisiä ja etsiä vihollisia tältä suunnalta, mutta pankkiirimme ja kasinopelurimme ovat aiheuttaneet satakertaisesti enemmän vahinkoa ja maksettavaa Suomen kansalle kuin ne pakolaiset, joita meillä on.

Ed. K u u s k o s k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Aittoniemen puheenvuoro ja ne arviot, joita hän esitti kehitysyhteistyöstä, olivat kyllä kohtuuttomia. Puheenvuorosta sai sen käsityksen, että kaikki muu Suomessa sujuu kohtalaisen hyvin, mutta rötösten pesä on nyt ikään kuin kehitysyhteistyössä; tämä antaa kyllä väärän kuvan. Sen kyllä uskallan tässä sanoa, vaikka olen samaa mieltä, kuin

ulkoasiainvaliokunnan mietinnössäkin on todettu, että Wider-instituutin toiminta ja myös sen tarkoituksenmukaisuus vaatii selvitystä ja se täytyy hyvin pikaisesti tehdä. Mutta eri asia ovat ne johtopäätökset, jotka ed. Aittoniemi esitti sanoen tietävänsä. Niihin minä en ainakaan tällä hetkellä luota.

Ed. Aittoniemi on tässä suhteessa tietyllä tavalla rehellinen. Hän sanoo, että meillä ei ole mitään kansainvälisiä velvollisuuksia, täällä voidaan turvapaikanhakijota ja pakolaisia kohdella tylysti. Mutta se on sellaista puhetta, jota on kyllä hyvin vaikea ymmärtää.

Silloin tällöin ed. Aittoniemen hengenheimolaiset sanovat, että ei auteta näitä ihmisiä Suomessa, vaan autetaan heitä siellä kotipuolessa. Nyt ed. Aittoniemen puheenvuorosta saa sen käsityksen, että ei pidä myöskään auttaa siellä. Jos ajatellaan maailman väestökehitystä, sen hallitsemista, niin se tietysti vaatisi, että me saamme aikaan koulutusjärjestelyjä ennen kaikkea naisille, että me saamme perhesuunnitteluohjelmat toimimaan ja että me saamme terveydenhuollon näissä maissa toimimaan. Sitä kautta tapahtuu myös syntyvyyden alenemista, ja näitä asioita voidaan siellä paikan päällä tarkastella aivan toisella tavalla. Mutta tässä asiassa ed. Aittoniemi sanoo suurin piirtein, että lopetetaan vain kehitysyhteistyö. Sitähän 0,25 prosenttia bruttokansantuotteesta tosiasiassa tarkoittaa.

Ed. H a a v i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sitä tietysti leimautuu tosikoksi, kun ottaa ed. Aittoniemen puheet pakolaisista vakavasti. Mutta kun hän puheenvuoronsa aluksi puhui somaleista ja Kosovosta tulleista ihmisistä, niin mielestäni tähän täytyy kuitenkin jollain tavalla reagoida. Suomessa noudatetaan ainakin toistaiseksi Geneven pakolaissopimusta ja kunkin täältä turvapaikkaa hakevan ihmisen asia käydään läpi henkilökohtaisesti eli kunkin tilanne tarkastetaan ja määritellään, onko hän turvapaikan tarpeessa vai ei.

On vaarallista etukäteen sanoa, että sieltä tai täältä tai tuolta tulleet ovat tai eivät ole turvapaikan tarpeessa. Yhtenä esimerkkinä on Turkki, joka virallisesti voitaisiin luokitella turvalliseksi Euroopan neuvoston jäsenmaaksi, mutta josta varmasti tulee sellaisia pakolaisia, jotka aikanaan tulevat saamaan myönteisen turvapaikkapäätöksen esimerkiksi kurdialueelta tulevina. Kun ed. Aittoniemi todella puhuu jo Suomessa olevista ihmisistä ja heidän kohtelustaan, mielestäni on jossain määrin törkeää se kielenkäyttö, jota hän äsken puheenvuorossaan käytti.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Wahlström ei kuunnellut puheenvuoroani. Minä en ole jättänyt ulkoasiainvaliokunnan mietintöön minkäänlaista vastalausetta. Näin ollen se vastaa riittävästi näkemyksiäni.

Minä olen puhunut siitä, että 80-luvun loppupuolella meillä hulluuden huumassa pidettiin itseämme Pohjolan Japanina. Nostettiin harkitsemattomasti kehitysyhteistyömäärärahat niin korkealle, ettemme pystyneet niitä enää pitämään. Ne ovat nyt laskeneet. Olen hyvin paljolti näistä vaikutuksista samaa mieltä, mitä ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä lausuttiin. Olen jopa puhujakorokkeelta yrittänyt selvittää, että tässä on vaikeuksia jo liikkellesaadun kehityksen ylläpitämisessä, jos lähdemme laskemaan kehitysyhteistyövarojamme liian alas.

Näin ollen ed. Kuuskoskenkaan näkemys siitä, että lasketaan minun puolestani vain 0,25:een ja vielä alemmas, ei pidä paikkaansa. Minä olen sanonut, että 0,25 on sellainen kehitysyhteistyötaso, jolla emme pysty jo aloitettuja kehitysyhteistyösuunnitelmia ja -sopimuksia millään tavalla viemään eteenpäin, vaan jo aikaisemminkin uhratut varat ovat hukkaan heitettyjä. Minähän olen positiivinen kehitysyhteistyöhön, mutta niissä rajoissa, mihin meillä on mahdollisuuksia.

Mitä tulee velvollisuuteen pakolaisten suhteen, meillä on selvästi Geneven sopimuksen mukaan velvollisuudet lueteltu, ketkä ovat pakolaisia, mutta eivät ole Kosovon albaanit eivätkä somalit, jotka ovat Suomeen tulleet kultaniput sormissaan nauttimaan suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan palveluista. Sillä porukalla ei ole mitään pakolaisstatusta. Tämä on aivan saletti asia.

Ed. K u u s k o s k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä 0,25 tarkoittaa tosiasiassa sitä, että varsinainen kehitysyhteistyö lopetetaan, koska kehitysyhteistyömäärärahoiksi lasketaan tiettyjä laskennallisia eriä. Sillä tavalla tietysti on hyvä pysyä hyvin rehellisellä linjalla tässä asiassa.

Ed. Aittoniemi aikaisemmin tulkitsi esimerkiksi ulkoasiainvaliokunnan kannanottoja ja päätöksiä Wider-instituutista. Ne tulkinnat, joita hän puhujakorokkeelta esitti, olivat kyllä niin kummallisia, että haluan selkeästi sanoa, että niihin en voi yhtyä. Siitä olen hyvin iloinen ed.

Aittoniemen kanssa, että me ulkoasiainvaliokunnassa löysimme yksimielisen kannanoton. Tässä ollaan tekemisissä hyvin ison ja vaikean asian kanssa, vaikka se ei täällä salissa nyt siltä näytä, koska meitä on täällä kovin vähän. Siinä suhteessa ehkä on paikallaan antaa myöskin ed. Aittoniemelle tunnustusta. Tunnustusta haluan myös antaa siitä, että hän ymmärtää kehitysyhteistyön pitkäjänteisyyden ja omassa puheenvuorossaan sitä korosti.

Mutta kaikissa muissa linjanvedoissa näytimme olevan aika tavalla eri puolilla.

Ed. Biaudet: Arvoisa puhemies! Minun täytyy ensiksi sanoa, että olen iloinen siitä, että en kuullut ed. Aittoniemen puheen alkua, koska se olisi ehkä tehnyt minut ehkä liian vihaiseksi.

Toiseksi haluan sanoa sen, että kun tehdään niin vaikeata työtä kuin kehitysyhteistyö ja kehitysyhteistyöprojektit ovat ja sellaisissa olosuhteissa, on aivan itsestäänselvää, että on hyvin paljon epäonnistumisia. Se mielestäni täytyy olla lähtökohta, joka täytyy hyväksyä. Siihen mielestäni ed. Kuuskoskikin viittasi, että ei ole ollenkaan niin, että meillä kotimaassa, missä on hyvin paljon helpommat lähtökohdat, onnistutaan asioissa paljon paremmin. Voin vain ottaa esimerkin presidentin tulevasta virka-asunnosta: Jos se olisi ollut kehitysyhteistyöprojekti, se olisi ollut varsinainen skandaali.

Kolmanneksi haluan sanoa, että on mielenkiintoista, että SMP puolustaa hallituksen tähänastista kehitysapulinjaa, mutta vastustaa lisäleikkauksia. Mielestäni se kyllä kertoo enemmän ehkä meidän hallituksestamme ja ehkä meistä kansanedustajistakin kuin SMP:stä. (Ed. Aittoniemi: Nuori vihainen nainen!) — Kyllä olen, tunnustan.

Mielestäni on myös valitettavaa, että kehitysyhteistyöministeri ei ole tullut kuuntelemaan. Täällä on ollut hyvinkin monta mielenkiintoista puhetta, jotka olen kuullut radiosta. (Ed. Kasurinen: Oli hän tovin!)

"Kaikista Oecd-maista Suomi kasvatti suhteellisesti eniten tukeaan kehitysmaille viiden viime vuoden aikana", sanoo hallitus kehitysyhteistyökertomuksessaan eduskunnalle vuodelta 90. Tämä tuntuu kyllä tässä tilanteessa, kun katsotaan varsinaisia kehitysyhteistyömäärärahoja ja ne rahat ovat kahdessa vuodessa pienentyneet 56 prosenttia, hyvin huonolta huumorilta. Suomestahan voi nyt sanoa, että se on ainoana länsimaana leikkaamassa kehitysapua näin merkittävästi kuin se on.

Olemme sen vuoksi tilanteessa, jossa tuntuu hyvin vaikealta keskustella kehitysapumme sisällöstä ja muodosta, kun ei varsinaisesti enää ole paljon, mistä puhua. Viime aikoina on erityisesti painotettu apumme vaikutuksia demokraattiseen kehitykseen ja ympäristöön. Leikkaukset 0,4 prosentin tasolle merkitsevät jo sitä, että suurin osa juuri niistä uusimmista kehitysapuprojekteistamme joissa on mm. vahva ympäristökomponentti, lakkautetaan. 0,4:n prosentin taso bkt:stä merkitsee sitä, että puolet kahdenkeskisistä kehitysapukohteistamme jo seuraavana vuonna lakkautetaan. Parin vuoden kuluttua jäisi jäljelle ehkä kolmannes.

Tavalla, jolla kehitysapubudjettia lasketaan ja jatkuvasti muutetaan, on vaikutuksia myös avun sisällölliseen laatuun ja suunnitelmallisuuteen. Juuri laadullinen kritiikki onkin ollut yksi määrärahaleikkaajien argumentti. Jokainenhan ymmärtää, että jos se määräraha, joka on käytettävissä, on hyvin epämääräinen, suunnitelmallisuus kärsii. Kun lasketaan 0,4 prosenttia, on ensiksi tiedettävä bkt:n taso. Jo tämä muuttuja on tuottanut yllätyksiä ja laskenut kehitysapumme tasoa huomattavasti.

Sen lisäksi tähän prosenttiin lasketaan suomalaisille yrityksille annettava korkotuki, joka paremmin soveltuisi kauppa- ja teollisuusministeriön piikkiin tuen tarkoituksen perusteella. Tämän vuoden budjetissa tarkoitukseen on varattu 164 miljoonaa markkaa, mikä merkitsee, että sen suhteellinen osuus määrärahoista kasvaa 6,4 prosentista 8,7 prosenttiin.

Tämän lisäksi pohjoismaisittain suhteellisen suuri osuus Suomeen tulevien pakolaisten vastaanottokustannuksista lasketaan myöskin kehitysapuumme, ja sitäkin osuutta on lisätty aivan budjetin viime vaiheissa.

Jotta kehitysapuamme voitaisiin kehittää myös laadullisesti, olisi hallituksen mitä pikimmin tehtävä suunnitelma, miten määrärahojen palautuminen 0,7:n prosentin tasolle mahdollisimman nopeasti tulee tapahtumaan. Tässä suunnitelmassa olisikin mahdollista arvioida ja määritellä apumme sisältöä ja kehitysvaikutuksia pohtien, millä tavalla voimme edistää kehitysmaitten riippumattomuutta kehitysavun antajamaista, ettei kävisi niin kuin puhui tansanialainen tohtori Anna Tibijuka, joka pohjoismaisessa parlamentaarikkojen kehitysyhteistyökokouksessa sanoi antajamaan ohjaksissa olevista vastaanottajamaista: "Siellä on kadotettu aloitekyky ja kerjäläismentaliteetti on saanut ylivallan." Hän puhui omasta maastaan. Hän kum-

minkaan ei sanonut, että se apu on merkityksetöntä, koska se on kumminkin taannut stabiilin ja rauhanomaisen kehityksen Tansanialle, mutta siellä on paljon ongelmia, jotka ovat meidän aiheuttamiamme, ei ehkä niin paljon heidän. Tässä on ongelmana se, että antajamaan ja vastaanottajamaan intressit voivat olla hyvinkin vastakkaisia. Esimerkiksi hankintojen sitominen kotimaisiin tavaroihin lisää antajamaasta riippuvaisuutta.

Planerna på att ytterligare skära i Finlands biståndsanslag är baserade på inhuman och kortsiktig politik som jag inte kan stöda. Sparande med den s.k. osthyvelsmetoden som drabbat övriga sektorer rätt jämnt har inte gällt biståndsbudgeten. Här har regeringen använt en spade och nu hotar den med att till slut tillintetgöra praktiskt taget all egen biståndsverksamhet. Förutom att regeringens planer är bevis på en oerhörd egoism är de också kortsynta bl.a. på grund av de väldiga miljöproblem som fattigdomen och den därmed efterföljande befolkningsexplosionen skapar och som på sikt hotar hela jordens framtid. Redan nivån 0,4 procent innebär att en stor del av just de nyare biståndsprojekten med större andel miljökomponenter måste läggas ner.

On merkillistä, että suomalaiset päättäjät kokevat voivansa elää eristäytyneinä muusta maailmasta. Ehkä onkin niin, että me tyytyväisinä seuraamme EY-maiden signaaleja kiristyneestä ulkomaalais- ja pakolaispolitiikasta, jotta Etatai EY-jäsenyys ei pahemmin vaarantaisi tai uhkaisi elämäämme maailman ongelmista tietämättöminä.

Jo puhtaasti itsekkäistä lähtökohdista, edellyttäen että pystymme näkemään hieman kauemmaksi ajassa eteenpäin, olisi syytä ottaa maailman köyhyys, väestönkasvu ja ympäristöongelmat tosissamme, koska ne todellisuudessa uhkaavat myöskin meidän tulevaisuuttamme.

Vi kan inte utgå från att Finland alltid kommer att leva oberört av den övriga världens problem. Det har vi redan nu fått erfara genom den svåra ekonomiska situationen vi genomlever. Våra ekonomiska problem är dock av en helt annan nivå än de som finns i u-länderna.

Ed. N o r d m a n : Arvoisa puhemies, värderade talman! Några år hann vi skryta med vårt stora anslag för utvecklingssamarbete, men med nuvarande sparåtgärder hamnar vi i skamvrån. Av omsorg om eget land och vårt eget välbefinnande sker det här utan högljudda protester, men knappast sker det med gott samvete.

Nedskärningarna som började 1990 och sedan vuxit väcker starka reaktioner i FN:s högkvarter och i dess specialorganisationer. Det här kunde vi som medlemmar av social- och hälsovårdsutskottet höra på ort och ställe för två veckor sedan. Där har man på 1980-talet vant sig vid att kunna peka på Finland som ett föredöme och som en pålitlig betalare.

Arvoisa puhemies! Leikkaukset, jotka aloitettiin vuonna 1990 ja jotka ovat kasvaneet tämän jälkeen, herättävät todella voimakkaita reaktioita YK:n päämajassa ja sen järjestöissä. Tämän me totesimme sosiaali- ja terveysvaliokunnan matkalla pari viikkoa sitten.

Kehitysyhteistyömäärärahojen edelleen vähentäminen koskisi tuntuvasti YK:n alaisiin järjestöihin: Lastenrahasto Unicefiin, Väestörahasto Undpaan, kehitysohjelma Undp:hen. Ei jäisi juuri mitään jäljelle. Niin kuin tiedämme, nämä järjestöt tekevät pitkän tähtäyksen menestyksekästä työtä lasten puolesta ja harjoittavat aktiivista perhe- ja väestöpolitiikkaa.

Maamme ja muut Pohjoismaat ovat pitäneet väestökehitystä globaalisena henkiinjäämiskysymyksenä ja ovat jo useiden vuosien aikana toimineet mainittujen järjestöjen keskeisinä rahoittajina. Mutta mitä tapahtuu jatkossa? Nykyään kuolee noin 36 000 lasta vuorokaudessa sietämättömissä oloissa. Suhteellisen pienin ja yksinkertaisin toimenpitein kaksi kolmannesta eli noin 25 000 näistä lapsista voitaisiin pelastaa ilman suuria kustannuksia. Tällaiset luvut käyvät ilmi myös hallituksen kertomuksesta.

Tämä ei tietenkään onnistu ilman ulkopuolista osaamista ja rahoitusta. Kuultuani näiden järjestöjen selvitykset olen entistä vakuuttuneempi siitä, että niiden määrärahojen ei voi sallia vähenevän siinä määrin kuin hallitus alustavasti on sopinut. Toivottavasti hallituksen asettama työryhmä päätyy samaan käsitykseen eli tulee aikanaan ehdottamaan näille järjestöille tarkoitettujen määrärahojen korottamista.

Värderade talman! En fortsatt minskning av biståndsanslagen skulle drabba FN underlydande organisationer mycket kännbart. Efter att ha tagit del av dessa organisationers redogörelse är jag ännu mera övertygad än förr om att deras anslag inte kan tillåtas att minskas i den ut-

sträckning som regeringen preliminärt har kommit överens om. Jag hoppas att den arbetsgrupp som regeringen har tillsatt kommer fram till samma uppfattning och att man trots allt föreslår förhöjda anslag åt dessa organisationer. Det skulle vara något av en skandal om biståndsanslaget stannar under 0,4 procent av bruttonationalprodukten.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan:

14) Hallituksen esitys n:o 258 laiksi sähkölain muuttamisesta

15) Ed. O. Ojalan ym. lakialoite n:o 39 laiksi sähkölain 12 §:n muuttamisesta

---

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon:

16) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 51 (HE 221)

17) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 52 (HE 243)

18) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 11 (HE 132)

19) Liikennevaliokunnan mietintö n:o 5 (HE 150)

20) Liikennevaliokunnan mietintö n:o 6 (HE 151)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 18.30.

Täysistunto lopetetaan kello 18.21.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen